

**6. ULUSLARARASI
SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ**
**6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL
SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION**

23/24 NİSAN 2020

ZEYTİNBURNU HİLTON HOTEL - İSTANBUL

www.sosyalbeseriveegitimbilimlerikonferansi.org

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

EDİTÖR/KONGRE BAŞKANI - PROF. DR. ASUMAN SEDA SARACALOĞLU

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 11/12 NİSAN 06 / 2020

Yayıncı Sertifika No: 36934
E-ISBN: 978-605-7594-45-7

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları

Bu kitabının/derginin/kongrenin her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın/derginin tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımını yapılamaz. *Kitapta yer alan her bölüm/makale sorumluluğu, görseller, grafikler, direkt alıntılar ve etik/kurum iznine yönelik sorumluluk ilgili yazarlara aittir. Oluşabilecek Herhangi Hukuki bir olumsuzlukta Yayınevi başta olmak üzere kitabın hazırlanmasına destek sağlayan kurumlar, kitabın düzenlenmesi ve tasarımından sorumlular kurum(lar) ve kitap/dergi editörler/hakemler hiçbir konuda "maddi ve manevi" bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez, hukuki yükümlülük altına alınmaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk "maddi ve manevi" yönden ilgili bölüm yazar(lar)ına aittir. Bu yöndeki haklarımızı maddi ve manevi yönden GÜVEN GRUP DANIŞMANLIK "YAYINCILIK" A.Ş. olarak saklı tutarız. Herhangi bir hukuki sorunda/durumda İSTANBUL mahkemeleri yetkilidir.* Güven Plus Grup Danışmanlık bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü" tarafından "Güven Plus Grup A.Ş.2016/73232" nolu tescil numarası ile markalı bir eserdir. Bu bilimsel/akademik kitap/dergi ulusal ve uluslararası nitelikte olup, akademik teşvik kriterlerini karşılamaktadır. Çok bölümlü/yazarlı olan bu kitap/dergi E-ISBN'li olup Kültür Bakanlığı Milli Kütüphaneler tarafından ve 18 Farklı Dünya Ülkesiyle Anlaşmalı olan Milli Kütüphanenin E Erişim sistemi tarafından da taranmaktadır. Bu kitap/dergi maddi bir değer ile alınıp satılmaz. Kitap/dergi bölüm/makale yazarlarından, destekleyenlerden, kitap/dergiye emeği geçenlerden Güven Plus Grup A.Ş. Yayıncılık herhangi bir maddi bir gelir elde etmemiş ve talepte bulunmamıştır. Kitap/Dergide yer alan bölüm/makalelerden alıntı yapmak ve ilgili bölüm/makaleye atf yapılmak koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

Metin ve Dil Editörü

Doç. Dr. Gülsemin HAZER
Doç. Dr. Gülten HERGÜNER
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Gökşen ARAS

Kapak Tasarımı

Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ

Sayfa Düzeni

Burhan Maden

Baskı-Cilt

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel:
+902128014061- 62 Fax:+902128014063 Mobile:+90533331447861

KONGRE/KİTAP/DERGİ İMTİYAZ SAHİBİ

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel:
+902128014061-62-63 - +9053331447861 info@guvenplus.com.tr, www.guvenplus.com.tr

ORGANİZASYON FİRMASI

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

**6. ULUSLARARASI
SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ**
**6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL
SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION**

6 **ULUSLARARASI SOSYAL
BEŞERİ VE EĞİTİM
BİLİMLERİ KONGRESİ**

**TAM ve
ÖZET METİN KİTABI**

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

İÇİNDEKİLER

MARKA İLETİŞİMİNDE GERÇEK ZAMANLI PAZARLAMA: TURKCELL COVID-19 ÖRNEĞİ	2
<i>Fatma Gül BİLGİNER ÖZSAATCI</i>	
6.ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ.....	12
<i>Şükran Vildan OKAY, Ali Yiğit KUTLUCA</i>	
ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNE-BABALARININ YAŞAM TECRÜBELERİNİN TESPİT EDİLMESİ	20
<i>Muhammed ÇİFTÇİ, Ahmet ŞİRİN</i>	
YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ YAKLAŞIMININ TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNE YANSIMALARI	29
<i>Nazmi Zarifi GÜRKAN, İbrahim Attila ACAR</i>	
OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ (REHBER ÖĞRETMENLERİN) PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	39
<i>Gülşah TURA, BEYZA BETÜL DOĞAN</i>	
KARİYER FARKINDALIK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE GEÇERLİLİK-GÜVENİRLİK ÇALIŞMASININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ.....	52
<i>Mustafa ÖZTÜRK, Ahmet ŞİRİN</i>	
ÜSTÜN YETENEKLİLERİN FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİMLERİNE YÖNELİK ALGILARI.....	62
<i>Elif PARILDAR, Murat GÖKDERE</i>	
EMPRESYONİZM'DEN KÜBİZM'E RESİM SANATI'NDA YÜZEY	72
<i>Aysun CANÇAT</i>	
DISABILITY AND GENDER BASED VIOLENCE.....	87
<i>Chapasi KHUMBO</i>	
THE EFFECT OF CONCEPTUAL KNOWLEDGE ON STUDENTS IN STUDENT SCIENCE	88
<i>Michael HARAHAAP</i>	
POLITICAL EDUCATION MODEL OF POLITICAL PARTIES.....	89
<i>Rutilo CANNATA</i>	

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

THE IMPORTANT ROLE OF ORIENTATION PROGRAMS IN HIRING NEW EMPLOYEES IN COMMERCIAL BANK	90
<i>Aytok RODİNİ</i>	
DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC LITERACY SKILLS ECOLOGY AND ENVIRONMENTAL LEARNING MATERIALS	91
<i>Bács GERGELY</i>	
PROFESSIONAL COMMITMENT WITH SPECIAL REFERENCE TO RURAL-URBAN DILEMMAS OF PUBLIC AND PRIVATE SCHOOL TEACHERS	92
<i>Lukas HERNANDEZ</i>	
YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİNİN TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNE ETKİSİ.....	93
<i>Nazmi Zarifi GÜRKAN, İbrahim Attila ACAR</i>	
ENOK'UN KİTABINDAKİ BAZI OKÜLTİZM UNSURLARI	94
<i>Ayhan ASLANOĞLU</i>	
EMPRESYONİZM'DEN KÜBİZM'E RESİM SANATI'NDA YÜZEY	95
<i>Aysun CANÇAT</i>	
ÜSTÜN YETENEKLİLERİN FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİMLERİNE YÖNELİK ALGILARI	96
<i>Elif PARILDAR, Murat GÖKDERE</i>	
MARKA İLETİŞİMİNDE GERÇEK ZAMANLI PAZARLAMA: TURKCELL COVID-19 ÖRNEĞİ	97
<i>Fatma Gül BİLGİNER ÖZSAATCI</i>	
OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ (REHBER ÖĞRETMENLERİN) PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	98
<i>Gülşah TURA, Beyza Betül DOĞAN</i>	
ERGENLERİN SOSYAL ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE ÖZGÜVEN ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	99
<i>Kübra Fadime PARÇAL, Ayşegül YETKİN TEKİN</i>	
OKULLARDA SOSYAL ADALETİ SAĞLAMAYA YÖNELİK UYGULAMALARIN İNCELENMESİ	100
<i>Kübra VURAL, Tuğba KONAĞLI</i>	
BİR GÜRUH HAREKETİ OLARAK LİNCİN SOSYAL MEDYADA YENİDEN ÜRETİMİ	101
<i>Mehmet Can AKTAN, Merve Deniz PAK</i>	
ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNE-BABALARININ YAŞAM TECRÜBELERİNİN TESPİT EDİLMESİ.....	102
<i>Muhammed ÇİFTÇİ, Ahmet ŞİRİN</i>	

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

KARİYER FARKINDALIK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE GEÇERLİLİK-GÜVENİRLİK ÇALIŞMASININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ.....	103
<i>Mustafa ÖZTÜRK, Ahmet ŞİRİN</i>	
YÜKSEKÖĞRETİMDE İNGİLİZCE HAZIRLIK OKULU ÖĞRETİM GÖREVLİLERİNİN MESLEKİ BECERİLERE YÖNELİK İHTİYAÇLARININ ANALİZİ	104
<i>Polat ERDOĞAN, Mehmet GÜROL</i>	
UYGULAMALI FEN KULÜPLERİ.....	105
<i>Sena ARSLAN, Ünsal UMDU TOPSAKAL, Gülbin ÖZKAN</i>	
E-HİZMET KALİTE ALGISI: KÜLTÜRLERARASI KARŞILAŞTIRMA İNGİLTERE – TÜRKİYE ÖRNEĞİ	106
<i>Türkan AKISKALI</i>	
TÜKETİCİ TUTUNDURMA STRATEJİLERİNİN MARKA FARKINDALIĞI YARATMADA Kİ ETKİSİ.....	107
<i>Şeref Ahmet ULUDAĞ¹, Felor EBGHAEF</i>	
PREGENİTAL DÖNEMDE ÇOCUKLARI OLAN ANNELERİN CİNSEL YAŞAM KALİTELERİNİN; SÜTTEN KESME, YATAKTAN VE ODADAN AYIRMA DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	108
<i>Şükran Vildan OKAY, Ali Yiğit KUTLUCA</i>	

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

Değerli bilim insanları,

23 ve 24 Nisan 2020 tarihleri arasında İstanbul Zeytinburnu Hilton Hotel’de gerçekleşen 6. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi’nde bir kez daha sizlerle bir arada olmanın mutluluğunu yaşamaktayız. Kongremiz 20 Mart 2020 Tarih ve Sayı: 310074 “Resmi Gazete” de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Genelgesine yönelik olarak “UZAKTAN ERİŞİM – VİDEO SUNUM” yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle kongremize katılım sağlayan değerli bilim insanlarının bir araya gelerek sahip oldukları bilimsel birikimlerini paylaşmalarına olanak sağlayan bu nadide ortamın yaratılmasında emeği geçen tüm katılımcılarımızı içtenlikle tebrik eder, kongremizin düzenlenmesinde önemli katkılar sağlayan Kongre Başkanı Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU’na, Kongre Düzenleme, Yürütme, Bilim Kurulu üyelerimize ve gerek teknik gerekse işletme açısından her türlü katkı ve desteği sağlayan ORP Danışmanlık’a en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Başta Eğitim, İktisat, İşletme, İletişim, Yönetim, Sosyoloji, Psikoloji, Hukuk, Sağlık Yönetimi ve diğer konular olmak üzere farklı mimarlık ve tasarım alanlarından çalışmalara yer verdiğimiz kongremizde, çeşitli disiplinler ve alanlardan bilim insanlarının katkılarıyla literatüre kazandırılmış çok sayıda multidisipliner çalışmanın yer aldığı kongre kitabımızı sizlerle paylaşırken, bir sonrakini 2020 yılında gerçekleştirmeyi planladığımız 7. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi’nde yeniden bir arada olmak temennileriyle sağlık, mutluluk, huzur ve başarılarla dolu güzel günler dileriz.

Saygılarımızla.

KONGRE YÖNETİMİ

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

Distinguished Scientists,

We are delighted to be together with you once again at the 6th International Congress on Social Sciences, Humanities and Educational Sciences held in İstanbul Hilton Hotel – Zeytinburnu on 23 and 24 March 2020. Our Congress was held on 20 March 2020 with the method “REMOTE ACCESS - VIDEO PRESENTATION” in line with the Presidential Circular Date and Issue: 310074.

First of all, we sincerely congratulate all of our participants who contributed to the creation of this invaluable environment, which allows precious scientists to participate in our congress to come together and share their scientific knowledge and we would like to extend our sincere thanks to the Head of Congress Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU, to Congress Organization, Execution and Science Committee members who made important contributions to the organization of our congress as well as to ORP Consultancy, which provided all kinds of technical and operational contributions and support.

While sharing our congress book with you involving many multidisciplinary studies that have been brought to the literature with the contributions of scientists from various disciplines and fields in our congress where we include studies from different numerical fields, especially Education, Economics, Business Administration, Communication, Management, Sociology, Psychology, Law, Health Management and other related matters, we wish you health, happiness and success, with the hope to be together again at the 7th International Congress on Social Sciences, Humanities and Educational Sciences which is planned to be held in 2021.

Best regards,

CONGRESS MANAGEMENT

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

KOMİTE VE KURULLAR

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
(Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi)

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Aigul ZABİROVA
Prof. Dr. Bünyamin AYHAN
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. Emine DEMİRAY
Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Kaya YILDIZ
Prof. Dr. Ketut ARDHANA
Prof. Dr. Mustafa TALAS
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Prof. Dr. Mourad MOULAİ
Prof. Dr. Noziran ABDUL GHANİ
Prof. Dr. Rosita HENRY
Doç. Dr. Gülten HERGÜNER
Doç. Dr. Glenn DAWES
Doç. Dr. Michael KUYUCU
Dr. Yekti MAUNATİ
Dr. Garry COVENTRY

HUKUK DANIŞMANLARI

Av. Fevzi PAPAĞÇI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Av. Rozerin Seda KİP
Av. Yasemin ÖZ

KONGRE SEKRETERYA

Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU
Dr. Müge YAZGAN

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

BİLİMSEL KURUL

- Dr. Ali Serdar YÜCEL / Fırat Üniversitesi
Dr. Atabey KILIÇ / Erciyes Üniversitesi
Dr. Ayça GÜRKAN / Ege Üniversitesi
Dr. Assem Abdel FATTAH / Minya Üniversitesi
Dr. Ayhan AYTAÇ / Trakya Üniversitesi
Dr. Ahmet Fahri ÖZOK / Okan Üniversitesi
Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU / İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Dr. Aigul ZABIROVA / United Arab Emirates University
Dr. Bünyamin AYHAN / Selçuk Üniversitesi
Dr. Clemens BEUNGKUM / Berlin School of Economics and Law
Dr. Çetin YAMAN / Sakarya Üniversitesi
Dr. Duygu AKSOY / Namık Kemal Üniversitesi
Dr. Ekrem CAUSEVİC / Zagreb Üniversitesi
Dr. Erkut AKKARTAL / Yeditepe Üniversitesi
Dr. Elşen BAĞIRZADE / Azerbaijan State Üniversitesi of Economy
Dr. Elvan YALÇINKAYA / Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Emine DEMİRAY / Anadolu Üniversitesi
Dr. Erdoğan GÜNEŞ / Ankara Üniversitesi
Dr. Enderhan KARAKOÇ / Selçuk Üniversitesi
Dr. Ercan ŞAHBUDAK / Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Fariz AAHMADOV / Azerbaijan Devlet İktisat Üniversitesi
Dr. Fatih ÇATIKKAŞ / Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Gülten HERGÜNER / Sakarya Üniversitesi
Dr. Glenn DAWES / James Cook University
Dr. Garry COVENTRY / James Cook University
Dr. Galina MIŞKİNİENE / Litvan Dili Enstitüsü - Litvanya
Dr. Gökşen ARAS / Atılım Üniversitesi
Dr. Kaya YILDIZ / Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Ketut ARDHANA / Udayana University
Dr. Mustafa TALAS / Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Mustafa AKDAĞ / Erciyes Üniversitesi
Dr. Michael KUYUCU / İstinye Üniversitesi

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

Dr. Mükerrerem ATALAY ORAL / Akdeniz Üniversitesi
Dr. Mikail TEL / Fırat Üniversitesi
Dr. Mehmet BAYANSALDUZ / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Muammer CENCİL / Hitit Üniversitesi
Dr. Mustafa ÖNER UZUN / Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Mustafa YÜCEL / İnönü Üniversitesi
Dr. Mourad MOULAÏ / Hadj Oran University
Dr. Necati DEMİR / Gazi Üniversitesi
Dr. Norizan ABDUL GHANI / Sultan Zainal Abidin College
Dr. Nurhodja AKBULAEV / Azerbaijan State Üniversitesi
Dr. Nurcan METİN / Trakya Üniversitesi
Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ / Hitit Üniversitesi
Dr. Rosita HENRY / James Cook University
Dr. Südabe SALİHOVA / Azerbaijan Devlet İktisat Üniversitesi
Dr. Selahattin AVŞAROĞLU / Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Selvinaz SAÇAN / Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Sevilay YILDIZ / Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Tudora ARNAUT / Kiev Uluslararası Üniversitesi
Dr. Türkan ERDOĞAN / Pamukkale Üniversitesi
Dr. Ünal ŞENTÜRK / İnönü Üniversitesi
Dr. Vecdi CAN / Sakarya Üniversitesi
Dr. Veysel BOZKURT / İstanbul Üniversitesi
Dr. Yusuf GENÇ / Sakarya Üniversitesi
Dr. Yener ATASEVEN / Ankara Üniversitesi
Dr. Yekti MAUNATİ / Indonesian Institute of Sciences

HUKUK DANIŞMANLARI

Av. Fevzi PAPAKÇI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Av. Yasemin ÖZ

*Yukarıdaki Liste Alfabetik İsim Sıralamasına Göre Yapılmıştır.

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

KONFERANS PROGRAMI/CONFERENCE PROGRAM
AÇILIŞ/OPENING
23/24/NİSAN/2020

BÖZEL OTURUMLAR /ORAL PRESENTATIONS

OTURUM /SESSION : 1
Tarih ve Saat/DateandTime : 23.04.2020 – 13:00 – 16:30
Salon A/Saloon A

Oturum Başkanı(Head of Session) PROF. DR. ASUMAN SEDA SARACALOĞLU

Nazmi Zarifi GÜRKAN, İbrahim Attila ACAR	YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİNİN TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNE ETKİSİ
Ayhan ASLANOĞLU	ENOK'UN KİTABINDAKİ BAZI OKÜLTİZM UNSURLARI
Aysun CANÇAT	EMPRESYONİZM'DEN KÜBİZM'E RESİM SANATI'NDA YÜZEY
Elif PARILDAR, Murat GÖKDERE	ÜSTÜN YETENEKLİLERİN FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİMLERİNE YÖNELİK ALGILARI
Fatma Gül BİLGİNER ÖZSAATCI	MARKA İLETİŞİMİNDE GERÇEK ZAMANLI PAZARLAMA: TURKCELL COVID-19 ÖRNEĞİ
Gülşah TURA, Beyza Betül DOĞAN	OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ (REHBER ÖĞRETMENLERİN) PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
Kübra Fadime PARÇAL, Ayşegül YETKİN TEKİN	ERGENLERİN SOSYAL ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE ÖZGÜVEN ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
Kübra VURAL, Tuğba KONAKLI	OKULLARDA SOSYAL ADALETİ SAĞLAMAYA YÖNELİK UYGULAMALARIN İNCELENMESİ
Mehmet Can AKTAN, Merve Deniz PAK	BİR GÜRUH HAREKETİ OLARAK LİNCİN SOSYAL MEDYADA YENİDEN ÜRETİMİ
Muhammed ÇİFTÇİ, Ahmet ŞİRİN	ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNE-BABALARININ YAŞAM TECRÜBELERİNİN TESPİT EDİLMESİ
Mustafa ÖZTÜRK, Ahmet ŞİRİN	KARİYER FARKINDALIK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE GEÇERLİLİK-GÜVENİRLİK ÇALIŞMASININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

6. ULUSLARARASI

SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

6TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

Polat ERDOĞAN, Mehmet GÜROL	YÜKSEKÖĞRETİMDE İNGİLİZCE HAZIRLIK OKULU ÖĞRETİM GÖREVLİLERİNİN MESLEKİ BECERİLERE YÖNELİK İHTİYAÇLARININ ANALİZİ
Sena ARSLAN, Ünsal UMDU TOPSAKAL, Gülbin ÖZKAN	UYGULAMALI FEN KULÜPLERİ
Türkan AKISKALI	E-HİZMET KALİTE ALGISI: KÜLTÜRLERARASI KARŞILAŞTIRMA İNGİLTERE – TÜRKİYE ÖRNEĞİ
Şeref Ahmet ULUDAĞ, Felor EBGHAEI	TÜKETİCİ TUTUNDURMA STRATEJİLERİNİN MARKA FARKINDALIĞI YARATMADA Kİ ETKİSİ
Şükran Vildan OKAY, Ali Yiğit KUTLUCA	PREGENİTAL DÖNEMDE ÇOCUKLARI OLAN ANNELERİN CİNSEL YAŞAM KALİTELERİNİN; SÜTTEN KESME, YATAKTAN VE ODADAN AYIRMA DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

OTURUM /SESSION : 2
Tarih ve Saat/DateandTime : 23.04.2020 – 13:00 – 14:30
Salon B/SaloonB
Oturum Başkanı(Head of Session) DOÇ. DR. ALİ SERDAR YÜCEL

Chapasi KHUMBO	DISABILITY AND GENDER BASED VIOLENCE
Michael HARAHAAP	THE EFFECT OF CONCEPTUAL KNOWLEDGE ON STUDENTS IN STUDENT SCIENCE
Rutilo CANNATA	POLITICAL EDUCATION MODEL OF POLITICAL PARTIES
Aytok RODİNİ	THE IMPORTANT ROLE OF ORIENTATION PROGRAMS IN HIRING NEW EMPLOYEES IN COMMERCIAL BANK
Bács GERGELY	DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC LITERACY SKILLS ECOLOGY AND ENVIRONMENTAL LEARNING MATERIALS
Lukas HERNANDEZ	PROFESSIONAL COMMITMENT WITH SPECIAL REFERENCE TO RURAL-URBAN DILEMMAS OF PUBLIC AND PRIVATE SCHOOL TEACHERS

**6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ
VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ**

TAM METİN

SUNUMLAR

MARKA İLETİŞİMİNDE GERÇEK ZAMANLI PAZARLAMA: TURKCELL COVID-19 ÖRNEĞİ

Fatma Gül BİLGİNER ÖZSAATCI

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Gaziantep / Türkiye

Öz: Yeni pazarlama anlayışlarının tüketici temelli olması tüketici iletişiminin önemini daha çok arttırmıştır. Gelişen iletişim teknolojileri yeni mecralardan tüketicilere ulaşmayı sağlamaktadır. Yeni mecralardan biri olan sosyal ağlar tüketiciler ile markaların en fazla bir araya geldiği platformlardır. Sosyal ağlarında sürece katılımıyla birlikte markalar tüketicilerle sürekli etkileşimde bulunmak amacı ile gündemde yer alan olaylar ve haberler bağlamında içerik, reklam ve ürün yerleştirme gibi çeşitli yollarla hedef kitlelerine ulaşarak onların ilgisini çekmeyi başarmaktadır. Bu gerçek zamanlı pazarlama olarak adlandırılmakta olup hem işletme imajında hem de tüketicilerle iletişimin sürekliliğinde oldukça etkilidir. İşletmelere çeşitli faydalar sağlayan gerçek zamanlı pazarlamanın içeriğinin doğru oluşturulması başarı sağlanmasında son derece önem arz etmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz de ilk vakanın açıklandığı 11 Mart'tan bu yana etkisini sürdüren Covid-19 için markalar sosyal izolasyon çağrısına destek vermekte evde kalmaya yönelik içerikler yayınlamaktadırlar. Çalışmanın amacı; gerçek zamanlı pazarlama bağlamında Turkcell'in süreçteki instagram paylaşımlarını irdeleyerek yapılan çalışmaların teoriye uygunluğunu ve gündem ile mesaj içeriklerinin uyumluluğunu tespit etmektir. Bu amaçla sürece ilişkin ilk gönderisini 13.03'te yayınlayan Turkcell'in 13.03-17.04 aralığındaki gönderileri incelenmiştir. Analize taabi 38 gönderinin %68,42'si süreçle ilişkidir. Gönderilerin %94,74'ünde görsel ve yazı birlikte kullanılmıştır. Gönderilerdeki görsel içeriklerin gündeme uyumu ise; %28,95 yüksek, %36,84 düşük uyumlu ve %31,58'de ise uyum olmadığı tespit edilmiştir. Gönderilerin kullanılma amaçlarına bakıldığında ise ilk sırada %39,48 ile “Süreci kolaylaştırıcı ve destekleyici uygulamalara ve hizmetlere yönelik gönderiler” olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda markanın ürün veya hizmetleri ile ilişkin gönderilerinin %71,43'ünün gündemle uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Gönderilerin tüketici etkileşimine bakıldığında ise sürece ilişkin hazırlanan reklam filmi en fazla görüntüleme ve yorumla sahip gönderidir.

Anahtar Kelimeler: Marka İletişimi, Gerçek Zamanlı Pazarlama, Turkcell, Covid-19

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Küreselleşme ve gelişen teknolojiler rekabeti arttırmanın yanında iletişim süreçlerinde de etkili olmuştur. Artan rekabet markaların en değerli varlıkları olan tüketicilerle iletişiminin sürekliliğini zorunlu kılmıştır. Markalar sadık tüketiciler ile var olmaktadır. Tüketici sadakati kazanmanın yolu ise onlarla arkadaş olarak sıkı bir iletişim halinde olmaktan geçer. Yeni iletişim teknolojileri bu sıkı iletişimi sağlayacak yeni kanallar ortaya çıkarmıştır. Bu kanalların başında ise sosyal ağlar gelmektedir. Günümüz tüketicileri zamanının büyük çoğunluğunu bu sosyal ağlarda geçirmektedir. Bu bağlamda tüketiciye ulaşmada markaların en hızlı, en etkili ve en ucuz iletişim araçlarının başında facebook, twitter ve instagram gibi sosyal ağlar gelmektedir.

Sosyal medya aracılığıyla kullanılacak en uygun ve en etkin pazarlama stratejilerinden biri ise gerçek zamanlı pazarlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçek zamanlı pazarlama zamanın akış sürecinde ortaya çıkan

bir olay bağlamında içerik üretilmesidir. Gerçek zamanlı pazarlamanın etkinliği planlı olarak gerçekleştirilme-
siyle olur (Clow ve Baack, 2016: 265).

Günümüz tüketicilerinin trend belirleyici ve pazar yönlendirici yapıları iletişim alanında da aktif rol oynamala-
rını sağlamaktadır. Yeni tüketici yapısı anında cevap bekleyen sabırsız bireylerden oluşmaktadır. Bu bağlamda
markaların tüketicilere anında cevap verebilmesi ve onların ilgi alanlarına yönelik içeriklerde yer alması ge-
rekmektedir.

Bu noktada gerçek zamanlı pazarlamanın sunduğu fırsat ise, trendlerden ziyade tüketicinin ilgisini çeken şey-
lere odaklanmasıdır (Sain-Diequez, 2015) Gerçek zamanlı pazarlama; tüketici ile etkileşimi sağlayarak sosyal
ağ üzerinden marka – tüketici bağına oluşturmakta, marka görünürlüğünü arttırarak marka değerini oluşturu-
makta, akılda kalıcılık sağlayarak tüketici karar verme sürecinde etkili olmakta ve aynı zamanda markaya yeni
takipçiler de kazandırmaktadır. (Kerns, 2014; Macy ve Thompson, 2011; Miller, 2015).

Tüm dünyada etkisini sürdüren Covid-19 ülkemizde ilk vakanın 11 Mart'ta açıklanmasının ardından sağlık,
sosyal ve psikolojik anlamda insanlar üzerinde etkili olmaya başladı. Bu kriz döneminde markalarda kendi ile-
tişim süreçlerini yürütmektedirler. Bu bağlamda markalar mart ayı boyunca “evde kal” diyerek sosyal izolas-
yon çağrılarına destek vermişlerdir. Bu destek kapsamında hem bireylere umut verici hem de ilk sırada sağlık
çalışanları olmak üzere hizmet sektörü çalışanlarını motive edici ve teşekkür içeren içerikler yayınlamışlardır.
Aynı zamanda yine birçok marka, halkı bilinçlendirmek ve bilgilendirmek için tüketicilerin aktif olarak en
fazla yer aldığı sosyal medyadan da paylaşımda bulunmuştur. Bu paylaşımlar arasında, Turkcell'in “Sabret”
şarkısının yer aldığı #EvdeHayatVar temalı paylaşım ile Türk Hava Yolları'nın görevinin başında olan herkesi
alkışladığı reklam filmi öne çıkmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı; gerçek zamanlı pazarlama bağlamında Turkcell'in Covid-19 sürecindeki instagram pay-
laşımını irdeleyerek yapılan çalışmaların teoriye uygunluğunu ve gündem ile mesaj içeriklerinin uyumlulu-
ğunu tespit etmektir.

KAPSAM

Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen Turkcell'in Sosyal medya araçlarından biri olan instagram
içeriklerinin incelenmesi ve bu içeriklerin yalnızca 13.03.2020 – 17.04.2020 tarihleri arasındaki gönderilerle
kısıtlanması çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında 38 instagram gönderisi incelen-
miştir. Analiz için özellikle ilk 1 aylık sürecin seçilmesindeki neden konunun gündem olması ile birlikte pay-
laşımların en fazla bu süreçte yapılmış olmasıdır.

Çalışmanın örnekleminin Turkcell olarak seçilmesinin ilk nedeni markanın sürece yönelik yayınladığı reklam
filminin oldukça ilgi görmesi, markanın Türkiye'nin en büyük operatörü olması ve markaların sosyal med-
ya performanslarını tamamen veriye dayalı ölçümleyen ve her ay düzenli olarak açıkladığı sıralamalarla en

başarılı markaları duyuran Boomsocial nisan ayı raporuna¹ göre Covid-19'ın çıktığı zamana denk gelen mart –nisan aralığında yapılan değerlendirme raporuna göre en sosyal 100 marka arasında ilk 10'da yer almasıdır.

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay yöntemi tercih edilmiştir. Bu bağlamda analiz için her çeşitte görsel, sözlü veya yazılı dökümanların bir araya getirilerek analiz edilmesini sağlayan içerik analizi tercih edilmiştir (Neuman, 2009:466). Çalışmanın doğasına uygun olarak görsel öğeler analiz edilmiştir. Gönderilerin analizine sürece ilişkin ilk gönderi olan 13.03.2020 tarihli gönderiden başlanmış ve gönderiler eskiden yeniye doğru artan sırada “gönderi 1- gönderi 2...” şeklinde sıralanmıştır.

BULGULAR

Belirlenen tarihler aralığında Turkcell'in toplamda 38 adet gönderisi bulunmaktadır. Çalışma kapsamında bu gönderilerin görsel analizi yapılacak ve gönderilerin gündem ile ilişkisi ve uyum düzeyi tespit edilecek aynı zamanda marka tüketici etkileşiminin en fazla sağlandığı gönderilerde belirlenecektir.

Turkcell'in ilk hamlesi operatör simgesinin olduğu yere evde hayat var mesajını yazarak kullanıcılarına ulaşmak oldu. Aynı zamanda da tüm sosyal medya araçlarında profiline #EvdeHayatVar mesajını yazmıştır ve BiP #EvdeHayatVar Kanalını açarak kişisel gelişim içerikleri, evde egzersiz tavsiyeleri ve uzman doktorlardan beslenme ve sağlık önerilerinin yer aldığı yayınlar yapmaya başlamıştır. Sürece ilişkin ilk gönderisini 13.03.2020 tarihinde yayınlayan Turkcell bu gönderide uzaktan eğitime ilişkin MEB EBA platformunda geçerli olacak hediye internet paketinin tanıtımını yapmaktadır.

13.03-17.04 tarihleri aralığındaki paylaşılan gönderilerin gündem konusu ile ilişkisi ve uyum düzeyinin yer aldığı tablo aşağıda yer almaktadır. İlk olarak gönderilerin süreçle ilişkisi tespit edilmiştir. Gönderiler değerlendirilirken doğrudan sürece yönelik yayınlanan gönderilerin yanında bireylerin evde kalmasına destekleyici ürün – hizmet veya uygulamaların tanıtımları da sürece ilişkin olarak değerlendirilmiştir

Tablo 1. Gönderilerin Gündem Konusu İle İlişkisi

İlişki durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlişkili	26	68,42
İlişkisiz	12	31,58
Toplam	38	100

Tablo 1. İncelediğinde analiz dönemindeki gönderilerin %68,42'sinin gündem konusuyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Gönderilerin ilişkisinin incelenmesinin ardından gündem konusuna uyum düzeyi tespit edilmiştir.

¹ <https://www.boomsocial.com/Social-Brands/2020/Nisan/Top100>

Tablo 2. Gönderilerin Gündem Konusuna Uyumu

Uyum Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Uyum	26	68,42
Düşük Uyum	-	-
Uyum Yok	12	31,58
Toplam	38	100

Tablo 2 incelendiğinde 38 gönderiden %68,42'sinin gündem konusu ile yüksek uyum düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Yani marka ilk vakanın yaşandığı ilk 1 aylık süreçte konuyla uyumlu gönderiler paylaşmıştır.

Ardından gönderilerdeki görsel içeriğin gündeme uyumunu tespit etmek amacıyla gönderiler yeniden taranmış ve bunun sonucunda aşağıda yer alan Tablo 3 elde edilmiştir.

Tablo 3. Gönderilerin Görsel İçeriğinin Gündem Konusuna Uyumu

Uyum Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Uyumlu	11	28,95
Düşük Uyumlu	14	36,84
Uyum Yok	12	31,58
Görsel İçerik Yok	1	2,63
Toplam	38	100

Tablo 3 incelendiğinde gönderilerin %28,95'i yüksek uyumlu, %36,84'ü düşük uyumlu, %31,58'sinin ise uyumsuz olduğu görülmektedir. Bir gönderide yalnızca yazı olduğu tespit edilmiştir ancak bu gönderi de yine gündem konusuna ilişkilidir.

Gönderilerin ve görsel içeriklerin gündeme uyumunun ardından içeriklerin gerçek zamanlı pazarlama bağlamında değerlendirilmesi için kullanım amaçları tespit edilerek aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

Tablo 4. Gönderi İçeriklerinin Kullanım Amaçları

Gönderilerin Kullanılma Amacı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Süreci kolaylaştırıcı ve destekleyici uygulamalara ve hizmetlere yönelik gönderiler	15	39,48
Sürece yönelik motive edici gönderiler	7	18,42
Ürün/hizmet/uygulama tanıtımı ve kampanyası	6	15,79
Özel güne yönelik gerçek zamanlı reklam paylaşımı	4	10,53
Sürece ilişkin bilgilendirme-bilinçlendirmeye yönelik mesaj	2	5,26
Kampanya/çekiliş bilgisi verme	2	5,26
Mağazaların süreçteki işleyişine yönelik bilgilendirme	2	5,26
Toplam	38	100

Tablo 4. incelendiğinde analiz yapılan tarih aralığındaki gönderilerin %39,48'nin süreci kolaylaştırmaya ve desteklemeye yönelik hayata geçirilen uygulamalara ve hizmetlere yönelik bilgilendirici ve tanıtıcı mesajlar olduğu görülmektedir. Bu mesajlar kullanıcıları evde kalmaya teşvik etmekte ve dışarı çıkmadan da aldıkları hizmete dair işlemlerini yapabileceklerini anlatmaktadır. %18,42 ile ikinci sırada yer alan gönderiler tüketicileri süreçte motive edici içeriklidir. Gönderilerde sağlık çalışanlarını desteklemeye yönelik olarak tüm Türkiye'de gerçekleştirilen sağlıkçıların alkışla etkinliğine yönelik 2 gönderi yer almaktadır. Bunun yanı sıra Turkcell fizy kanalından gerçekleştirilen [#EvdeHayatVar](#) konserine ilişkin gönderi ve ebeveynlerin bu süreçte çocuklarının psikolojilerini destekleyici bir danışmanlık hizmetinin bizce uygulamasından verildiğine dair bir gönderide yer almaktadır. Geri kalan 3 gönderide tüketicilerle bağ kurmaya yardımcı içten reklamlardan oluşmaktadır. Bu gönderilerden 2'si televizyonda da yayınlanan reklamlardır. Her iki reklamda da [#EvdeHayatVar](#) mesajına vurgu yapılarak motive edici bir yaklaşım sergilenmiştir. 3. sırada yer alan kategoride marka süreçle ilişkisiz olarak ürün ve hizmetlerin tanıtımı yapmaktadır. %10,53 ile 4. Sırada yer alan gerçek zamanlı reklamlar; Çanakkale zaferine ilişkin 2 gönderi, otizm farkındalık gününe ilişkin 1 gönderi ve dünya sağlık gününe ilişkin 1 gönderi olmak üzere toplamda 4 gönderidir.

Tablo incelendiğinde toplamda 21 gönderide ürün/hizmet tanıtımı yapıldığı görülmektedir. Bu 21 gönderi içinden 15'i (%71,43) gündemle ilişkili iken 6'sı (%28,57) gündemle ilişkisizdir.

Gönderilerin içerik öğeleri incelendiğinde ise tüm gönderilerde yazı görsel ve yazı ile görselin bir arada kullanmasına yönelik bir sınıflandırma yapıldığında tablodaki şekilde bir sonuca ulaşılmıştır.

Tablo 5. Gönderilerin İçerik Öğeleri

İçerik Öğelerinin Kullanımı	Frekans (f)	Yüzde(%)
Görsel kullanımı	1	2,63
Yazı kullanımı	1	2,63
Görsel ve yazı birlikte kullanımı	36	94,74
Toplam	38	100

Tablo 5 incelendiğinde gönderilerin %94,74'ünde görsel ve yazının birlikte kullanıldığı görülmektedir. İnstagram doğası gereği görsel öğelerin en fazla kullandığı sosyal ağıdır. Bu bağlamda marka instagram gönderilerinde görsel öğelerin üzerinde yazıyı da kullanarak gönderilerin etkisini arttırmıştır.

Analiz kapsamında bir diğer değerlendirme ise gönderilerde kullanılan görsel içerik türünün belirlenmesidir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Gönderilerde Kullanılan Görsel İçerik Türleri

Görsel İçerik Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Video	19	50
İllüstrasyon (Resim)	9	23,68
Animasyon	5	13,16
GIF	3	7,90
Fotoğraf	2	5,26
Toplam	38	100

Tablo 6 incelendiğinde görsel içeriklerin %50'si video, %23,68'si resim, %13,16'sı animasyon, %7,90'ı GIF ve %5,26'sı fotoğraftan oluşmaktadır. İnstagram doğası gereği görsel içeriklerden oluşan unsurların yer alması özellikle de videoların tüketici ile etkileşimde aktif olarak kullanılması dikkat çekmektedir.

Gönderilerdeki görsel içeriklerin tespit edilmesi için tüm gönderiler baştan sona incelenmiştir. Her bir gönderi için tek sınıflandırmanın yetersiz kalacağı düşüncesi ile gönderilerde kullanılan tüm görsel öğeler sınıflandırmaya dahil edilmiş ve öğe sayısı gönderi sayısından daha yüksek olarak belirlenmiştir. Bu sınıflandırma aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7. Gönderilerdeki Görsel İçeriklerin Durumu

Gönderilerde Kullanılan Görsel Öğeler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Nesne	26	30,23
Karakter/Maskot	19	22,09
Ürün/ Hizmet	18	20,93
Sıradan Birey	13	15,12
Ünlü Kişi	5	5,81
Lider	2	2,33
Tarihi Yer	2	2,33
Görsel Öge Kullanılmayan	1	1,16
Toplam	86	100

Tablo 7 incelendiğinde 38 gönderide toplamda 86 görsel ögenin yer aldığı görülmektedir. Bu 86 görselden 1. Ve 2. Sırada yer alan görseller; %30,23 nesne, %22,09 ise maskottur. Marka gönderilerinin büyük çoğunluğunda marka ile özdeşleşen “emocan” lara yer vermektedir. Gönderilerden bazılarında yalnızca emocanlar yer almaktadır. Son 3 öğelerde %2,33 oranı ile lider ve tarihi yer kategorisinde Çanakkale Zaferine ilişkin yapılan gerçek zamanlı reklamlarda Atatürk ve Çanakkale anıtına yer verilmiştir. Görsel öge kullanılmayan ve yalnızca yazıdan oluşan tek gönderi ise %1,16 ile son sırada yer almaktadır.

Gönderilerdeki logo- hashtag ve slogan kullanımına ilişkin yapılan analiz sonuçları tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Gönderi İçeriğinde Logo, Hashtag ve Slogan Kullanım Durumu

Gönderi İçeriğinde..	Frekans (f)		Yüzde(%)
Logo	Kullanılan	29	76,31
	Kullanılmayan	9	23,69
	Toplam	38	100
Hashtag (#)	Kullanılan	14	36,84
	Kullanılmayan	24	63,16
	Toplam	38	100
Slogan	Kullanılan	13	34,21
	Kullanılmayan	25	65,79
	Toplam	38	100

Tablo 8 incelendiğinde gönderilerin %76,31’inde logo kullanıldığı, %36,84 hashtag’in yer aldığı ve %34,21’inde ise marka sloganının yer aldığı tespit edilmiştir. Gönderilerde yalnızca görsel içerikler analiz edildiği için hashtag kullanımı yazı içeriklerine göre daha düşük çıkmıştır. Ayrıca marka gönderilerinin sonunda sloganı olan “Turkcell’le bağlan hayata” yazısı yer almaktadır.

Gönderilere yönelik tüketici etkileşimi değerlendirilirken gönderilerin beğeni, yorum ve görüntüleme sayıları esas alınmıştır. Gönderilerin tamamında beğeni ve yorum mevcut iken görüntüleme yalnızca hareketli gönderilerde ölçülebildiği için gönderilerin 27’sinde (%71,05) görüntüleme sayıları yer almaktadır. Bu bağlamda beğeni, yorum ve görüntüleme açısından değerlendirildiğinde en yüksek 3 gönderi aşağıda yer almaktadır.

Tablo 9. Tüketici Etkileşimine Göre Beğeni, Görüntüleme ve Yorum Sayısı En Yüksek Gönderiler

Beğeni sayısına göre ilk 3 gönderi	Beğeni Sayısı	Gönderi içeriği	Süreçle İlişkisi
Gönderi 5	80.622	18 Mart Çanakkale zaferi kutlaması	İlişkisiz
Gönderi 16	70.100	Sürece yönelik hazırlanan “sabret” temalı reklam filmi	İlişkili
Gönderi 26	27.554	Dünya sağlık günü kutlaması	İlişkisiz
Görüntülenme sayısına göre ilk 3 gönderi	Görüntüleme Sayısı	Gönderi içeriği	Süreçle İlişkisi
Gönderi 16	2.642.947	Sürece yönelik hazırlanan “sabret” temalı reklam filmi	İlişkili
Gönderi 17	2.133.778	Sürece yönelik hazırlanan “evde hayat var” temalı reklam filmi	İlişkili
Gönderi 12	591.474	Süreci kolaylaştıran uygulamaya yönelik “evinizde Turkcelliniz var” temalı reklam filmi	İlişkili
Yorum sayısına göre ilk 3 gönderi	Yorum Sayısı	Gönderi içeriği	Süreçle İlişkisi
Gönderi 16	2410	Sürece yönelik hazırlanan “sabret” temalı reklam filmi	İlişkili
Gönderi 5	682	18 Mart Çanakkale zaferi kutlaması	İlişkisiz
Gönderi 26	529	Dünya sağlık günü kutlaması	İlişkisiz

Tablo incelendiğinde beğeni, görüntüleme ve yorum sayısı olarak her 3 kategoride de gönderi 16’nın yer aldığı dikkat çekmektedir. Gönderi 16 Turkcell’in sürece yönelik olarak hazırladığı tv’de de yayınlanan “sabret” temalı reklam filmidir. Beğeni ve yorum sayısı bağlamında değerlendirdiğimizde ilk 3 gönderi içerisinde süreç-

ten bağımsız gönderilerinde yer aldığı görülmektedir. Ancak görüntüleme sayısı bağlamında değerlendirildiği ilk 3 gönderinin tümünün süreçle ilişkili olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Günümüz rekabet koşullarında tüketici ile yalnızca iletişim değil etkileşimde son derece önem kazanmıştır. Bu noktada markalar tüketicilere dokunabilecekleri her alanda etkin olarak faaliyet göstererek sürecin sürekliliği ve başarısı için stratejiler geliştirmeye başlamışlardır. Özellikle sosyal medyanın tüketiciler tarafından yoğun kullanımı markaları sosyal medyada gerçek zamanlı paylaşımlara yönlendirmiştir. Bu çalışmada gerçek zamanlı pazarlama bağlamında Turkcell'in Covid-19 sürecinin ilk bir ayındaki paylaşımları analiz edilmiştir.

Çalışma sonucunda markanın bir aylık süreçteki 38 gönderisinden %68,42'sinin süreçle ilişkili olduğu tespit edilmiştir ayrıca gönderi içeriklerinin de Covid-19 sürecine yönelik hazırlanan gerçek zamanlı içerikler olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada markanın tüketici etkileşimini sağlamada sosyal medya paylaşımlarında yoğun olarak gerçek zamanlı içeriklere yer verdiği görülmektedir. Böylece dikkati gündem konusuna oldukça odaklanan tüketicilerin ilgisini çekmekte başarı göstermektedir.

Markanın içinde bulunulan ve yaşanan sürece karşı duyarlı olduğu ve bu süreçte hem hedef tüketicilerini hem de mevcut tüketicilerini süreci kolaylaştırıcı ürün ve hizmetlere yönelik bilgilendirmeye ve motive etmeye yönelik paylaşımlar yaptığı görülmektedir. Markanın gerçek zamanlı pazarlama kapsamında yaptığı bu paylaşımlarında ürün ve hizmetlerine yönelik bilgiler vermesi de hem tüketici karar sürecinde etkili olmaya çalıştığını hem de süreci kolaylaştıran ürün ve hizmetleri ile mevcut müşterilerin memnuniyetini artırarak marka sadakatini desteklemeyi amaçladığını göstermektedir.

Aynı zamanda markanın içeriklerde logo, slogan ve maskot kullanımının yoğun olması markanın kendini hatırlatıcı ve pekiştirici mesajları kullanarak hem akılda kalıcılığı arttırmayı amaçladığı hem de kurumsal marka imajını yansıttığı görülmektedir.

Tüketici ile marka etkileşiminin ölçülmesi için en yüksek beğeni, görüntüleme ve yorum sayısına sahip gönderiler değerlendirildiğinde ilk sırada yer alan gönderiler süreçten bağımsızda olsa gerçek zamanlı pazarlama bağlamında yayınlanan gönderilerdir. Sonuçlarda tüketicilerin özellikle gerçek zamanlı yapılan gönderilerle etkileşiminin en fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bu gönderilerin bir diğer özelliği de tüketicileri motive edici gönderiler olmasıdır. Bu noktada işletmeler açısından tüketiciye ulaşmasının en etkin yollarından birinin gerçek zamanlı iletişim çabaları olduğu görülmektedir. Bu da gerçek zamanlı pazarlamanın marka iletişimindeki yerini göstermektedir. Gerçek zamanlı olarak üretilen bu içerikler marka farkındalığı ve beğenisinde etkili olmaktadır. Bu durum da gerçek zamanlı pazarlamaya ilişkin gönderilerin tüketici nezdinde etkili ve başarılı olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Clow, K.E. ve Baack, D. (2016). *Bütünleşik Reklam, Tutundurma ve Pazarlama İletişimi*, (Gülay Öztürk, çev.). Ankara: Nobel
- Kerns, C. (2014). *Trendology: Building An Advantage Through data-Driven Real-Time Marketing*, New York: Palgrave MacMillan
- Macy, B. ve Thompson, T. (2011). *The Power of Real-Time Social Media Marketing*, New York: Mc Graw Hill
- Miller, M. (2013). *Real-time marketing smarts: Companies killing it with off-the-cuff content*. 20.04.2020 tarihinde <http://www.toprankblog.com/2013/04/real-time-marketing-smarts/> adresinden erişildi.
- Neuman, W. L. (2009). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel Ve Nicel Yaklaşımlar*. (S. Özge, Çev.), İstanbul: Yayın Odası Yayınları.
- Sain-Diequez, V.S. (2015). Are You Overlooking the Most Valuable Real-Time Marketing Strategy. <https://www.boomsocial.com/Social-Brands/2020/Nisan/Top100> (E.T. 10.04.2020)

6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

Şükran Vildan OKAY¹, Ali Yiğit KUTLUCA²

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji, İstanbul / Türkiye

² İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Prenatal dönem, psikoseksüel gelişim evrelerinin kritik ilk üç basamağını kapsamaktadır. Bu dönemde sütten kesme, yataktan ve odadan ayırma değişkenleri çocuğun ve ailenin yaşamını şekillendirmektedir. Çocuk bakımının getirdiği sorumluluk, duygusallık, yorgunluk karı-koca alt sistemini ebeveyn alt sistemine dönüştürecektir. Ülkemizde annelik ve kadınsılık kavramları birbirinden ayrılmamış durumdadır. Annelik, kültürel olarak cinsellikten uzak bir noktaya konumlandırılmıştır. Toplumda kadınsı olarak var olamamak, kadını anne olarak tatmin olmaya ve kendini kanıtlamaya itmektedir. Bu araştırma ile sütten kesme, yataktan ve odadan ayırma değişkenleri ile annenin cinsel yaşam kalitesi arasındaki ilişki psikanalitik bakıştan incelenmiştir. İlişkisel tarama yöntemi kullanılmış olup, araştırmaya katılan annelerin cinsel yaşam kalitelerini belirlemek için Tuğut ve Gölbaşı (2010) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği (CYKÖ-K) kullanılmıştır. Annelerin cinsel yaşam kalitesi ölçeğine verdiği yanıtlar betimsel düzeyde incelendiğinde ise, cinsel yaşamlarının kendilerini; sıkıtlığını, üzdüğünü, hayal kırıklığı yaşattığını, depresif hissettirdiklerini, eşlerine yakın hissetmediklerini ve eksik hissettikleri saptanmıştır. Varyans analizlerinde anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen: Çocuklarını sütten 0-3 ay aralığında kesen, çocuklarını odadan 0-12 ay aralığında ayıran; yaşları 18-21 aralığında olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin diğer annelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatürden farklılık göstermesinin, ilgili alan için bir çeşitlilik olması bakımından önemli olduğu ve bu anlamda literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Prenatal Dönem, Cinsel Yaşam Kalitesi, Kadınlık, Annelik

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu araştırmada prenatal dönemde çocukları olan annelerin dile getirilmeyen cinsel yaşam kalitelerinden, doğumdan sonra cinsel ilişkinin psikanalitik arka planından, toplumsal aile rollerden bahsedilmiştir. Annenin, çocuğun gelişim evrelerinde fiksasyona uğramasına sebebiyet verecek kadar bağımlı bir ilişki sürdürmesinin nedenleri annelik ve kadınsılık kavramları ile açıklanmıştır.

Kadınsılık ve annelik birbirinden ayrılmış ve bir arada bulunamaz ögeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Annelik, kadının cinselliğini hareketsiz bırakan bir alan olarak görülmektedir. (Atak, 2009). Kadının anneliğe bedenen ve psikolojik açıdan hazır olması gerekmektedir. Kendini tamamlayamamış ve bağımsızlaşmamış bir kişilik örüntüsü varlığını dünyaya bir çocuk getirerek ispatlama ihtiyacında olur. Bebeği bir birey olarak değil kendini gerçekleştirme aracı olarak görür. Patolojik hapsedme döngüsünden çıkış ancak üçüncü bir nesnenin döngüyü bozması ile gerçekleşebilir. (Kim, Strathearn, & Swain, 2016)

Kadınların doğumdan sonra cinsellikten uzaklaştığını gözlemledik. İsteksizlik buna eşlik eder. Annelik işlevinin sağladığı narsistik ve erotik haz erkeğe yöneltilen hazdan daha yüksek olur. Freud (1905), Cinsellik üzerine üç deneme adlı kitabında çocuğun birincil bağlandığı nesne olan anne arasında cinsel heyecan olduğunu dile getirmiştir. Anne “kendi cinsel yaşamından kaynaklanan duyguları çocuğuna armağan eder: Onu okşar, sallar ve onu açıkça tam olarak cinsel bir nesnenin ikamesi olarak alır.” Bebeğin anne ile ilişkisi nitelikli bir aşka dönüşür. (Abrevaya, 2009). Fakat cinsel nesne ikamesi olan çocuk anne için yetersiz kalmakta ve babanın şahsına değerlendirilemeyecek üçüncü bir simgesel nesneye tutku beslemektedir. (Green, 2004).

İnsanın varoluşu ağız ile başlar. Doğumdan itibaren kurulan ilk nesne ilişkisi de annenin memesiyle olmaktadır. Bebeğin ağızını memeye doğru götüren ise dürtüdür. Dürtünün temelini içsel uyaranlar oluşturmaktadır. Böylelikle emme sadece bir beslenme değil aynı zamanda hazzı da içermektedir. Bu hazzı devam ettirebilmek için meme bırakıldıktan sonra parmak emmeye geçilmektedir. (Parman, 2001). Yataktan ve odadan ayırma değişkenlerinde de belirli fiksasyonlar devam etmektedir. Hem anne hem kadın olmak. Hem besleyen hem erotik olmak öedipal karmaşaya karşı suçluluk hissetmeye neden olur. Bu suçluluk çocuk cinselliğini canlandırıp kadınsılığı inkara yöneltebilir. Çocuk için zararlı olacağı düşünülse de annenin kadınsı yönü sağlıklı bir yöndür. (Parat, 2009).

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı pregenital dönem kritik özelliklerinden olan süttten kesme, yataktan ve odadan ayırma değişkenleri ile annenin cinsel yaşam kalitesi arasında nasıl bir ilişki olduğunu belirleyebilmektir. Bu genel amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri; süttten kesme değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşır mı?
2. Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri; yataktan ayırma değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşır mı?
3. Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri; odadan değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşır mı?
4. Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri; annenin eğitimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşır mı?
5. Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri; çocuğun yaşı değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşır mı?

KAPSAM

Araştırmanın evrenini Antalya ilinde ikamet eden pregenital dönemde çocuğu olan anneler oluştururken örneklem ise Kemer ilçesinde ikamet eden ve pregenital dönemde bulunan çocuğu olan 65 yaş altı 202 anneden

oluşmaktadır. Pilot uygulama ve ana veri toplama uygulaması şeklinde gerçekleştirilen sürece ilişkin örneklem seçimi ile ilgili ölçütler ve katılımcılar ile ilgili detaylı bilgiler aşağıda verilmiştir.

YÖNTEM

Annelerin cinsel yaşam kalitesini etkilediği düşünülen süttan kesme, yataktan ve odadan ayırma değişkenlerinin ilgili bağımlı değişken üzerindeki olası etkisini inceleme amaçlı yapılan bu araştırma, ilişkisel tarama modeli temelinde gerçekleştirilmiştir. (Punch & Oancea, 2014). Bu model aracılığıyla, bir bağımlı ve birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkilerin mevcudiyeti ve anlamlılığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin cinsel yaşam kalitelerini belirlemek için Symonds, Boolell ve Quirk (2005) tarafından geliştirilen ve Tuğut ve Gölbaşı (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği (CYKÖ-K) kullanılmıştır (bkz. EK-A). 18 madde ve üç alt boyuttan oluşan CYKÖ-K'nın Cronbach Alfa değerinin ise 0,83 olduğu bildirilmiştir. Katılımcıların ölçek içerisinde bulunan maddeleri cevaplarırken son bir ay düşünülerek cevaplanması beklenmektedir. Ölçek 18 yaş üstü 65 yaş altı kadınlara yönelik ve altılı likert tip cevaplama yapılmaktadır. 1-6 puanlama sisteminden (1=Tamamen katılıyorum, 2=Büyük ölçüde katılıyorum, 3=Kısmen katılıyorum, 4=Kısmen katılmıyorum, 5= Büyük ölçüde katılmıyorum, 6=Hiç katılmıyorum) yararlanılmıştır. Bu puan sisteminde ölçekten alınabilecek puan aralığı 18-108 olmaktadır. 1, 5, 9, 13 ve 18. maddelerin puanları, toplam puan hesaplanmadan önce tersine çevrilmiştir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması, cinsel yaşam kalitesinin iyi olduğunu göstermektedir. İlgili ölçek, ana katılımcı grubuna uygulanmadan önce, geçerlik ve güvenilirlik durumunu belirtmek için araştırmacı tarafından faktör analizi yapılmış ve ölçeğin bu araştırma için güvenilirlik katsayısı belirlenmiştir. Bu araştırmada kullanılan CYKÖ-K formuna ek olarak, katılımcılardan toplanacak bağımsız değişken verileri için de annenin yaşı, çocuğu süttan ayırma zamanı, çocuğu yataktan ayırma zamanı, odadan ayırma zamanı, çocuğun yaşı ve annenin eğitim düzeyi ile ilgili kategorik bölümler yerleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler, geçersiz cevaplardan arındırılmış ve istatistiksel analizler SPSS programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde kullanılan CYKÖ-K'nın pilot çalışmasında ulaşılan veriler üzerinde gerçekleştirilen faktör analizi bulguları ve ana uygulama sonrası her bir alt problemi yanıtlama amaçlı toplanan veriler, SPSS paket programında bulunan Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), Kolmogorov-smirnov normallik testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir (Büyüköztürk, 2012). Bu aşamada ilk olarak CYKÖ-K'nın faktör yapılarını bulmak için pilot uygulama verileri üzerinde açıklayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir (Çolakoğlu & Büyükekeşi, 2014). Sonrasında ise ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Veri analizinin ikinci aşamasında ise ana uygulama grubundan elde edilen verilerin normalliği, Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Bağımsız değişkenleri temsil eden annenin yaşı, çocuğu süttan ayırma zamanı, çocuğu yataktan ayırma zamanı, odadan ayırma zamanı, çocuğun yaşı ve annenin eğitim düzeyi değişkenleri ile cinsel yaşam kalitesi arasındaki farkın anlamlılığını tespit etmek için ise veriler üzerinde tek yönlü varyans analizi yapılmıştır (Büyüköztürk, 2012).

BULGULAR

Tablo 1. Cinsel yaşam kalitesinin süttten kesme değişkenine göre varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	S.D	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	145.599	4	36.400	.183	.977	Yok
Grup İçi	56988.379	197	314.853			
Toplam	57133.978	201				

$p > .05$

Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin, çocuklarını süttten ayırma zamanına göre değişimine dair bulguları gösteren Tablo 7’de gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen çocuklarını süttten 0-3 ay aralığında ayıran katılımcıların cinsel yaşam kalitelerinin ($X=68,6$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Cinsel yaşam kalitesinin yataktan ayırma değişkenine göre varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	S.D	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1801.377	4	450.344	1.48	.212	Yok
Grup İçi	55332.601	197	305.705			
Toplam	57133.978	201				

$p > .05$

Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin, çocuklarını yataktan ayırma zamanına göre değişimine dair bulguları gösteren Tablo 9’da gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen çocuklarını yataktan 13-24 ay aralığında ($X=69,1$) ve 4 yaş ve üzerindeki ($X=72,4$) ayıran katılımcıların cinsel yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Cinsel yaşam kalitesinin odadan ayırma değişkenine göre varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	S.D	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1538.955	4	384.739	1.139	.290	Yok
Grup İçi	55595.024	197	307.155			
Toplam	57133.978	201				

$p > .05$

Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin, çocuklarını odadan ayırma zamanına göre değişimine dair bulguları gösteren Tablo 11’de gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen çocuklarını odadan 5-7 yaş aralığında ($X=70,0$) ayıran katılımcıların cinsel yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Cinsel yaşam kalitesinin yaş değişkenine göre varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	S.D	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1322,694	4	330,673	0,805	,372	Yok
Grup İçi	55811,285	197	308,350			
Toplam	57133,978	201				

$p>.05$

Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin, yaşa göre değişimine dair bulguları gösteren Tablo 13’te gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen 18-21 ($X=69,5$) ve 35-40 ($X=70,0$) yaş aralığında olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Cinsel yaşam kalitesinin çocuğun yaşı değişkenine göre varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	S.D	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1906,336	4	476,584	1,36	,248	Yok
Grup İçi	55227,643	197	305,125			
Toplam	57133,978	201				

$p>.05$

Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin, çocuklarının yaşına göre değişimine dair bulguları gösteren Tablo 15’te gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen çocuklarının yaşı 13-24 ay ($X=63,8$) ve 25-48 ay ($X=63,8$) aralığında olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin diğer katılımcılara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Cinsel yaşam kalitesinin eğitim düzeyi değişkenine göre varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	S.D	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1014,028	4	253,507	,829	,508	Yok
Grup İçi	56119,950	181	310,055			
Toplam	57133,978	185				

$p > .05$

Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin, eğitim düzeyine göre değişimine dair bulguları gösteren Tablo 17’de gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasına rağmen yüksek lisans mezunu olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin en düşük ($X=62,0$), lise mezunu olan ($X=70,1$) annelerin cinsel yaşam kalitelerinin ise diğer katılımcılara göre çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İki aşamada ulaşılan sonuçlar ise maddeler halinde şu şekildedir:

1. CYKÖ üzerinde yapılan faktör analizi sonucu; ilgili ölçeğin 15 madde ve üç faktörlü güvenilir bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır.
2. Pregenital dönemde çocukları olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri orta düzeyin üzerindedir.
3. Varyans analizlerinde anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen;
 - a) Çocuklarını süttten 0-3 ay aralığında ayıran annelerin cinsel yaşam kaliteleri diğer annelere göre daha yüksektir.
 - b) Çocuklarını yataktan 4 yaş ve üzerindeyken ayıran annelerin cinsel yaşam kaliteleri diğer annelere göre daha yüksektir.
 - c) Çocuklarını odadan 0-12 ay aralığında ayıran annelerin cinsel yaşam kaliteleri diğer annelere göre daha yüksektir.
 - d) Yaşları, 18-21 aralığında olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri diğer annelere göre daha yüksektir.
 - e) Çocuğunun yaşı 13-24 ay aralığında olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri diğer annelere göre daha düşüktür.
 - f) Yüksek lisans mezunu olan annelerin cinsel yaşam kaliteleri en düşük, lise mezunu olan annelerin ise çok daha yüksektir.

SONUÇ

Annelerin cinsel yaşam kalitesi ölçeğine verilen yanıtlar betimsel düzeyde incelendiğinde ise, cinsel yaşamlarının kendilerini; sıktığını, üzdüğünü, hayal kırıklığı yaşattığını, depresif hissettirdiklerini, eşlerine yakın hissetmediklerini ve eksik hissettikleri saptanmıştır. Ayrıca cinsel yaşamlarının; kendilerine olan güvenlerini sarstığı, kendilerini hayal kırıklığına uğrattığı ve utandırdığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar Freud geleneğini savunanlar açısından kültürel anlayışın (Ferguson, 1986) bir sonucu olarak nitelendirilebilir.

Türkiye'nin mevcut muhafazakâr yapısı, kadını daha çok ikinci planda gören bir anlayışının hâkim olması ve ataerkilliğin yaygın olması yukarıda belirtilen sonuçları tetikleyen kültürel unsurlar şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan cinsel yaşam kalitesinin mutluluk ve tatmin üzerinde anlamlı etkisinin olduğu vurgulanmakta, cinsel yaşam kalitesinin öznel ve psikolojik iyi oluş hali arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu iddia edilmektedir (Doğan, Tugut ve Gölbaşı, 2013). Cinsel yaşam kalitesine yönelik betimsel sonuçlar değerlendirildiğinde elde edilen sonuçların düşük düzeylerde olması annelerin öznel ve psikolojik iyi olma halleri açısından endişe verici durumda olduklarını göstermektedir. Çocuklara ilişkin genel betimsel sonuçlar, araştırma kapsamına alınan annelerin çocuklarını süttten kesme, yatak odasından ve yataktan ayırma sürelerinin oldukça ileri yaş seviyelerinde olduğunu göstermektedir. Erken süttten kesme dönemlerinin literatürde yer alan araştırmalarda çoğunlukla 0-12 aylık dönemler olarak belirtildiği göz önünde bulundurulduğunda (Mejía-Covarrubias, vd., 2000; Maiga, vd., 2019), bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatürden farklılık göstermesinin ilgili alan için bir çeşitlilik olması bakımından önemli olduğu ve bu anlamda literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Freud S., (1905, éd. Révisée 1923). *Trois essais sur la théorie de la sexualité*, Paris, Gallimard, 1962, coll. Idées.

Ferguson, A. (1986). Motherhood and sexuality: Some feminist questions. *Hypatia*, 1(2), 3-22.

Mejía-Covarrubias, F., López-López, J. R., Sernas-Romero, N., ve López-Pérez, G. (2000). Perfil clínico de los pacientes alérgicos atendidos en la unidad de pediatría del Hospital General de México, SSA. *Alergia, Asma e Inmunología Pediátricas*, 9(5), 158-164.

Parman, T. (2001). Önce meme vardı, Psikanaliz Yazıları: Psikanaliz ve Kadınlık. *Psikanaliz Yazıları*, 2

Andre Green, "Thirdness and Psychoanalytic Concepts", *Psychoanalytic Quarterly*, Vol:LXXIII, 2004, pp.99-135.

Abrevaya, E. (2007). Annelik ve kadınsılık. *Psikianaliz Yazıları*, (14), 23-33.

Parat, H. (2009). annesel erotik ve çatışmaları. *Psikanaliz Yazıları*, 19, 75-94.

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

Tuğut, N., & Gölbaşı, Z. (2010). Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Cumhuriyet Medical Journal*, 32(2), 172-180.

Kim, P., Strathearn, L., & Swain, J. E. (2016). The maternal brain and its plasticity in humans. *Hormones and behavior*, 77, 113-123.

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNE-BABALARININ YAŞAM TECRÜBELERİNİN TESPİT EDİLMESİ*

Muhammed ÇİFTÇİ¹, Ahmet ŞİRİN²

¹⁻²Marmara Üniversitesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Özel yetenekli çocuklar karakteristik olarak akranlarından farklı oldukları için özel yetenekli öğrencilerin eğitimi özel eğitimin bir parçası olarak düşünülür. Türkiye, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında özel yetenekli eğitim çalışmalarına nispeten daha yakın zamanda başlamıştır. Ancak bu çalışmaların önemli bir kısmı ebeveynlerden ziyade özel yetenekli çocukların kendilerinin ve öğretmenlerinin eğitimine odaklanmıştır. Bu çalışmada doktora tezi kapsamında özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam tecrübelerini kültüre özgü kavram, yapı ve süreçler çerçevesinde derinlemesine bir şekilde betimlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda İstanbul ilinde çocukları Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden 12 anne-baba ile nitel görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Elde edilen veriler klasik betimleyici yöntem doğrultusunda Giorgi'nin (2008) kullandığı "betimleyici fenomenolojik analiz" metoduyla analiz edilmiştir. Araştırma bulguları özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam tecrübelerinin "Bilgi İhtiyacı, Bilişsel Güçler-Zayıflıklar, Sistem Olarak Aile, Kültüre Özgü Konular" olmak üzere dördü genel bir yapı üzerinde şekillendiğini göstermiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur. Özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile etkili bir şekilde çalışabilmek için psikolojik danışmanların ve terapistlerin, bu çocukların ve ailelerinin kendilerine özgü ihtiyaçlarını, kaynaklarını ve streslerini anlamaları gerekmektedir. Bu çalışmanın özel yetenekli çocukların aileleri üzerinde yapılan aile danışmanlığı literatüründeki boşluğu giderme konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın çıktılarının, özel eğitim, eğitim psikolojisi, okul psikolojisi, danışmanlık psikolojisi ve aile danışmanlığı alanlarına iş birliğine dayalı uygulamalar adına önemli ölçüde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yeteneklilik, Özel Yetenekli Çocuk, Ebeveynlik

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Özel yetenekli çocuklar karakteristik olarak akranlarından farklı oldukları için özel yetenekli öğrencilerin eğitimi özel eğitimin bir parçası olarak düşünülür (Tomlinson 2007). Özel yetenekli öğrencilerin benzersiz ihtiyaçları karşılamak, onlarca yıldır eğitim alanındaki en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Türkiye, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında özel yetenekli eğitim çalışmalarına nispeten daha yakın zamanda başlamıştır (Sak, 2011). Ancak bu çalışmaların önemli bir kısmı ebeveynlerden ziyade özel yetenekli çocukların kendilerinin ve öğretmenlerinin eğitimine odaklanmıştır (Davasligil 2004; Köksal 2007; Leana-Taşçılar ve Kanlı 2014; Ozyaprak 2013; Topcu ve Leana -Tascilar, 2016).

*Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

Ebeveynlerin özel yetenekli çocuklarını yetiştirirken diğer anne-babalardan farklı olarak karşılaştıkları pek çok özgün durum bulunmaktadır. Özel yetenekli çocuklar, akademik ve bilişsel kabiliyetlerinin çoğu zaman

sosyal ve psiko-motor kabiliyetlerinden daha önde olması sebebiyle eş zamanlı olmayan gelişim adı verilen özel bir durumu yaşamaktadırlar. Bu özel durum özel yetenekli çocukların anne-babalarının, çocuklarının yaşadığı bu uyumsuz gelişimle başa çıkmada güçlük yaşamalarına sebep olmaktadır. Çünkü, mevcut çocuk yetiştirme yaklaşımları ve problem çözme yöntemleri daha ziyade normal gelişim gösteren çocuklar ve onların aileleri için geçerli olmaktadır (Hollingsworth, 1990; Wright, 1990).

Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin eğitimine odaklanan çalışmalar, Türkiye’de özel yetenekli çocuklar ile ilgili eğitiminin hayati parçasıdır. Özel yetenekli çocukların aileleri çoğu zaman üç temel konu hakkında rehberlik ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyarlar. Bunlardan ikisi, yetenekliliğin tanınması ve yeteneklerin eğitimi konularıdır. Üçüncü olarak ise anne babalar, özel yetenekli çocukların sosyal-duygusal sorunlarıyla nasıl başa çıkacakları konusunda rehberliğe ihtiyaç duymaktadırlar (Leana-Taşcılar, Özyaprak ve Yılmaz, 2016).

Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin yaşadıkları problemleri inceleyen araştırmalarda, bu ebeveynlerin toplumdan dışlandıklarını hissettikleri ve çevrenin kendilerine destek olmadığını düşündükleri görülmektedir (Alsop, 1997). Bunlara ek olarak zaman zaman ebeveynlerin özel yetenekli çocuklarının kişisel özelliklerini ve başarılarını, anlaşılamama kaygısı nedeniyle çevreleri ile paylaşıp destek aramazlar. Daha da ötesi kimi zaman ebeveynler özel yetenekli çocuklarıyla ilgili anlattıkları yüzünden hikâye uyduruyor olmakla bile suçlanabilmektedirler (DeVries ve Webb, 2007; Delisle ve Galbraith, 2002).

Özel yetenekli çocuklar, çoğu zaman yetenekleri ile ilişkili psikolojik sorunlar ile baş etmek ve potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirmek için uzmanlaşmış danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duyarlar (Colangelo, 1997; Genshaft, Birely, & Hollinger, 1995). Bu çocukların ebeveynlerinin de aile terapisi yaklaşımı ile ele alınabilecek (Colangelo, 1997; Wendorf & Frey, 1985) kendilerine özgü bir takım endişeleri vardır (Keirouz, 1990).

Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin, çocuklarının gelişimiyle ilgili ebeveynlik stresine neden olabilecek kendilerine özgü birtakım kaygıları vardır (Keirouz, 1990). Bu endişeler eşzamanlı olmaya gelişim (Genshaft ve diğ., 1995), okul tarafından özel yetenekli olarak etiketlenmiş bir çocuğa sahip olmanın anlamı ve etkisi (Colangelo, 1997; Cornell, 1984), anne-babalık yetersizliğine ilişkin duygular (Hackney, 1981; Wendorf & Frey, 1985), çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişiminin dengelenmesine yardımcı olma (Windecker-Nelson, Moon, & Melson, 1996) ve eğitim kurumları çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamadığında oynayacakları rol ile ilgili yaşadıkları karmaşa olarak (Hackney, 1981) ifade edilmektedir.

Özel yeteneklilik olgusu, aile sisteminde yaşam stilinin yeniden düzenlenmesi konusunda bir baskı oluşturabileceği için kendine özgü bir strese neden olabilir. Bazı ailelerde bir ya da daha fazla çocuğun özel yetenekli olması, aile aktivitelerini yapılandırma ve davranışları anlama konusunda düzenleyici bir işlev görebilir (Colangelo & Assouline, 1993). Özel yetenekli bir çocuğa sahip olma tecrübesinin aile sistemini organize edici özelliği, eğer aile kaynaklarına aşırı yüklenme durumu varsa, aile ilişkilerini çarpıtıyorsa ya da özel yetenekli çocuğun potansiyelini artırmak için yaşam tarzlarını ve çevreyi değiştirme konusunda bir baskı oluşturuyorsa, oldukça stresli bir hale dönüşebilir (Bloom, 1985; Hackney, 1981).

Kimi zaman, özel yetenekli bir çocuğun varlığı aile ilişkileri üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir (Moon ve Hall, 1998). Örneğin, özel yetenekli çocuklar, aile sisteminde güç kazanarak, yetkili ebeveyn rolü üst-

lenebilirler (Cornell, 1984; Hackney,1981). Daha da ötesi, bir ebeveynin ölüm, boşanma, iş, vb. sebeplerle olmadığı aile sistemlerinde özel yetenekli çocuğu ebeveynleştirme eğilimi söz konusu olabilir. Çocuğun özel yeteneklilik durumu ile ilgili ebeveyn algıları farklı olduğunda (Cornell, 1984; Keirouz, 1990), bir veya her iki ebeveyn de çocuğundan daha az yetenekli olduğunda veya ebeveynlerin yaratıcılık, uygunluk veya başarı gibi konularda farklı değerler sistemi olduğunda ebeveyn çatışması ortaya çıkabilir. Evlilik alt sistemindeki zayıflık ve aile çatışması, özel yetenekli çocuğun okulda başarısız olduğu (Frey & Wendorf, 1985; Rimm, 1995) veya dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan özel yetenekli çocukların ailelerinde yaygındır (Moon , Zentall, Grskovic, Hall, & Stormont-Spurgin, 1997).

Özel yetenekli çocukların farklı alanlarda gelişim hızı uyumsuzluğu nedeniyle sosyal ve duygusal ihtiyaçları neticesinde ortaya çıkma ihtimali bulunan problemler olarak değerlendirilebilecek birtakım davranışları bulunmaktadır. Sosyal izolasyon, akademik başarısızlık, yalnızlık, dışlanma, mükemmeliyetçilik, stres ve depresyon gibi durumlar literatürde özel yetenekli çocukların yaşama ihtimallerinin olduğu sosyal-duygusal sorunlar olarak değerlendirilmektedir. Özel yetenekli çocukların anne-babaları, çoğu zaman yukarıda sıralanan problemlerle baş etme konusunda hazırlıksızdır veya kimi zaman bunların farkında bile olmayabilirler. Bu nedenle, özel yetenekli çocuk sahibi ebeveynler için hazırlanmış bir rehberlik programı, özel yetenekli çocuklar ile ilgili bilgi sağlama, olası problemler hakkında bilgi verme/uyarma ve mevcut birtakım problemlerle alakalı çözüm önerileri sunma görevini yerine getirebilecektir. Aile rehberliği ve danışmanlığı grupları bu tarz pek çok sorunu ortaya çıkmadan önce önleyebilme ve ebeveynlere oluşan problemlerle daha iyi baş etmelerinde yardımcı olma gibi faydalar sağlamaktadır (Applebaum, 1998).

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam tecrübelerini kültüre özgü kavram, yapı ve süreçler çerçevesinde derinlemesine bir şekilde betimlemektir. Betimleyici araştırma deseninin kullanıldığı bu çalışmada aşağıda ifade edilen soruya cevap aranmıştır.

-Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam tecrübeleri ve psiko-sosyal ihtiyaçları nelerdir?

KAPSAM

Araştırmanın kapsamını İstanbul ilindeki Bilim Sanat Merkezlerinde eğitim gören özel yetenekli çocukların anne-babaları oluşturmuştur. İlgili anne-babaların yaşam tecrübelerini derinlemesine ortaya koyabilmek adına nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

YÖNTEM

Desen

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır (Giorgi & Giorgi, 2008). Fenomenolojik çalışmaların veri kaynağını, çalışmanın odaklandığı durumu tecrübe eden ve bu durumu araştırmacıya iletebilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplar oluşturmaktadır. Bu çalışmada fenomenolojik desenlerden Giorgi'nin "betimleyici fenomenolojik deseni" kullanılmıştır. Genel olarak "betimleyici feno-

menolojik desen” Husserl’in fenomenolojisine dayanmaktadır. Analiz sürecinde, yapılan bir takım psikolojik indirgemeler ile fenomenin özüne ulaşılmaya çalışılmaktadır (Giorgi & Giorgi, 2008).

Veri Toplama Araçları

Fenomenolojik çalışmalarda veriler genellikle katılımcılarla yapılan derinlikli görüşmeler aracılığıyla toplanır. Araştırmanın verileri özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam tecrübelerini ve psikolojik yardım ihtiyaçlarını ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanacak yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması sürecinde ilk önce üç katılımcıyla yapılandırılmamış görüşme gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerin analizinden elde edilen verilere göre daha sonraki görüşmelerde kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada birçok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olduğu bildirilen “amaçlı örnekleme” (Patton, 2002) yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede amaç, çalışılan olgudaki varyasyonun yeterince anlaşıldığından emin olunması ve o olguya ilişkin gelişen fikirlerin, bu fikirlerin geçerliğinde merkezi olan fenomenlerin seçimiyle test edilmesidir (Maxwell, 2005). Araştırmanın başlangıcında amaçlı örnekleme türlerinden “uygun örnekleme” den yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul İlindeki Bilim Sanat Merkezlerinde eğitim gören özel yetenekli çocukların anne-babaları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem büyüklüğünü belirlemek için ise “kuramsal örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yaklaşımında araştırma sürecinde ortaya çıkan kavramlar ve süreçler birbirini tekrar etmeye başladığı zaman yeterli sayıda veri kaynağına ulaşıldığı kabul edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Verilerin Analizi

Araştırmada, klasik betimleyici yöntem doğrultusunda Giorgi’nin kullandığı “betimleyici fenomenolojik analiz” metodu kullanılmıştır. “Betimleyici fenomenolojik analiz” metodu, Giorgi ve Giorgi (2008) tarafından şu şekilde tarif edilmektedir: (i) Fenomenolojik bir yaklaşımla bütün transkriptleri/metinleri okumak ve bu şekilde fenomenin tamamıyla ilgili bir izlenim edinmek, (ii) bütünün farklı yönlerini ortaya koyan anlam birimlerini ayırt etmek, (iii) her anlam biriminin psikolojik anlamlılığını ortaya koymak, (iv) fenomenin deneyimlenmesinin genel yapısını ifadelendirmek.

BULGULAR

Fenomenin Genel Yapısal Betimlemesi

Araştırmaya katılan anne-babaların ifadeleri fenomenolojik indirgemeyle analiz edilip genel yapısal betimlemeler oluşturulmuştur. Genel yapısal betimlemenin ortak elemanları olarak “bilgi ihtiyacı, bilişsel güçler ve zayıflıklar, sistem olarak aile gücü, topluluk ve kültürden etkilenme” yapısal belirleyicileri ortaya konmuştur. Bunların her biri sırasıyla betimlemelerden örneklerle açıklanmıştır.

Tablo 1. Fenomenolojik Analiz Örneği

1 Çocuğun üstün yetenekli olduğu tanısı verildiğinde biz biraz şaşırдық, böyle bir çocuğumuz mu var diye. Bu durum bir kağıtla, bir belgeyle bu tespit edilince, bu şekilde bir çocuğumuz var psikolojisine girdik ve kendimizi bu çocuk için, bu öğrenci için, insan için daha verimli bir anne-baba bir aile olmak için ne yapmak gerekir sorularını daha çok sorduk.	1 Tanılama gerçekleştikten sonra yaşanan ilk şaşkınlık, sorumlulukları ile ilgili farkındalığa dönüşüyor. Çocuk ve kendileri için en iyisinin ne olduğu bilmek istiyorlar.	1.2.3. Çocukları özel yetenekli olarak tanılandıktan sonra ortaya çıkan şaşkınlık yerini çocuğun ihtiyaçlarının ne olduğunu öğrenme isteğine dönüşüyor. Çocuklarla evde devam eden yaşantılarını da kolaylaştıracak bilgilere gereksinim duymaktadır. Çocuklarının sergilediği davranışların sebeplerine ilişkin farkındalık kazanmak istemektedir.
2 Aileye bu konuda programlı ve uzun süreli bir eğitim vermek temel ihtiyaç, BİLSEM Projesi'ndeki en önemli sac ayağı aile. Özel yetenekli çocukla eğitim kurumlarında birtakım faaliyetler yapıyor ama biz evde gene günlük hayatı yaşıyoruz. Bu sebepten bizim çocuğa günlük hayatta destek olacağımız durumlara ilişkin bir eğitime ihtiyacımız var.	2 Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlere eğitim verilmesi gerektiğini çünkü evde onlar için hayatın devam ettiğini ifade ediyor. Çocuklarını günlük hayatta da destekleyebilmek için bilgilere ihtiyaçları vardır.	
3 Muhakkak birtakım sorunlar var, hatta bir tane annesinin kullandığı cümle “Eğer rehberlik öğretmeni ile görüşürsen bu agresifliği neyden kaynaklanıyor” muhakkak sor dedi. Özel yetenek durumuyla ilgili mi onu merak ediyor. Örneğin ilk aşamada dikleniyor sanki bir ergen çocukmuş gibi.	3 Özel yetenekliliğin birtakım sorunlar ortaya çıkardığı ile ilgili kararsızlık yaşıyorlar. Çocuklarının yaşadığı agresif tutumun özel yeteneklilik ile ilgili olup olmadığı bilmek istiyorlar.	

Bilgi İhtiyacı

Araştırmanın bulguları incelendiğinde, özel yetenekli çocuğa sahip olma tecrübesinin en temel noktasının, duruma özgü bilgi ihtiyacını giderme kaygısı olduğu görülmüştür. Anne-babalar çocukları tanılandıktan sonra kendilerinin ve çocuklarının yaşamlarının rotasının ne olacağı konusunda duygusal ve bilişsel karmaşa yaşamaktadırlar. Bu konuda aileye yönelik destek mekanizmalarının yetersiz olduğunu ifade etmektedirler. Çocuklarının zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor, kişilik vb. özelliklerini bilmekle ilgili profesyonel bir desteğe ihtiyaçları olduğunu ifade etmektedirler.

“Bir talebim oldu. 800 tane öğrenci aldınız bunlardan bir tanesi de bizimki, biz çocuğuna ne yapacağız tarzında bir veli toplantısı yapıp bizi bilinçlendirmediniz. Sadece tamam tamam deyip iki ay ötelediler. İki ay sonra düzenledikleri veli toplantısında da sınıf öğretmeni ile karşılıklı konuşma yaptık. Bu bana ihtiyacım olan, özel yetenekli bir bireye hayatın şu safhasında şu yapılır şu safhasında bu yapılır tarzında bir yol haritasının ayrıntılarını değil ana hatlarını veren bile olmadı.” [K.1]

“...şöyle şöyle davranışları var bu özel yetenekten mi kaynaklanıyor bunu uzmanı söyleyebilir bana. Bu konularda bizi bilinçlendirecek bir uzmana ihtiyacımız var. Özel yetenekliliğinden kaynaklanan eksiler ve artılar neler bunu öğrenmek istiyorum. Özel yeteneğe sahip olma durumunun çocuğun sosyal becerilerini, ahlaki becerilerini, akademik becerilerini ve duygusal yönünü nasıl etkilediğini bir programla ancak uzmanlar bize anlatabilir. Bunu biz eğitimcilerden, sizlerden bekliyoruz.” [K.4]

Bilişsel Güçler ve Zayıflıklar

Anne-babaların bilişsel güçlerinin ve zayıflıklarının incelenmesinin, onların ebeveynlik davranış ve kalıplarını anlamada kritik bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda anne-babaların rasyonel olmayan düşünce kalıplarının ortaya konması gerekmektedir.

“Ancak ebeveynlerin çocuklarının özel yetenek durumunu kibir veya egoya dönüştürme riski olduğunu düşünüyorum. Bu havayla etrafa davranıp, sürekli bir şey isteyen anne-baba pozisyonunda olmayın.” [K.1]

“Ben fazla göz önünde olmayı seven bir insan değilim. Okulda bile ben parmak kaldırmayı sevmezdim küçükken. İster istemez böyle olduğundan çocuğumun nazar olduğunu düşünüyorum bazen. Ön planda olmasını istemiyorum.” [K.8]

Sistem Olarak Aile Gücü

Aile ortamı içinde bulundurduğu farklı etkileşim kalıplarından oluşan sistemik bir yapıdır. Aile içinde yer alan hiçbir bireyin kişiliğinin ortadan kalkmaması ve diğer bireyler tarafından göz ardı edilmemesi gerekir. Özellikle özel yetenekli bir çocuğa sahip aile sistemlerinde, etkileşim kalıplarının hiçbir şekilde küçük gruplar oluşturarak diğerinin dışarıda bırakıldığı yapılara dönüşmemesi gerekir. Kendi içlerinde uyumlu, açık duygusal ilişkilerin sürdürüldüğü, esnek karar alma ve kural koyma mekanizmalarının bulunduğu aile sistemlerinin işlevselliğini koruyabileceği düşünülmektedir.

“...altta ezilen -oysa kardeşi çok uyumlu birisi- hakikaten çok uyumlu. Kardeşi onun her dediğini yapar. Onun angarya işlerini bile yapar. İkinci planda olması gerekiyorsa ikinci planda olur. Böyle bir pozisyonu var kardeşinin şu an.” [K.1]

“Özellikle eşim onlarla anlaşamıyor çünkü çok vakit geçirmiyor. Ben çocuklarla gün içinde çok yoruluyorum hemen erkenden yatmak istiyorum. Bazen babası da o zaman geçinemiyor onlarla.” [K.4]

Topluluk ve Kültürden Etkilenme

Özel yetenekli çocuğa sahip anne-babalar içinde buldukları toplumsal yapıdan ve kültürden de etkilenmektedirler. Toplumsal ve kültürel etkiler kimi zaman onların çocukları ile olan ilişkilerini şekillendirmekte, kimi zaman gelecekte beklenenleri oluşturmada, kimi zaman ise davranışta bulunmaktan, seçmekten veya karar vermektен kaçınmalarına sebep olmaktadır. Çevrenin özel yeteneklilik olgusu ile ilgili etiket oluşturuvcu ve eksik bilgiye dayalı düşünme şekli anne-baba ve çocuk üzerinde bilişsel ve duygusal bir baskı oluşturmaktadır. Özel yeteneklilik ile ilgili kültürel ve tarihsel kabuller veya öğretiler, mükemmeliyetçilik gibi rasyonel olmayan düşünce kalıplarına eklenildiğinde çözülmesi güç birtakım problemler ortaya çıkabilmektedir.

“Başarılı olacağını düşünüyorum ama şu an uyulturucu kullanma yaşı ilkökul seviyesine düştü. Sigara kullanma yaşı daha aşağıya düştü. Böyle bir oluşumun içinde kötü bir arkadaşına tesadüf ederse, isterse on tane daha özel yeteneği olsun Allah muhafaza onun hayatını karartır.” [K.3]

“Öğretmenleri de sen sınıfı temsil ediyorsun demişler, çocuk yarışmaya girdiği zaman daha ikinci soruda hatırlayamıyorum demiş, hatırlayamadığı zamanda donup kalmış, yarışmadan hemen çıkarmışlar. Aradılar beni gittim aldım geldim.” [K.4]

“Neticede bunu geçmiş ecdadımız zamanında da yapmışlar. 6 yaşında hafız olmuş çocuklar veya 15 yaşında bilim adamı olmuşlar. Bugünkü çocuklar onlardan daha donanımlı daha muhteşem bir yüzyılda geliyorlar.” [K.1]

SONUÇ

Araştırmada özel yetenekli bir çocuğa sahip anne-babaların yaşam tecrübelerinin temelde çocuklarının sosyal, duygusal, bilişsel vb. özellikleri ile ilgili bilgi ihtiyacı, özel yeteneklilik olgusuna yönelik bilişsel güçler veya zayıflıkların ortaya çıkardığı kolaylıklar ve çatışmalar, sağlıklı etkileşim örüntülerinin bulunduğu bir sistem olarak aile gücü, nihai olarak da içinde yaşanan topluluk ve kültürden etkilenme şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu anlamda özel yetenekli çocuğa sahip anne-babalara verilecek iş birliğine dayalı destek hizmetlerinin bu model üzerinden yapılandırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alsop, G. (1997). Coping or counseling: Families of intellectually gifted students. *Roeper Review*, 20, 28-34.

- Applebaum, A. S. (1998). Learning to parent the gifted child: Development of a model parenting program to prevent underachievement and other related emotional difficulties in gifted children. Doctoral Thesis, Widener University.
- Bloom, B. S. (Ed.). (1985). Developing talent in young people. New York: Ballentine.
- Colangelo, N. ve Assouline, A. (1993). Families of gifted children: A research agenda. *Quest*, 4(1), 1-4.
- Colangelo, N. (1997). Counseling gifted students: Issues and practices. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Gifted Children: A Guide for Parents and Professionals* (pp. 115-130). New York: Guilford Press.
- Cornell, D. G. (1984). Families of gifted children. Ann Arbor, MI: UMI Research Press.
- Davaslıgil, U. (2004). Ustun olma niteliği kazanma [to qualified as gifted]. Paper presented at the 1. Türkiye Ustun Yetenekli Cocuklar Kongresi İstanbul.
- DeVries, A. ve Webb, J.T. (2007). Gifted Parent Groups: The Seng Model. Scottsdale, Arizona: Great Potential Press.
- Genshaft, J. L., Birely, M., ve Hollinger, C. L. (Eds.). (1995). *Serving gifted and talented students: A resource for school personnel*. Austin, TX: Pro Ed.
- Giorgi, A., ve Giorgi, B. (2008). Phenomenological psychology. In C. Willig & W. S. Rogers (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research in psychology* (pp. 165-179). London, UK: Sage.
- Hackney, H. (1981). The gifted child, the family, and the school. *Gifted Child Quarterly*, 25(2), 51-54.
- Hollingsworth, P.L. (1990). Making It Through Parenting. *Gifted Child Today Magazine*, 13 (3), 2-7.
- Koksal, A. (2007). Ustun zekalı cocuklarda duygusal zekayı geliştirmeye donuk program geliştirme calismasi [A Program Development Study for Developing Emotional Intelligence in Gifted Children] (Phd). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Keirouz, K. S. (1990). Concerns of parents of gifted children: A research review. *Gifted Child Quarterly*, 34(2), 56-63.
- Leana-Tascilar, M. Z., ve Kanli, E. (2014). Ustun zekali ve normal gelism gösteren cocuklarin, mukemmeliyetcilik ve oz saygi duzeylerinin incelenmesi [Investigation of Perfectionism and Self-esteem Scores of Gifted and Average Students]. *Ankara Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47 (2), 1-20.
- Maxwell, J. A. (2005). *Qualitative research design: An interactive approach* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moon, S. M., & Hall, A. S. (1998). Family therapy with intellectually and creatively gifted children. *Journal of marital and family therapy*, 24(1), 59.

- Moon, S. M., Zentall, S., Grskovic, J., Hall, A., & Stormont-Spurgin, M. (1997, March). Social and emotional characteristics of children with AD/HD and giftedness in school and family contexts. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL.
- Özyaprak, M. (2013). Ustun zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik farklılaştırılmış matematik öğretiminin erişimi, tutum ve yaratıcılığa etkisi [The Effect of Differentiated Math Program for Gifted Children on Achievement, Attitude and Creativity of Children]. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Patton, M. Q. (2002). Qualitative research & evaluation methods (3 rded.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sak, U. (2011). Üstun zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları eğitimleri. [Gifted: Characteristics, identification, and their education]. Ankara: Maya Akademi.
- Tomlinson, C.A. (2007). The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners. İstanbul: SEV-YAY.
- Topcu, S. & Leana-Taşcılar, M.Z. (2016). The role of motivation and self-esteem in the academic achievement of Turkish gifted students. Gifted Education International, available on <http://gei.sagepub.com/content/early/recent>. Doi:10.1177/0261429416646192.
- Wendorf, D. J., & Frey, J. (1985). Family therapy with the intellectually gifted. The American Journal of Family Therapy, 13(1), 31-38.
- Windecker-Nelson, E., Moon, S. M., & Melson, G. F. (1996, November). Parenting young gifted children: A qualitative analysis of mothers' support networks. Paper presented at the National Association for Gifted Children, Indianapolis, IN.
- Wright, L. (1990). The Social and Nonsocial Behavior of Precocious Preschoolers During Free Play. Roeper Review, 12, 268-274.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ YAKLAŞIMININ TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNE YANSIMALARI^(*)

Nazmi Zarifi GÜRKAN², İbrahim Attila ACAR³

(Dr.) Hazine ve Maliye Uzmanı (Denetçi)

Öz: Dünya’da siyasi, iktisadi ve sosyal alanda yaşanan değişim, ekonomik krizler ve her geçen gün artan kamu bütçesindeki açıklar, kamu mali yönetimi alanında da bir takım reformların yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Kamu harcamalarında meydana gelen artışa bağlı olarak kamu mali disiplininin bozulması, kamu kaynaklarının kullanımında etkinsizlik ve performans düşüklüğü gibi etkenler, özellikle 1970’li ve 1980’li yıllarda kamu mali yönetim sisteminde reform arayışlarının hız kazanmasına yol açmıştır. Bu durum, kamu sektörüne tahsis edilen kaynakların geçmişe göre daha sınırlı olması da göz önünde tutularak, kamu sektörünün daha iyi nasıl yönetilebileceğine dair cevapların aranmasını ve kaynaklarının daha etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasına yönelik yeni arayışları beraberinde getirmiştir. Bu süreçte kamu sektörünü, özel sektör gibi yönetebilme çaba ve isteği, devletin piyasa aktörü gibi yeniden tanımlanmasını gerekli kılmıştır. Söz konusu ihtiyaç ve değişimin arka planında; piyasa merkezli ve müşteri tercihli kamu hizmetlerinin, verimlilik kriterine sahip etkin yönetsel yapılar aracılığı ile sunulmasını sağlayan, özel sektörün kabul ettiği standartların kamu kesiminde de ulaşılabilmesine imkân veren bir anlayış çerçevesinde, sonuç - çıktı odaklı yönetim olarak da tanımlanması mümkün olan yeni kamu işletmeciliği (YKİ) yaklaşımının olduğunu söylemek mümkündür. Bu Tebliğde, YKİ yaklaşımının yeni Türk kamu mali yönetim sistemine yansımaları ortaya konulacaktır. Türkçe literatürde bu konuya değinen çalışmaların sınırlı olduğu hususu da göz önüne alındığında, Tebliğ konusunun bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Kamu İşletmeciliği, Kamu Yönetimi, Yeni Kamu Mali Yönetimi, Yönetimde Değişim, Stratejik Yönetim

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Dünyada yaşanan mali krizlere bağlı olarak ülkelerin pek çoğunda, kamu gelir ve gider dengesinin sağlanamaması, kamu hizmetlerinin sunumunda bürokratik tekelci oluşumlar, piyasa disiplini aşındırmış hatta ortadan kaldırmıştır (Acar, Gül, 2007:262). Bu ve benzeri durumlara bağlı olarak kamu harcamalarındaki artış, yüksek tutarlardaki kamu açıkları ve sürdürülemez bir niteliğe dönüşen kamu iç ve dış borç yapıları, kamu kaynaklarını sınırlı hale getirirken, vatandaşın beklentilerinin artması, daha şeffaf ve hesap verme sorumluluğuna sahip bir yönetim anlayışına duyulan ihtiyaç, kamu kaynaklarının edinimi ve kullanımında etkinlik, ekonomiklik ve verimlilik arayışlarına sebep olmuştur.

2 Tebliğ konusu, “Kurumsal Risk Yönetiminin Türk Kamu Mali Yönetiminde Uygulanması ve Uygulamaya Etki Eden Faktörlerin Araştırılması: Kamu Üniversiteleri Örneği” isimli Doktora Tezinden çıkarılmıştır.

Dr., T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ankara/TÜRKİYE

3 Prof. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir/TÜRKİYE

Özellikle 1960 ile 1970 yıllar arasında kamu mali yönetiminde eskiye nazaran daha çok fayda maliyet analizine dayalı bir yaklaşım esas alınmış, 1970 -1990 yıllar arasında kamu sektörünün yönetiminde özel sektör uygulamalarına başlanılmıştır (Jones, Kettl, 2002:2-3).

Devlet ve kamu yönetimi anlayışındaki değişim üzerine yapılan tartışmalar neticesinde müdahale eden devlet anlayışının yerini kamu işletmeciliği veya kamu işletme yönetimi olarak ifade edebilecek bir anlayış almıştır.

1980'lerin sonlarına doğru ortaya çıkan “Yeni Kamu İşletmeciliği” (YKİ) yaklaşımı, birçok ülkede kamu mali yönetim anlayışının değişmesinde önemli rol oynamıştır (Gruenning, 2001:2).

YKİ' in ne olduğu konusunda genel anlamda bir fikir birliği bulunmakla birlikte literatürde farklı yorumlar da yapılmaktadır. Genel anlamda YKİ' ni; özel sektörün kabul ettiği standartlara kamu kesiminde de ulaşılabilmesi için takdir yetkisi geniş olan bir yönetim anlayışı çerçevesinde sonuç - çıktı odaklı yönetim olarak tanımlamak mümkündür (Akdoğan, 2007:31).

Bu Tebliğde, YKİ yaklaşımına genel olarak değinilerek, Dünya’da ve Türkiye’de YKİ temelinde yapılan reforma çalışmalarına, YKİ’ nin öngördüğü yeni kamu mali yönetim yapısına ve YKİ yaklaşımının Türk kamu mali yönetimine olan yansımaları ele alınmıştır.

AMAÇ

Globalleşen dünyada, daha sık ortaya çıkan özellikle ekonomik krizler, eskiye nazaran azalan kişisel ve kurumsal güven duygusu, ulusal ve uluslararası rekabetteki hızlı gelişim, YKİ yaklaşımına verilen önemi daha da artırmıştır. Özel sektörde kabul gören ve yaygın bir şekilde uygulama alanı stratejik plan, iç kontrol, performans ölçümü, şeffaflık, hesap verilebilirlik şeklinde ifade edilebilecek modern yönetim unsurları, kamu sektöründe de uygulamaya konulmaya başlanılmıştır.

Bu duruma uygun olarak, YKİ, Türkiye’de 2003 yılında yasalaşan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun temel yaklaşımını oluşturarak yeni Türk kamu mali yönetimi içerisinde yer bulmuştur. Ancak, YKİ yaklaşımın, Türk kamu mali yönetim yapısına uyarlanmasında, özellikle kamunun geçmişten gelen bürokratik ve kurum kültür yapısının bu yeni yaklaşıma uyum sağlamada direnç gösterdiği yönünde eleştiriler de bulunmaktadır.

Yeni kamu mali yönetimi yaklaşımının gelişimine katkı sağlayan ulusal ve uluslararası kuruluşların yanı sıra bilim insanları tarafından yapılan çalışmalar; daha çok YKİ’ nin kavramsal çerçevesine odaklanmıştır.

Bu açıdan Tebliğde, YKİ yaklaşımının Türk kamu mali yönetiminde uygulanma gerekçeleri ortaya konularak Türkiye’deki yasal düzenlemelere ne şekilde yansıtıldığı değerlendirilmiştir.

KAPSAM

Tebliğ’de, yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının ortaya çıkış gerekçeleri ortaya konularak, KRY’ nin gelişimine katkı sağlayan ülkeler ve uluslararası nitelikteki kuruluşların bu alandaki çalışmalarına değinilerek

geleneksel Türk kamu mali yönetiminin YKİ temelli yeni kamu mali yönetimi anlayışına evrilme sürecine yer vermiştir.

YÖNTEM

Tebliğin amaç ve kapsamının belirlenmesinde büyük ölçüde, YKİ yaklaşımının yeni Türk kamu mali yönetimi anlayışına yansıyor yansımadağı sorusunun cevabının araştırılması belirleyici olmuştur. YKİ' nin tanım ve yaklaşımını ortaya koyan kavramsal literatür ile teorik çalışmalara ulaşabilmek amacıyla “Google Scholar, Library Genesis, Researchgate ve Ebscohost, Academia,” gibi çeşitli arama platformlarına başvurulmuştur. Yapılan çalışmada; “yeni kamu işletmeciliği, yeni kamu mali yönetim yaklaşımı, kamu maliyesinde reform arayışları” gibi temel kavramlar kullanılmıştır. Ulaşılan kitap, makale, yayın, rapor ve araştırmalar veri setini oluşturmuştur. Yapılan literatür taraması kapsamında Dünya’da YKİ alanında yapılan çalışmalara benzer olarak YKİ yaklaşımının, Türk kamu mali yönetim sistemine yansımaları incelenmiştir.

Literatür taramasında, YKİ yaklaşımının Türk kamu mali yönetimine yansımalarına dair çalışmalara rastlanılmamış olup, yapılan çalışmalarda daha çok YKİ nin kavramsal ve kuramsal çerçevesi ile metodolojisinin açıklandığı görülmüştür. Tüm bu çalışmalar, Dünya’da ve Türkiye’de, YKİ olgusunun önemi ve gerekliliğine olan inancın arttığını göstermekle birlikte, Türk kamu mali yönetimine yansımalarının incelenmemiş olması Literatürdeki boşluğu göstermektedir.

Bu Tebliğde, Literatürdeki boşluk olarak düşünülen hususun kısmen giderilmesi hedeflenerek, bundan sonra yapılacak akademik çalışmalara ışık tutabilmesi öngörülmektedir.

BULGULAR

II. Dünya Savaşından sonra toplumdaki gelir dağılımındaki değişmeye de bağlı olarak vergilerin nasıl harcandığı hususunda daha fazla sorgulayıcı yaklaşım sergileyen geniş seçmen kitlelerinin çoğalması, özel sektör ve kamu sektör arasındaki özellikle yönetsel farkları azaltan ileri teknolojinin gelişimi ve kullanımı, bu duruma bağlı post-endüstriyel ve post-fordist sosyo-teknik sistemlerin doğuşu, seçmen kitlelerinin görüşlerini saptamaya yönelik yeni kampanya metotlarının gelişimi ile beraber kamu politikası oluşturma süreçlerinin geleneksel bürokrasilerden ayrılarak gittikçe bağımsızlaşan bir yaklaşımın olarak ortaya çıkması, kamu sektöründe Yeni Kamu İşletmeciliği (YKİ) yaklaşımına olan inancı artırmıştır (Kurun, 2017:86-87). YKİ yaklaşımı, Keynesyen yaklaşımın bir sonucu olan refah devleti uygulamalarına tepki olarak ortaya çıkmıştır (Karcı, 2008:41).

Bu uzun süreli değişim kapsamında Keynesyen ekonomi Friedmancı piyasa ekonomisine, Taylorcu hiyerarşik ve düzenli örgütlenme modeli, post-modern, esnek örgütlenme modeline doğru evrilmiştir (Öztaş, 2003: 61).

Yeni Kamu İşletmeciliğinin Bakış Açısı

YKİ yaklaşımı; yönetim kademesine, özellikle hacimsel olarak büyük ve karmaşık yapıdaki örgütlerin nasıl yönetileceği konusunda önemli fikirler sunmak suretiyle özel kesim işletme kavramlarının ve tekniklerinin, kamu kesiminde uygulanmasını önererek, merkezîyetçi, katı hiyerarşik yapı, şeffaf olmayan yönetim, detay-

landırılmış kurallar ve biçimselliğin ön planda olduğu kamuda çalışanların neredeyse hayat boyu istihdam edilmesi ve yükselmeye kılınin esas alındığı Weberyen bürokrasi anlayışı yerine, piyasa ilkelerine ve bireylerin memnuniyetine dayanan, karar verme süreçlerinin organizasyon içerisinde yukarıdan aşağı değil yatay bir şekilde tanımlandığı, sonuca yönelik ve girişimciliğe önem veren esnek bir yönetim anlayışını benimsemektedir.

YKİ yaklaşımının ön plana çıkması sonucunda, son yıllarda liberasyon ve piyasa tabanlı yönetim düşüncesi, kamu mali yönetimi alanında da hakim olmaya başlamıştır. Devletin küçültülmesi, piyasa mekanizmalarının tercih edilmesi, vergi oranlarının düşürülmesine kadar pek çok ve farklı fikir ve politikanın hayata geçirilmesi gündeme gelmiştir.

YKİ yaklaşımı, özellikle 1990'lardan itibaren pek çok ülkede gerçekleştirilen bir takım reformlar kapsamında kamu yönetiminde uygulama alanı bulmaya başlamıştır (Üstüner, 2000:18).

Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere başta olmak üzere Yeni Zelanda, Avustralya, Kanada, İrlanda, İsveç, Finlandiya, Danimarka, Hollanda, Norveç, Avusturya, Almanya, İsviçre, Belçika, Fransa ve Türkiye performans odaklanmış bir yönetim anlayışını hayata geçirmek için çalışmalara başlamışlar, benzer olarak Güney Kore, Tayland, Güney Afrika, Yemen, Şili gibi gelişme yolundaki ülkeler de YKİ' ne yönelik önemli çalışmalar yapılmıştır. (T.C. Başbakanlık, 2003:31). Avrupa Birliği'nin üye olmayan ülkelerde kamu yönetimi reformlarını yaygınlaştırma çabaları, teknik ve mali destekler gibi bir takım enstrümanlara dayalı olarak yürütülmüş iken özellikle Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yapılan reform çalışmaları küresel bir eğilim olarak ortaya çıkan YKİ paradigması içinde şekillenmiştir (Demir, 2018:11).

AB üyesi ülkelerde ve AB' ne aday ve/veya aday olma potansiyeline sahip ülkelerde kamu reformları daha çok AB'nin ortak çıkarlarını ön planda tutan bir yaklaşımla gerçekleştirilmiş olmakla birlikte reformların hayata geçirilme şekli ve süreçleri hepsinde aynı şekilde gerçekleşmemiştir (Falkner vd.,2008:17). Yapılan reformlar üzerinde farklı ülkelerde belli bir düzeyde fikir birliği sağlanmıştır. Yine hemen hemen ülkelerin tamamı bu reformların hizmetleri iyileştirmekten ziyade maliyetleri azaltmaya yönelik olduğunu kabul etmişlerdir (Demir, 2018;14)

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi kuruluşlar da YKİ' nin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlamıştır (Pollitt ,2003:225). Örneğin, OECD tarafından Avrupa Birliği (AB) adına Weberci, depolitize bir bürokrasinin prensiplerine dayanan "kariyer kamu hizmetleri" nin oluşturulmasını sağlayacak şekilde "kamu hizmeti geliştirme ilkeleri" geliştirilmiştir. Bu kuruluşlar, konuyla ilgilenen devletlerin kamu yönetim sistemlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen bir takım bağlayıcı kararlar alarak, YKİ yaklaşımının kamu yönetimi alanında uygulanmasına katkı sağlamışlardır (Güzelsarı, 2004:94) .

Söz konusu reform çalışmaları farklı isimler altında yürütülse de yeni kamu mali yönetimi yapısı; makro mali disiplini sağlayacak, kaynakları stratejik önceliklere göre dağıtacak, dağıtılan kaynakların da verimli ve etkin kullanılmasını tesis edecek (Kolçak, 2006:394), girdiler yerine sonuçlara odaklanan (Tekin, 2017:211) katılımcı, şeffaf, hesap verme sorumluluğuna dayalı, aktif katılımı ve daha çok sorumluluk sahibi yönetimin iş

başında olduğu, performans ve başarı ölçütlerinin hakim kılındığı (Hood, 1995:96) YKİ anlayışı çerçevesinde şekillenmiştir.

Yine bu dönemde, kamu mali yönetiminde “düşük maliyet ile yüksek getirinin” sağlanabilmesi için bireysel (stratejik düşünme yeteneği) ve kurumsal yaklaşımlardaki (kurum içi ortak kültür) değişimler bir araya getirilerek, performans ölçümlerini sağlamak üzere hizmet standartlarının tanımlandığı (Hollis, Plokker, 1995: 45), hedeflerle yönetim sisteminin hayata geçirildiği (Sakal, Çiçek, Şahin İpek, 2014:89) bir kamu mali yönetimi hedeflenmiştir.

Dünya Bankasının 1997 yılında yayımladığı Dünya Kalkınma Raporunda (World Development Report 1997-The State in a Changing World); Devlet tarafından üstlenilen kamu hizmetlerinin etkinliğinin sağlanabilmesi için iki temel strateji belirlenmiştir. Bunlardan birincisi; etkin kaynak kullanımının sağlanması için devletin rolünün azaltılması ikincisi de; Devletin kapasitesinin güçlendirilmesidir. Böylece, toplumsal hayatta olduğu kadar devletin kendisinin de uyacağı kurallar ve sınırlamaların belirlenmesi ve kamu idarelerinin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması gerektiğine vurgu yapılmıştır (World Bank, 1997:77-78).

Özel sektörde kullanılan yönetim tekniklerinin (Metcalf, Richard, 1990:195) hakim olduğu girişimcilik ekseninde kamu yönetimi anlayışının (Kreudren, Mierlo, 1998:42), üretilen mal ve hizmetler ile bunlardan elde edilen verimliliğin değerlendirildiği, “süreçlere odaklı” bir yönetim anlayışından “sonuçlara - çıktılara odaklanan” bir yönetim yaklaşımının, bireysel tüketici veya kamu hizmetlerinin saygın “müşterisi” olarak tanımlanan vatandaş kavramı çerçevesinde esnek hizmet sunumunun, kamu hizmetlerinin gördürülmesinde rekabeti arttırıcı girişimlere yer verilen, sarf etme yerine maliyet kesintisine, yani kaynak kullanımında disiplin ve ekonomik tutumluluğunun (Hood, 1991:16) hakim olduğu yeni kamu mali yönetimi sistemi ortaya çıkmıştır.

Bütün bunlara göre, YKİ'nin yönetsel değerleri; ekonomik ve verimlilik esaslarına dayalı, hedef ve misyonları belli olan stratejik yönetim ve performans dayalı, yönetsel hesap verebilirliğin kabul edildiği müdahale eden değil gözetleyen ve koordine eden bir devlet yönetimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Türk Kamu Mali Yönetimine Yansıması

1980'ler hemen hemen her alanda olduğu gibi kamu yönetimi, kamu malı ve hizmeti konusunda da pek çok yaklaşım ve anlayışın değiştiği bir dönem olarak ifade edilmektedir (Acar, Gül, 2007:256). Türkiye'de de bu dönemde, harcama, bütçe açıkları, iç ve dış borçlanmandaki kontrolsüz artışlar mevcut mali yönetim sisteminin etkin bir şekilde işlememesine neden olmuş ve kamu mali yönetimi anlayışında değişimi kaçınılmaz kılmıştır.

1990'lı yıllarda daha belirgin hale gelen kamuda yeniden yapılanma ihtiyacına rağmen ve özellikle VII. Kalkınma Planı kapsamında gündeme getirilen yapısal değişimin gerekliliği, uygulamada yeterince karşılık bulunmamış olması, dünyadaki değişime benzer şekilde devletin rolünü yeniden tanımlayıcı ve genel olarak yeniden yapılanmayı gerektiren reformları başarıya ulaştıramamıştır (T.C. Başbakanlık, 2003:36).

Türkiye'de özellikle 2000'li yıllara kadar hazırlanan bütçelerde, bütçe ile kalkınma planları ve yıllık programlar arasında bağın kurulamaması, bütçe uygulamalarının mali yıllarla sınırlı kalması (Kolçak, 2006:368), bir

başka değişle çok yıllık bütçelemenin yapılamaması, yatırım-cari harcama ilişkisinin de bu kapsamda yeterince kurulamaması, bütçenin gerek bürokratik gerek siyasi karar alma süreçlerinin ihtiyaç duyduğu stratejik karar almayı sağlayacak bilgileri üretememesi gibi hususlar çerçevesinde mali sistemin yapısı sıkça eleştirilmiştir.

ABD, İngiltere, Avustralya gibi Anglosakson geleneğe sahip ülkeler başta olmak üzere, birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulama alanı bulan YKİ temelli yeni kamu mali yönetimi yaklaşımının, Türkiye’de de uygulamaya geçirilmesinin gerektiği hususu kabul görmüştür (Ergen, 2018:111-112).

2000’li yılların başından itibaren etkin bir kamusal yapı ve hesap verebilir bir mali yönetim anlayışı çerçevesinde, kamu kaynaklarının etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasına yönelik kamu idarelerinin mali ve idari yapılarının güçlendirilmesi yönünde eskiye nazaran daha kararlı ve kapsamlı pek çok yapısal reform yapılmıştır.

Bu çerçevede, 1999 Helsinki Zirvesi ile kabul edilen, “Avrupa Birliği (AB) Katılım Ortaklığı Belgesi”, “AB İzleme Raporları”, Katılım Öncesi Ekonomik Program ve Ulusal Kalkınma Planı gibi bir dizi plan ve programlar kapsamında kamu mali yönetim alanında reform çalışmaları yapılmaya başlanılmıştır. 10 Mart 2000 tarihli “Ekonomik Reform Kretisi” talebi için Dünya Bankası’na gönderilen niyet mektubundaki “Kamu Harcamalarının ve Kurumsal Yapının Gözden Geçirilmesi - Public Expenditure and Institutional Review–PEIR)” başlıklı kısmında kamu mali yönetimi ile ilgili reformların yapılacağı belirtilmiştir (T.C. Merkez Bankası, 2000).

Ayrıca, kamu mali yönetiminde değişime yönelik olarak yapılması gereken değişikliklere VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında, plan çalışmaları sırasında hazırlanan “Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Mali Saydamlık” başlıklı Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, 2001, 2002 ve 2003 Yılları Programlarında, Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin olarak hazırlanan 2001 ve 2003 Ulusal Programlarında, Avrupa Birliğine verilen Katılım Ortaklığı Belgesinde, Stand-by anlaşması uyarınca IMF’ye verilen niyet mektuplarında, “Türkiye’de Saydamlığın Arttırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi” Eylem Planında, 59. Hükümet Programında ve Acil Eylem Planında yer verilmiştir (Güzelsarı, 2004:198)

Bu kapsamda, Türk kamu mali yönetimi alanında önemli değişiklikler yapılmış, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 5217 sayılı Özel Gelir ve Özel Ödenek Kanunu çıkarılmış, bütçe kod yapısı değiştirilerek Devlet Mali İstatistiklerine (Government Finance Statistics) uyumlu yeni bir bütçe kod sistemine ve muhasebe sistemi değiştirilerek tahakkuk esaslı muhasebe sistemine geçilmiştir.

Kamu mali yönetiminde en köklü değişim ise 1927 yılından 2003 yılı sonunda kadar yaklaşık 86 yıl boyunca uygulanan ve Türk kamu mali yapısını ve işleyişini düzenleyen 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu yürürlükten kaldırılarak, yerine YKİ yaklaşımı temelli ve yeni kamu mali yönetimi anlayışını yansıtan ve 24/12/2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) kabul edilmiştir.

5018 sayılı Kanununda;

- Kamu mali yönetiminin ekonomik, mali ve sosyal etkinliği birlikte sağlayacak şekilde kamusal tercihlerin oluşması için gerekli ortamın oluşturulması, kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ile ihtiyaçlarının karşılanmasında, etkinlik, ekonomiklik ve verimlilik ilkelerine uygun olarak maliyet-fayda veya maliyet-etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması (KMYKK 5. maddesi),
- Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması, mali saydamlığın sağlanması için kamu hesaplarının, standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması ve sonuçların kamuoyu ile paylaşılması, bunun için gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınması (KMYKK 7. maddesi),
- Kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olmaları ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermekle zorunlu kılınması (KMYKK 8. maddesi),
- Kamu idarelerinin; Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminin gerektirdiği şekilde kalkınma planları ile Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen politikalar, programlar, ve ilgili mevzuat çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmaları, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedeflerini saptamaları, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda performanslarını ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlamaları, bu kapsamda yürütülecek faaliyet ve projeler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans esasına dayalı olarak belirlemeleri (KMYKK 9. maddesi),

hususlarına yer verilerek, YKİ yaklaşımının esaslarını yansıtabilecek şekilde hesap verilebilirlik, stratejik yönetim, iç kontrol ve performans ölçümüne dayalı yeni kamu mali yönetim yapısının oluşturulması hedeflenmiştir.

Böylece, kamu kesimine tahsis edilen kaynakların etkililik, ekonomiklik ve verimlilik esasları çerçevesinde elde edilmesi ve kullanılması suretiyle; katılımcı, demokratik kamu hizmet kalitesinin ön planda tutulduğu, vatandaş ve çıktı odaklı bir kamu mali yönetiminin temelleri atılmıştır.

SONUÇ

Kamunun yapısının genişlemesi ve işlevinin çeşitlenmesi, kamu faaliyetlerinin uygulama sonuçlarının istenen düzeyde olmaması gibi nedenler, uzun yıllara yayılan süreçte şekillenen kamu yönetiminde ve özellikle kamu mali yönetim sisteminde reform yapma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Kamu mali yönetiminde reform ihtiyacı, devlete bakış açısını değiştirmiş, devlete yüklenen fonksiyon ve görevlerin yeniden irdelenerek, kamu mali yönetimi yaklaşımlarının gözden geçirilmesini kaçınılmaz kılmıştır.

Bu zorunluluk, Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını, artan paydaş (vatandaş, çalışanlar, ilişkili kurumlar, sivil toplum kuruluşları vb.) beklentilerinin karşılanmasını, kaliteli kamu hizmeti sunulması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasını, gelecekteki belirsizlik ve risklerin etkin yönetimi ile kurumsal hedeflere ulaşabilmesine dair güvencenin arttırılmasını, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk

ilkelerinin esas alınmasını gerekli kılan yeni kamu mali yönetim anlayışını ön plana çıkarmıştır. YKİ yaklaşımı, kamu idarelerinin amaç ve hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayacak en önemli araçlarından birisi haline gelmiştir.

Dünya’da yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik değişimlere bağlı olarak kamu mali yönetiminde ortaya çıkan yeni arayış ve yaklaşımlar çerçevesinde, Türkiye’de de 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu yayımlanarak, Türk kamu mali yönetiminin yapısı, ilkeleri, işleyişi, sistemin temel aktörleri, kontrol ve denetim sistemleri YKİ yaklaşımını da yansıtacak şekilde yeniden belirlenmiştir.

5018 sayılı Kanun ile birlikte YKİ yaklaşımın ortaya koyduğu ilke ve esaslar çerçevesinde Türk kamu mali yönetimi, stratejik yönetimi esas alan, performans ölçümüne dayalı, kamusal faaliyetlerin kamuoyuna raporlandığı, şeffaf ve hesap verilebilir bir kamu mali yönetim yapısına dönüşmüştür.

Ancak, Türkiye’de yeni kamu mali yönetim anlayışını hayata geçirmek üzere uygulamaya konulan 5018 sayılı Kanunun yayımlandığı günden bugüne kadar geçen sürenin kısalığı, kamunun geçmişten gelen bürokratik yapı ve kültürü gibi bir takım yapısal etkenlere bağlı olarak yeni kamu mali yönetimi yaklaşımı uygulamalarının bu aşamada kısmen sınırlı kalmasına neden olmuştur.

Ortaya çıkan ve/veya çıkma olasılığı olan tüm bu sorunların üstesinden gelinebilmesi için kamu mali yönetiminin içerisinde yer alan tüm aktörlerin, vatandaş yararına olacak şekilde daha fazla sorumluluk üstlenmesi, kamu kaynağının vatandaş lehine etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması hususunda daha çok azami özen göstermeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, İ.A - Gül, H., (2007), 1980 *Sonrasında Kamusal Mal ve Hizmet Sunumunda Yaşanan Dönüşüm*, XXII. Türkiye Maliye Sempozyumu, ss.256-284
- Akdoğan, A. (2007), *Habermas ’ın Sistem Kuramı Eleştirisi Çerçevesinde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Müzakereci Demokrasi*, Amme İdaresi Dergisi, 40(4), 21-44.
- Demir, F. (2018), *Avrupa Birliği ’nde Kamu Yönetimi Reformları Üzerine Bir Değerlendirme*, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM-UHAD)-ASSAM International Refereed Journal, 5(12), 10-20
- Ergen, Z. (2016), *Kamu Mali Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Muhasebe-i Umumiye Kanunundan 5018 sayılı Kanun’a Bütçe ve Harcama Usullerinde Dönüşüm*, Ekonomi Bilimleri Dergisi. 8(1), 46-58.
- Falkner, G., Treib, O., & Holzleithner, E. (2008), *Compliance in the enlarged European Union: living rights or dead letters?*. Ashgate Publishing, Ltd.
- Güzelsarı, S. (2004), *Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları*, Öktem, K. ve Ömürgönülşen, U. (der.) *Kamu Yönetimi – Gelişimi ve Güncel Sorunları içinde*, İmaj Yayınevi, Ankara, 85 – 138

- Gruening, G. (2001), *Origin and Theoretical Basis of New Public Management*, International Public Management Journal, 4(1), 1-25.
- Hollis, G. - Plokker, K. (1995), *Towards Democratic Decentralisation: Transforming Regional and Local Government in The New Europe*, European Commission
- Hood, C. (1991), *A Public Management For All Seasons?*, Public Administration, 69(1), 3-19
- Hood, C. (1995), *The New Public Management in the 1980s: Variations on a Theme*, Accounting, Organizations And Society, 20(2-3), 93-109.
- Jones, L. R. - Kettl, D. F. (2003), *Assessing Public Management Reform in an International Context*, International Public Management Review, 4(1), 1-19.
- Karcı, Ş. M. (2008), *Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme*. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(16), 40-64.
- Kolçak, M. (2006), *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun Türk Mali Sistemine Getirdikleri (5436 Sayılı Kanun Değişiklikleriyle)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 367-384.
- Kurun, İ. (2017), *Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Kamu Hizmetlerinin Sunulmasına Etkisi: Belediyeler Örneği*. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(16), 85-106.
- T.C. Başbakanlık. (2003), *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 1. Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim*.
- T.C. Merkez Bankası, "Türkiye Ekonomik Reform Kredi Mektubu", 2000, Erişim Tarihi: (17.08.2019) <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/f5c83fd3-2a16-48ff-8fe9-0e0eed9b2fb3/18.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-f5c83fd3-2a16-48ff-8fe9-0e0eed9b2fb3-m3fB7yR>
- Tekin, U. Ö. F. (2017), *5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Yeni Kamu Yönetimi İlkeleri Bağlamında İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, (14), 199-218.
- Sakal, M.- Çiçek, H. - İpek, E.A.Ş. (2014), *Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Diğer Bütçe Sistemlerinden Farklılıkları Üzerine Bir Değerlendirme*, Sosyoekonomi, 22(2), 81-104
- World Bank (1997), *World development report 1997: The state in a Changing World*, Oxford University Press, Incorporated.
- Metcalf, L. - Richards, S. (1990), *Improving Public Management*, Second Edition, London, Sage Publication.
- Kreudren, P. - Mierlo, H.V. (1998), *Theories of Public Management Reform and Their Practical Implications, Innovations in Public Management*, Cheltenham, UK; Northampton, MA : Edward Elgar.

Öztaş, N. (2003), Karmaşıklık bilimleri: Kaosun Kıyısında Bilim ve Yönetim. *Çağdaş Kamu Yönetimi-I Ed. M. Acar ve H. Özgür, Nobel Yayın Dağıtım*, ss, 45-74.

Pollitt, C. (2003), *The Essential Public Manager*, UK, Mcgraw-Hill Education.

Üstüner, Y. (2000), Kamu Yönetimi Kuramı ve Kamu İşletmeciliği Okulu, *Amme İdaresi Dergisi*, 33 (3), 15 – 31.

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ (REHBER ÖĞRETMENLERİN) PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Gülşah TURA¹, BEYZA BETÜL DOĞAN²

¹Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kocaeli / Türkiye

²Okul Psikolojik Danışmanı, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul / Türkiye

Öz: Hayatın her alanında karşılaşılan olumsuz yaşantılara rağmen uyum sağlayabilme olarak ifade edilebilen psikolojik sağlık kavramı; ulusal literatürde yeni bir araştırma alanı olarak görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeylerini, cinsiyet, yaş, çalışılan okul türü, mesleki kıdem, öğrenci sayısı, okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısı, okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi ve meslekte yeterlik düzeyi gibi demografik değişkenler açısından incelemektir. Araştırmada betimsel tarama yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu ise İstanbul’da görev yapan 290’ı kadın, 116’si erkek olmak üzere toplam 406 okul psikolojik danışmanıdır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Işık (2016) tarafından geliştirilen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.00 programı kullanılmıştır. Yapılan normallik testi sonucunda veriler normal dağılım göstermektedir. Araştırmada verilerin analizi için bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Scheffe testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyet, yaş, çalışılan okul türü, mesleki kıdem, öğrenci sayısı, okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi değişkenleri açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermediği; okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısı ve meslekte yeterlik düzeyi açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde öneriler ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışman, Psikolojik Sağlık, Meslekte Yeterlik Düzeyi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Psikolojik sağlık kavramı, pozitif psikoloji kavramlarından birisidir ve ulusal literatürde yeni bir araştırma konusu olarak görülmektedir. Psikolojik sağlık kavramı Latince ‘resiliens’ köküne dayanan, maddenin esnek olması ve eski haline dönebilmesini ifade etmektedir (Greene, 2002: 143). Ulusal literatür incelendiğinde “resilience” kavramı için farklı çeviri çalışmaları yapıldığı ve kavramın Türkçe karşılığı için farklı çevirilerle ifade edildiği görülmektedir. Bu çalışmada psikolojik sağlık ifadesi kullanılmıştır. Psikolojik sağlık, bireyin zorlayıcı yaşantılara rağmen hızlı bir şekilde eski haline dönme gücü olarak ifade edilmektedir (Stewart, Reid ve Mangham, 1997: 23). Alan yazında kişilik özelliği olarak değerlendirilen psikolojik sağlık, gelişimsel ve dinamik bir süreçtir (Jacelon, 1997: 124). Psikolojik sağlık düzeyi yüksek bireyler, stresli ve zor koşullarla mücadele etme, var olmayı sürdürme ve gelişip üstün gelme davranışları sergilemektedir (Eminağaoğlu, 2006: 18).

Eğitimin temel ayaklarından biri olan öğretmenlik, öğrencilerin eğitimden maksimum düzeyde yararlanarak, başarılı ve üretken bireyler olmalarında belirleyici öğelerden biridir. Bir yandan öğrencilerin biyo-psiko-sosyal yönden tam anlamıyla gelişmesini hedefleyen bu meslek diğer yandan iş yükü ve iş baskısının arttığı stresli ve zorlu koşullara da bir o kadar açıktır (Durak ve Seferoğlu, 2017:768). Diğer tüm öğretmenlerde olduğu gibi okul psikolojik danışmanları da kişisel ve iş yaşamıyla ilgili birçok risk etmeniyle karşı karşıdır.

Çoğu zaman okul psikolojik danışmanları öğrencilerin olumsuz yaşantılarını ve problemleri durumlarını paylaştığı ilk kişidir. Öğrenciler kişisel-sosyal, mesleki ve eğitsel rehberlik alanlarında karşılaştıkları sorun ve güçlüklerle ilgili olarak okul psikolojik danışmanlarından yardım almaktadır. Bunun yanı sıra sadece öğrenciler değil konsültasyon hizmetleri kapsamında öğretmenler ve veliler de psikolojik danışma hizmetinden faydalanmaktadır.

Okul psikolojik danışmanları rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bunlar; rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yanlış anlaşılması ve uygun olmayan beklentilerin olması, öğrenci sayısına uygun sayıda okul psikolojik danışmanının istihdam edilmemesi, yeterince ilgi göstermeyen veli tutumu, öğrencinin isteksizliği, yönetmelikler ve iş yoğunluğunun fazla olması gibi olumsuz durumlardır (Karataş ve Şahin Baltacı, 2013: 449). Ayrıca velilerin RAM'a ve sağlık hizmetlerine yapılan yönlendirmeleri kabul etmemesi, velilerin isteksiz ve ilgisiz tutumları ve velilerin okula gelmemesi okul psikolojik danışmanının veli iletişimde karşılaştığı zorlayıcı durumlardır (Parmaksız ve Gök, 2018: 261).

Rehberlik hizmetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda karşılaşılan zorlukların yanında okul psikolojik danışmanları, özlük hakları ve yönetimle işbirliği noktasında da birtakım güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bunların arasında alan dışı görevlerin verilmesi, çalışma saatlerinin düzensizliği ve unvan konusundaki belirsizlikler yer almaktadır (Can, 2010:961; Hamamcı, Murat ve Çoban, 2004). Owen, Owen ve Ballestro (2009: 23) çalışmalarında okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma alanıyla ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıklarını ve bu alanın önemini kavrayamadıklarını belirtmiştir.

Okul psikolojik danışmanlarının alanın beraberinde getirdiği güçlüklerle baş edebilmeleri ve gerek iş gerekse kişisel yaşamlarında başarılı bireyler olarak var olabilmeleri, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkili sürdürülebilmesinde oldukça önemlidir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeylerini, cinsiyet, yaş, çalışılan okul türü, mesleki kıdem, öğrenci sayısı, okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısı, okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi ve meslekte yeterlik düzeyi gibi demografik değişkenler açısından incelemektir.

KAPSAM

Araştırmanın çalışma grubu ise İstanbul’da resmi ve özel okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarıdır. Araştırmaya 290’ı kadın, 116’si erkek olmak üzere 406 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Katılımcılara internet aracılığıyla ulaşılmış ve ölçekler Google form üzerinden uygulanmıştır. Uygun örnekleme yöntemi kullanılarak, araştırmaya katılımcı onay formunu dolduran okul psikolojik danışmanları katılmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma okul psikolojik danışmanlarının demografik değişkenlere göre psikolojik sağlık düzeylerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışmadır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama araçları iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcılar hakkında bilgi edinmek için cinsiyet, yaş, çalışılan okul türü, mesleki kıdem, öğrenci sayısı, okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısı, okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi ve meslekte yeterlik düzeyi gibi bilgilerinin yer aldığı kişisel bilgi formu uygulanmıştır. İkinci bölümde ise psikolojik sağlık düzeyini ölçmek için Işık (2016) tarafından geliştirilen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kullanılmıştır. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, 21 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar kendini adama, kontrol ve meydan okumadır. Ölçek 5’li likert tipindedir.

Araştırma kapsamında, psikolojik dayanıklılık ölçeği puanlarının dağılımını belirlemek için çarpıklık ve basıklık katsayıları temel alınmıştır. Bu katsayıların ± 1 aralığında bulunması verilerin normale oldukça yakın dağıldığını işaret etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007: 29). Hesaplanan katsayılar belirtilen aralıkta yer almıştır. Bu durum, ölçme aracından elde edilen puanların normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermiştir. Analiz sürecinde bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda farkın kaynağını belirlemek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Verilerin analizinde ve yorumlanmasında SPSS 22.00 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Psikolojik sağlık puanlarını cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Ölçek puanlarını; yaş, çalışılan okul türü, mesleki kıdem, öğrenci sayısı, okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısı, okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi ve meslekte yeterlik düzeyi değişkenlerine göre karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda farkın kaynağını belirlemek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 ($p < 0.05$) olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Psikolojik Sağlık Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Kendini adama	Kadın	290	3,81	0,52	-2,07	0,04
	Erkek	116	3,93	0,63		
Kontrol	Kadın	290	3,63	0,37	-2,12	0,04
	Erkek	116	3,72	0,43		
Meydan okuma	Kadın	290	4,10	0,51	-0,90	0,37
	Erkek	116	4,16	0,57		
Psikolojik Sağlık	Kadın	290	3,85	0,38	-1,98	0,05
	Erkek	116	3,94	0,48		

Tablo 1 incelendiğinde, meydan okuma ve psikolojik sağlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($p \geq 0,05$), kendini adama ve kontrol puanlarının ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < 0,05$). Erkeklerin kendini adama ve kontrol puan ortalamaları, kadınların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 2. Psikolojik Sağlık Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Yaş grupları	N	\bar{X}	Ss	F	p
Kendini adama	20-29	218	3,79	0,55	1,53	0,21
	30-39	132	3,90	0,53		
	40-49	50	3,92	0,67		
	50 ve üzeri	6	3,95	0,43		
Kontrol	20-29	218	3,66	0,40	0,49	0,69
	30-39	132	3,64	0,36		
	40-49	50	3,68	0,41		
	50 ve üzeri	6	3,81	0,22		
Meydan okuma	20-29	218	4,15	0,51	0,87	0,46
	30-39	132	4,10	0,50		
	40-49	50	4,03	0,63		
	50 ve üzeri	6	4,26	0,44		
Psikolojik Sağlık	20-29	218	3,87	0,40	0,25	0,86
	30-39	132	3,88	0,39		
	40-49	50	3,87	0,51		
	50 ve üzeri	6	4,01	0,27		

Tablo 2 incelendiğinde, kendini adama, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlık puanlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). 20-29, 30-39, 40-49, 50 ve üzeri yaş gruplarında bulunan katılımcıların psikolojik sağlıklarının benzer olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Psikolojik Sağlık Puanlarının Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Okul türü	N	\bar{X}	Ss	F	p
Kendini adama	Anaokulu	19	3,99	0,41	0,59	0,62
	İlkokul	89	3,86	0,53		
	Ortaokul	162	3,82	0,56		
	Lise	136	3,85	0,58		
Kontrol	Anaokulu	19	3,67	0,20	0,08	0,97
	İlkokul	89	3,65	0,35		
	Ortaokul	162	3,65	0,40		
	Lise	136	3,67	0,42		
Meydan okuma	Anaokulu	19	4,12	0,50	0,18	0,91
	İlkokul	89	4,15	0,47		
	Ortaokul	162	4,10	0,54		
	Lise	136	4,12	0,55		
Psikolojik Sağlık	Anaokulu	19	3,93	0,29	0,24	0,87
	İlkokul	89	3,89	0,39		
	Ortaokul	162	3,86	0,42		
	Lise	136	3,88	0,44		

Tablo 3'te kendini adama, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlık puanlarının çalışılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Anaokulu, ilköğretim, ortaokul ve lise kademe-lerinde görev yapan katılımcıların psikolojik sağlık puanlarının benzer olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Psikolojik Sağlamlık Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}\bar{X}$	Ss	F	p
Kendini adama	1-5 yıl	173	3,77	0,57	2,14	0,08
	6-10 yıl	136	3,92	0,49		
	11-15 yıl	38	3,82	0,62		
	16-20 yıl	32	3,79	0,62		
	20 ve üzeri	27	4,02	0,62		
Kontrol	1-5 yıl	173	3,66	0,39	0,30	0,87
	6-10 yıl	136	3,64	0,38		
	11-15 yıl	38	3,67	0,43		
	16-20 yıl	32	3,69	0,38		
	20 ve üzeri	27	3,71	0,35		
Meydan okuma	1-5 yıl	173	4,15	0,52	1,20	0,31
	6-10 yıl	136	4,13	0,49		
	11-15 yıl	38	4,04	0,64		
	16-20 yıl	32	3,96	0,53		
	20 ve üzeri	27	4,17	0,50		
Psikolojik Sağlamlık	1-5 yıl	173	3,86	0,41	0,72	0,58
	6-10 yıl	136	3,90	0,37		
	11-15 yıl	38	3,84	0,49		
	16-20 yıl	32	3,81	0,45		
	20 ve üzeri	27	3,97	0,44		

Tablo 4 incelendiğinde, kendini adama, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlamlık puanlarının mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Mesleki kıdemi farklılık gösteren katılımcıların psikolojik sağlamlıklarının benzer olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Psikolojik Sağlık Puanlarının Öğrenci Sayısına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Öğrenci sayısı	N	\bar{x}	Ss	F	p
Kendini adama	0-500	134	3,85	0,58	0,52	0,72
	501-1000	152	3,84	0,51		
	1001-1500	75	3,90	0,58		
	1501-2000	25	3,73	0,60		
	2000 ve üzeri	20	3,78	0,60		
Kontrol	0-500	134	3,64	0,41	1,49	0,20
	501-1000	152	3,62	0,39		
	1001-1500	75	3,73	0,32		
	1501-2000	25	3,62	0,39		
	2000 ve üzeri	20	3,76	0,42		
Meydan okuma	0-500	134	4,11	0,52	1,84	0,12
	501-1000	152	4,10	0,52		
	1001-1500	75	4,13	0,50		
	1501-2000	25	4,03	0,51		
	2000 ve üzeri	20	4,41	0,64		
Psikolojik Sağlık	0-500	134	3,87	0,44	0,92	0,45
	501-1000	152	3,85	0,38		
	1001-1500	75	3,92	0,40		
	1501-2000	25	3,79	0,43		
	2000 ve üzeri	20	3,99	0,47		

Tablo 5 incelendiğinde, kendini adama, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlık puanlarının öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($p>0,05$). Öğrenci sayısı 0-500, 501-1000, 1001-1500, 1501-2000, 2000 ve üzeri olan okullarda görev yapan katılımcıların psikolojik sağlıklarının benzer olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Psikolojik Sağlık Puanlarının Okul Psikolojik Danışman Sayısına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Psk. Danışman Sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
Kendini adama	1	193	3,86	0,53	3,54	0,01	5>1, 5>2, 5>3, 5>4
	2	148	3,76	0,54			
	3	49	3,90	0,60			
	4	12	4,06	0,77			
	5 ve üzeri	4	4,64	0,27			
Kontrol	1	193	3,66	0,39	2,57	0,04	5>1, 5>2, 5>3,
	2	148	3,61	0,38			
	3	49	3,73	0,38			
	4	12	3,85	0,43			
	5 ve üzeri	4	4,00	0,35			
Meydan okuma	1	193	4,09	0,52	5,55	<0,01	5>1, 5>2,
	2	148	4,04	0,53			
	3	49	4,34	0,46			
	4	12	4,43	0,42			
	5 ve üzeri	4	4,68	0,29			
Psikolojik Sağlık	1	193	3,87	0,40	5,09	<0,01	5>1, 5>2, 4>1, 4>2
	2	148	3,80	0,40			
	3	49	3,99	0,41			
	4	12	4,11	0,49			
	5 ve üzeri	4	4,44	0,22			

Tablo 6 incelendiğinde, kendini adama, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlık puanlarının psikolojik danışman sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir ($p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre, genel olarak 5 ve üzeri psikolojik danışmana sahip okullarda görev yapan katılımcıların psikolojik sağlık puanları en yüksek, bir ve iki psikolojik danışmana sahip okullarda görev yapan katılımcıların psikolojik sağlık puanları ise en düşüktür.

Tablo 7. Psikolojik Sağlık Puanlarının Okul Yönetiminin PDR Faaliyetlerini Destekleme Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Değişkenler		Okul yönetiminin PDR faaliyetlerini destekleme düzeyi	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
Kendini adama	1.	Hiç desteklemiyor	13	3,66	0,59	9,64	<0,01	3>1
	2.	Kısmen destekliyor	153	3,71	0,55			
	3.	Tamamen destekliyor	240	3,94	0,54			
Kontrol	1.	Hiç desteklemiyor	13	3,71	0,34	0,14	0,87	-
	2.	Kısmen destekliyor	153	3,66	0,39			
	3.	Tamamen destekliyor	240	3,66	0,39			
Meydan okuma	1.	Hiç desteklemiyor	13	4,23	0,60	0,78	0,46	-
	2.	Kısmen destekliyor	153	4,08	0,51			
	3.	Tamamen destekliyor	240	4,14	0,53			
Psikolojik Sağlık	1.	Hiç desteklemiyor	13	3,87	0,40	2,61	0,07	-
	2.	Kısmen destekliyor	153	3,81	0,40			
	3.	Tamamen destekliyor	240	3,91	0,42			

Tablo 7 incelendiğinde, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlık puanlarının okul yönetiminin PDR faaliyetlerini destekleme düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Bununla birlikte, kendini adama puanlarının okul yönetiminin PDR faaliyetlerini destekleme düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre, okul yönetiminin PDR faaliyetlerini *tamamen desteklediğini* belirten katılımcıların kendini adama puan ortalamaları, okul yönetiminin PDR faaliyetlerini *hiç desteklemediğini* belirten katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 8. Psikolojik Sağlık Puanlarının Meslekte Yeterlik Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Değişkenler		Meslekte yeterlik düzeyi	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
Kendini adama	1.	Yetersiz	16	3,67	0,73	22,72	<0,01	3>1, 3>2
	2.	Kararsızım	111	3,57	0,50			
	3.	Yeterli	279	3,96	0,53			
Kontrol	1.	Yetersiz	16	3,46	0,43	11,20	<0,01	3>1
	2.	Kararsızım	111	3,54	0,37			
	3.	Yeterli	279	3,72	0,38			
Meydan okuma	1.	Yetersiz	16	4,03	0,62	5,81	<0,01	3>1
	2.	Kararsızım	111	3,98	0,50			
	3.	Yeterli	279	4,18	0,52			
Psikolojik Sağlık	1.	Yetersiz	16	3,72	0,54	17,73	<0,01	3>1, 3>2
	2.	Kararsızım	111	3,70	0,37			
	3.	Yeterli	279	3,95	0,40			

Tablo 8’de ise kendini adama, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlık puanlarının algılanan mesleki yeterlik düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir ($p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre, genel olarak mesleki yeterlik algısı yüksek olan katılımcıların psikolojik sağlık puanları en yüksek, mesleki yeterlik algısı düşük olan katılımcıların psikolojik sağlık puanları ise en düşük bulunmuştur.

SONUÇ

Araştırma sonucunda erkek okul psikolojik danışmanları ile kadın okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeyinin benzer olduğu, alt boyutlarda ise erkeklerin kendini adama ve kontrol puan ortalamaları, kadınların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Yaş değişkeninin okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeyini etkilemediği, mesleki kıdem arttıkça okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeyinin değişmediği, görev yapılan okul kademesinin okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeylerini etkilemediği, ayrıca çalışılan kurumdaki öğrenci sayısının artmasının okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeyinin değiştirmediği bulunmuştur.

Okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Genel olarak 5 ve üzeri okul psikolojik danışmanına sahip okullarda görev yapan katılımcıların psikolojik sağlık puanları en yüksek, bir ve iki okul psikolojik danışmanına sahip okullarda görev yapan katılımcıların psikolojik sağlık

puanları ise en düşüktür. Başka bir çalışmada tek başına çalışan okul psikolojik danışmanlarının yıldırma davranışına daha çok maruz kaldığı bulunmuştur (Otrar ve Özen, 2009: 117).

Okul yönetiminin PDR faaliyetlerini destekleme düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir. Rehber öğretmenlerle yapılan farklı bir çalışmada okul yöneticilerinin rehberlik çalışmalarına destek vermemesi, rehberlik anlayışına uygun olmayan olumsuz tutumları rehber öğretmenlerin mesleki çalışmalarını olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur (Akten, 2007: 84). Okul yönetiminin PDR faaliyetlerini tamamen desteklediğini belirten katılımcıların kendini adama puan ortalamaları, okul yönetiminin PDR faaliyetlerini hiç desteklemediğini belirten katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Kendini adama, kontrol, meydan okuma ve psikolojik sağlık toplam puanlarının meslekte yeterlik düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Scheffe testi sonuçlarına göre, genel olarak meslekte yeterlik algısı yüksek olan katılımcıların psikolojik sağlık puanları en yüksek, mesleki yeterlik algısı düşük olan katılımcıların psikolojik sağlık puanları ise en düşük bulunmuştur. Benzer bir çalışmada rehber öğretmenlerin mesleki birikimlerini yeterli olmadığına inanmalarının mesleki tükenmişliği etkilediği ifade edilmiştir (Öztabak, 2018: 215).

Bu çalışma İstanbul'da görev yapan okul psikolojik danışmanları ile yapılmıştır. Araştırma farklı illerden ve farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanlar ile yapılabilir. Psikolojik sağlamlığın daha detaylı incelenmesi adına araştırmanın kişisel bilgi formuna farklı değişkenler eklenerek yapılabilir. Ayrıca alan yazından destek alınarak psikolojik sağlamlığın farklı bağımsız değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi önerilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akten, S., (2007). Rehber Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Edirne.
- Can, E., (2010). İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ, 911-917.
- Durak, H., Seferoğlu, S., (2017). Öğretmenlerde Tükenmişlik Duygusunun Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37 (2) , 759-788
- Eminağaoğlu, N., (2006). Güç Koşullarda Yaşayan Sokak Çocuklarında Dayanıklılık (Sağlamlık). Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Greene, R., (2002). Human Behavior Theory: A Resilience Orientation. (Ed: R. Greene) Resiliency: An Integrated Approach To Practice, Policy, And Research. Washington, Dc: Nasw Press.
- Hamamcı, Z., Murat, M., Çoban, A., (2004). Gaziantep'teki Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Sorunlarının İncelenmesi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz 2004), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

- Işık, Ş., (2016). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *The Journal Of Happiness & Well-Being*, 4(2), 165-182.
- Jacelon, C. S., (1997). The Trait and Process of Resilience. *Journal of Advanced Nursing*, 25, 123-129
- Karataş, Z., Şahin Baltacı, H., (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci Ve Okul Rehber Öğretmeninin (Psikolojik Danışman) Görüşlerinin İncelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 427-460.
- Otrar, M., Özen, B., (2009). Rehber Öğretmenlerin Okul Ortamında Algıladıkları Yıldırma Davranışları. *İş Ahlakı Dergisi*, 2(3), 97-120.
- Owen, K.F., Owen, W.D., Ballesterro, V., (2009). Counselors And Administrators: The Collaborative Alliance In Three Countries. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 36, 23-38
- Öztabak, M.Ü., (2018) Rehber Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere Ve Faktörlere Göre İncelenmesi. *Fsm İlmî Araştırmalar İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (12), 171-222
- Parmaksız, İ., Gök, A., (2018). Okul Psikolojik Danışmanlarının Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (47) , 247-265 .
- Stewart, M., Reid, G.J., Mangham, C., (1997). Fostering Children's Resilience. *Journal Of Pediatric Nursing*, 12 (1), 21-31.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., (2007). Using Multivariate Statistics (5th Ed.) Boston: Allyn And Bacon.

KARİYER FARKINDALIK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE GEÇERLİLİK-GÜVENİRLİK ÇALIŞMASININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Mustafa ÖZTÜRK¹, Ahmet ŞİRİN²

¹⁻²Marmara Üniversitesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Kariyer gelişimi kişinin eğitim hayatına başladığı günden emekli olduğu zamana kadar devam eden aktif bir süreçtir. Kariyer gelişimini birçok kuramcı farklı evrelere ayırmışlardır. Kariyerin en kritik dönemlerinden birisi kişinin eğitim hayatını bitirdikten sonra profesyonel bir mesleğe başlama sürecidir. Fakat bu süreç yeteri kadar sağlıklı yürütülmediğinde yanlış kariyer seçimleri yapılabilmektedir. Öğrencilerin doğru kariyer seçimleri yapma süreçlerine katkı sağlamak için yürütülen bir çalışmanın parçası olarak kariyer farkındalık ölçeği çalışmaları yürütülmüştür. Kariyer farkındalık ölçeğini geliştirebilmek için öncelikli olarak öğrenci, veli ve kariyer uzmanlarıyla nitel görüşmeler yapılmıştır. Nitel veriler betimsel analize tabi tutulmuş ve öğrencilerin kariyer farkındalık düzeyleriyle ilgili bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Diğer değerlendirmeler de yapıldığında öğrencilerin kendilerini tanıma, meslekleri tanıma ve meslek edinme yetkinliklerini tanıma noktasında farkındalık düzeylerinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bir sonraki aşamada ise konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Nitel veriler ve literatür taraması sonucuna dayalı olarak bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra maddeler konu hakkında uzman olan akademisyenlerle paylaşılmış ve maddelerle ilgili değerlendirmeleri istenmiştir. Gelen değerlendirmeler sonucunda bazı maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Araştırmanın evrenini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde uygun örneklem yöntemi kullanılmıştır. Örneklem seçildiği üniversite ve bölüm sayısı olabildiğince geniş tutulmaya çalışılmıştır. Ölçek, psikometrik analizler için 662 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada, kariyer farkındalık ölçeği formu ile kariyer kararı verme yetkinlik ölçekleri kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik analizi için açıklayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve benzer ölçüt geçerliliği güvenilirlik analizleri için ise Conbach Alpha analizi ve test-tekrar test analizi yapılmıştır. AFA sonucunda ölçekteki madde sayısı 31'e düşürülmüş ve bu maddeler altı alt boyut altında toplanmıştır. DFA sonuçları AFA sonuçlarıyla uyumludur. Benzer ölçek geçerliliği için kariyer karar verme yetkinlik ölçeği ili kariyer farkındalık ölçeği arasında ,78 (p<001) korelasyon çıkmıştır. 31 Maddenin Cronbach Alpha değeri ,91 (N=662) şeklinde oldukça güvenilir sonuç vermiştir. Yapılan test tekrar testte ise ilk ve ikinci uygulama arasında ,74'lük bir korelasyon (N=103). Bu bulgular ölçeğin 31 madde olarak üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalık düzeylerini ölçmek için yeterli psikometrik değerlere sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Gelişimi, Kariyer Farkındalığı, Mesleki Seçimi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Kariyer, insan hayatının en önemli dönemlerinden birini oluşturur. İnsanların önemli bir kısmı hayatlarının en azından bir kısmında çalışmaktadırlar. Günümüzde ise genel olarak, eğitim hayatı sona eren insanlar aldıkları eğitimle de uyumlu olacak şekilde mesleki tercihlerde bulunmaktadır. Doğru kariyer tercihlerinin hem insanın

psikolojik sağlığı hem de işteki başarı/verimlilik nedeniyle önem taşıdığını bilmekteyiz. Dolayısıyla doğru kariyer tercihi, kariyer farkındalığı ile mümkün olmaktadır.

Kariyer farkındalığı kariyer gelişim aşamalarının en önemli adımlarında bir tanesidir. Kariyer farkındalığı bünyesinde birçok farklı alt başlığı barındırır. Meslekler hakkındaki temel bilgiler, eğitim ve becerilerle ilgili ihtiyaçlar, işlerin doğal ortamları içindeki gereklilikleri, mesleki tercihlerle ilgili beklentiler bu alt başlıklardan bazılarıdır (Nasir & Lin, 2013).

Brown ve Lent'e (2013) göre, çocuk ve ergenlere kariyer gelişimi hizmetleri sağlanırken dikkate alınması gereken temel noktalar, hedef kitledeki öğrencilerin şimdiki durumları ve gelecekteki kariyerleriyle ilgili olası durumlar konusunda daha uyumlu, esnek ve geleceğe dönük kendi kariyerlerine yönelik farkındalık kazanmalarını sağlamaktır.

Kariyer gelişimi yaşam boyu süren, bir süreç olduğu için kariyer uyumu da gelişme, araştırma, işe girme, işi yürütme ve ayrılma süreçlerini takip eder. Bu nedenle kariyer uyumunun önemi eğitim hayatından iş yaşamına sırasında ortaya çıkar. Bu dönemde, planlama, karar verme, kararlılık ve hedefleri doğru seçme öne çıkar. Kariyer danışmanlığı bu adımların her biri için kişiye destek olmayı içerir (Savickas, 2005).

Üniversite eğitimini tamamladıktan sonra sağlıklı kariyer tercihlerinde bulunabilmek için kişinin bazı temel niteliklere sahip olması gerekmektedir. Kişinin doğru kariyer tercihleri yapabilmesiyle ilgili literatürde çeşitli kavramlar kullanılmıştır. Morgan ve Ness (2003) kariyer karar verme yetkinliği kavramını, Super (1980) kariyer olgunluğu kavramını, Oesch ve Bower (2009) ise kariyer farkındalığı kavramını kullanmışlardır. Kariyer farkındalığı, kişinin kendini tanıması, ihtiyaçlarını fark etmesi, iş ve kariyer alanlarını tanıması, kariyer araştırma becerilerini geliştirmesi olarak ifade edilmiştir. Bu kavramlar üzerine yürütülmüş çok sayıda araştırma ve geliştirilen ölçekler bulunmaktadır.

Bozgeyikli (2004) meslek kararı verme yetkinlik ölçeğini, Büyükgöze-Kavas (2014) kariyer uyum yetenekleri ölçeğini, Sarı, Yazıcı ve Şahin kariyer araştırma öz yeterliliği ölçeğini, Kalafat (2012) ise kariyer geleceği ölçeğini kullanıma kazandırmışlardır. Bu çalışmada ise bu alanda önemli kavramlardan bir tanesi olan kariyer farkındalığının belirlenmesi amacıyla kariyer farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

AMAÇ

Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalık düzeylerini ölçecek bir ölçek geliştirmektir. Üniversite öğrencilerinin sağlıklı kariyer tercihleri yapabilmeleri için doğru kariyer desteklerini almaları gerekmektedir. Her öğrencinin alacağı kariyer desteklerini doğru şekilde belirlemek öğrencinin kariyer farkındalık düzeyinin belirlenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen kariyer farkındalık ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması hedeflenmiştir.

KAPSAM

Çalışma İstanbul ve Anadolu’da yer alan üniversitelerde eğitim gören tüm üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Bireyin kariyer gelişimi hayatının her alanında farklı evreler şeklinde de olsa devam eden gelişimsel bir süreçtir. Üniversite dönemi bu sürecin en kritik aşamalarından birisini oluşturmaktadır. Bu dönemde eğitim alan öğrenciler mezun olduktan sonra çalışma hayatına atılacaklardır. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin kariyer gelişimleri birinci sınıftan mezun olana kadar farklı evrelerde de olsa devam eder. Bu çalışmadaki kariyer farkındalık ölçeğinin hedef kitlesi bu nedenle tüm sınıfları kapsayacak şekilde geniş kapsamlı tutulmuştur.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu değişik üniversitelerde eğitim gören 662 öğrenci oluşturmuştur. Öğrenciler farklı sınıf seviyelerinden, fakültelerden ve bölümlerden seçilmiştir. Öncelikli olarak 43 maddelik ölçek 14 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmış ve maddeler hakkındaki geribildirimleri alınmıştır. Bu geribildirimler doğrultusunda bazı ifadelerde küçük değişiklikler yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplama araçları olarak demografik bilgi formu, Kariyer Farkındalık Ölçeği ve Kariyer Kararı Yetkinlik Ölçeği kullanılmıştır.

Kariyer Farkındalık Ölçeği

Çalışmada ölçek geliştirildiği için maddelerin geliştirilmesi süreci ile çalışmaya başlanmıştır. Öncelikli olarak üniversite öğrencileri, veliler ve kariyer uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış, daha sonra ise literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar sonunda ortaya geniş madde havuzu çıkmıştır. Madde havuzu uzman görüşleri doğrultusunda daraltılmıştır. Son halini alan 43 madde üniversite öğrencilerine uygulanmış ve geçerlilik-güvenirlik verileri değerlendirilmiştir.

Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği

Kariyer Kararı Yetkinlik Ölçeği Ulaş ve Yıldırım tarafından 2016 yılında geliştirilmiştir. Toplamda 523 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışma sonucunda elde edilen veriler açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuş ve beş faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu yapılar, iş/meslek bilgisi, kendini tanıma, kariyer tercihi, kariyer planı oluşturma yolları ve mesleki konuları takip şeklinde adlandırılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısına bakıldığında Cronbach Alpha değeri .97 bulunmuştur. Değerlendirmeler sonucunda ölçeğin 45 madde ve beş alt boyut olarak kullanıma uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ulaş & Yıldırım, 2016)

BULGULAR

Bu bölümde kariyer farkındalık ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik bulguları yer almaktadır. Kariyer farkındalık ölçeğinin geçerlilik çalışmaları çerçevesinde birden fazla yol kullanılmıştır. İlk olarak nitel görüşmeler ve lite-

ratür taraması sonucu oluşturulan geniş madde havuzu uzman görüşüne sunulmuş ve uzman değerlendirmeleri sonucunda madde havuzu 43 maddeye düşürülmüştür. Daha sonra maddeler 14 öğrenci ile paylaşılmış ve geribildirimleri doğrultusunda ifadelerde revizyonlar yapılmıştır. Daha sonra benzer ölçek geçerliliği, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Güvenirlilik analizi için ise test-tekrar test ölçümü ve Cronbach Alpha incelemesi yapılmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları kapsamında açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve benzer ölçek geçerliliği yapılmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı Faktör Analizi için maddeler faktör analizi değerlendirmesinden geçirildiğinde ölçekteki 43 maddenin verileri SPSS programına yüklenmiştir. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak için Kaiser Mayer Olkin (KMO) ve Barlett Küresellik testi yapılmıştır. Verilerin KMO değerinin (.92) ve Barlett küresellik testi sonucunun ($\chi^2 = 9264,270$, $p < .000$) olarak ortaya çıkması verilerin analize uygun olduğu sonucunu göstermiştir. KMO değerinin (.80)'in üzerinde ve Barlett testi sonucunun ise (.50) ve üzeri olması verilerin kullanıma uygunluğu için yeterli olduğu belirtilmiştir (Büyüköztürk, 2011). Ölçek maddelerinin faktör yükleri ,35 ile ,78 arasında değişmektedir. Faktör yükünün yüksek olması madde için olumlu bir göstergedir. ,30 madde kabulü için bir ölçüt olarak ifade edilmiştir (Büyüköztürk, 2011). Alt ölçekler arasında ilişki olabileceği düşünüldüğünden direct oblimin yöntemi tercih edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi değerlendirmeleri sonucunda ölçek maddeleri altı faktör altında toplandığı görülmüştür.

Tablo 1. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Ortak Varyans	FAKTÖR YÜK DEĞERLERİ					
		Kişisel Farkındalık	Kendini Tanıma İhtiyacı	Genel Kariyer Farkındalığı	İş Farkındalığı	Yetkinlik Farkındalığı	Kariyer Kararı
K4	,749	,859					
K5	,783	,856					
K6	,670	,805					
K3	,576	,694					
K9	,620	,667					
K10	,349	,418					
K1	,643		,828				
K12	,650		,656				
K11	,450		,524				
K13	,527			,746			

K14	,536			,593			
K15	,536			,593			
K16	,571			,557			
K17	,443			,403			
K22	,727				,823		
K24	,762				,766		
K21	,746				,748		
K25	,503				,644		
K20	,639				,602		
K23	,520				,577		
K19	,417				,417		
K29	,700					,838	
K30	,697					,814	
K28	,649					,766	
K31	,599					,721	
K36	,570					,714	
K27	,324					,444	
K39	,716						,792
K26	,641						,717
K42	,452						,673
K38	,420						,555

Birinci faktörde 6, ikinci faktörde 3, üçüncü faktörde 5, dördüncü faktörde 7, beşinci faktörde 6 madde, altıncı faktörde ise 4 madde bulunmaktadır. Bu altı faktörün toplam varyansın %58,66'sını açıkladığı görülmektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

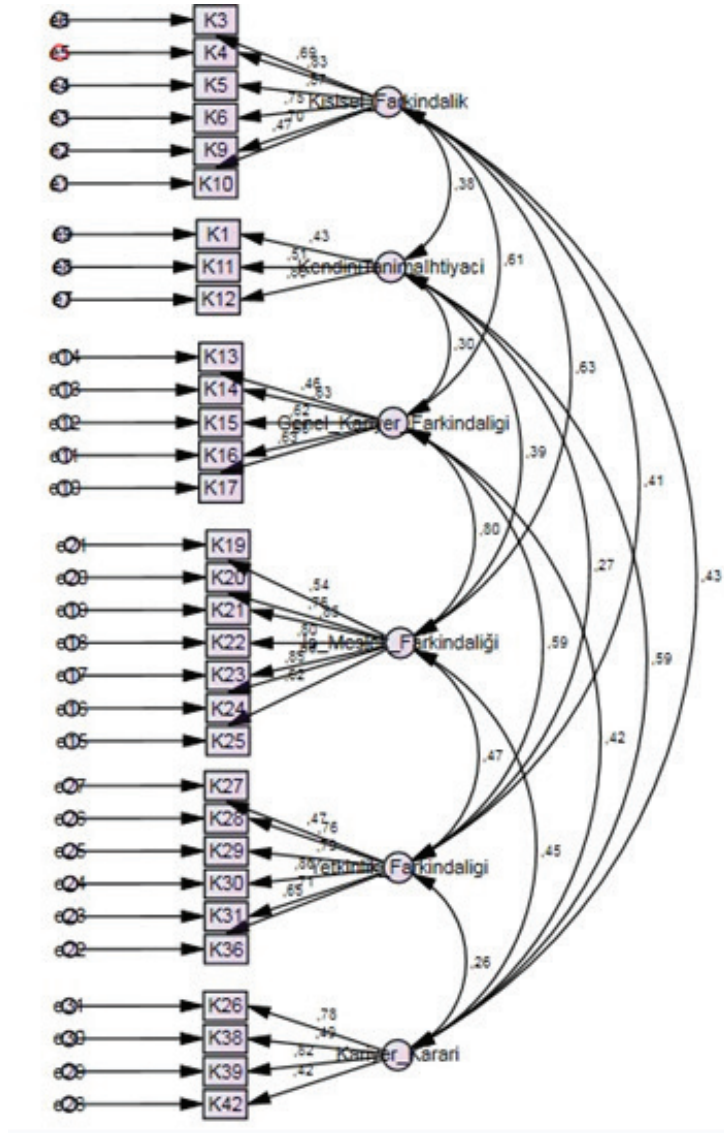
Yapı geçerliliği sınaması amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) de yapılmıştır. DFA test edilmiş bir modelin yeni bir uygulamada doğrulanmasının mümkün olup olmadığının test edildiği analiz yöntemi olarak kullanılmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarını kullanmadan öncelikle uyum iyiliği indekslerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Uyum iyiliği indeksi NFI, GFI, RFI, CFI ve RMSEA değerlerinin incelenmesi sonucu değerlendirilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Bu araştırmada uyum indeksi değerlerine bakılmıştır. Verilerin (PCMIN/DF) ki-kare değeri serbestlik değeri oranı ($1185,666/419 = 2,830$) yeterli görülmektedir. Verilerin CFI değeri ,914, NFI değeri ,874, GFI değeri ,891, RFI değeri ,860 ve RMSEA değeri ,0,53 şeklindedir. Bu sonuçlar verilerin doğrulayıcı faktör analizi değerlendirmesi için uyumlu olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Hu, L. T., & Bentler,

P. M., 1999), (Schermele-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. 2003)

Aşağıda faktörlerin içinde yer aldığı alt ölçeklerin parametre tahminlerini de içeren modelin görseli bulunmaktadır.

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Benzer Ölçek Geçerliliği

Kariyer farkındalık ölçeğinin benzer ölçek geçerliliği incelenmiştir. Bu amaçla Ulaş ve Yıldırım (2006) tarafından geliştirilen kariyer kararı verme yetkinlik ölçeği kullanılmıştır. İki ölçeğin toplam puanları ve alt ölçek puanları arasındaki korelasyonlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Kariyer Farkındalık Ölçeği-Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği İlişkisi

	Kişisel Farkınd.	Kendini Tanıma İhtiyacı	Genel Kariyer Farkınd.	İş/Mesl. Farkınd.	Yetkinlik Farkınd.	Kariyer Kararı	KFÖ TOPLAM	KKYB İş Bilgisi	KKYB Kendini Tanıma	KKYB Kariyer Tercih	KKYB Kariyer Planı	KKYB Mesleki Takip
Kendini Tanıma İhtiyacı	,281**											
Genel Kariyer Farkındalığı	,508**	,208**										
İş-Meslek Farkındalığı	,582**	,277**	,672**									
Yetkinlik Farkındalığı	,384**	,235**	,486**	,471**								
Kariyer Kararı	,345**	,440**	,290**	,321**	,225**							
KFÖ TOPLAM	,743**	,510**	,765**	,822**	,723**	,588**						
KKYB İş Bilgisi	,509**	,307**	,567**	,597**	,597**	,315**	,709**					
KKYB Kendini Tanıma	,657**	,310**	,501**	,608**	,436**	,361**	,694**	,646**				
KKYB Kariyer Tercih	,519**	,316**	,461**	,591**	,335**	,468**	,641**	,627**	,693**			
KKYB Kariyer Planı	,546**	,308**	,524**	,549**	,520**	,396**	,690**	,736**	,732**	,686**		
KKYB Mesleki Takip	,327**	,233**	,328**	,371**	,407**	,294**	,478**	,474**	,500**	,438**	,530**	
KKYB TOPLAM	,626**	,354**	,585**	,656**	,565**	,434**	,781**	,858**	,869**	,811**	,923**	,654**

** .Korelasyon anlam düzeyi = 0.01 düzeyinde (2-tailed).

N=662

İki ölçeğin toplam korelasyonları ve alt ölçek korelasyonları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Özellikle iki ölçeğin toplam skorları arasındaki korelasyona baktığımızda ,78 düzeyinde oldukça yüksek bir korelasyon görülmektedir.

Cronbach Alpha Güvenirliği

Kariyer farkındalık ölçeğinin güvenilirlik düzeyinin ölçülmesi için cronbach alpha güvenilirlik incelemesi ve test-tekrar test uygulaması yapılmıştır. Ölçek maddelerinin ve ölçek toplamının cronbach alpha değerleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3. Kariyer Farkındalık Ölçeği Güvenirlik Katsayısı

Cronbach's Alpha	N
,912	31

$N = 662$

Ölçeğin 31 maddesinin toplam cronbach alpha değer ,912 düzeyindedir. Bu düzey maddelerin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği

Kariyer farkındalık ölçeğinin güvenilirliğini test etmek için test tekrar test güvenilirlik ölçümünü gerçekleştirilmiştir. Ölçek son haline geldikten sonra 103 öğrenciye ölçek uygulaması yapılmış, aradan

2 hafta geçtikten sonra aynı öğrencilere aynı ölçek tekrardan uygulanmıştır. Yapılan iki ölçüm sonuçlarıyla ilgili sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4. Test Tekrar Test Sonuçları

UYGULAMALAR	İkinci Uygulama
Birinci Uygulama	,811**
Sig. (2-tailed)	,000
N	103

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed)

Birinci uygulama ile ikinci uygulama arasında ,71 düzeyinde anlamlı bir korelasyon göze çarpmaktadır.

SONUÇ

Kariyer farkındalığı, doğru kariyer tercihleri yapabilmek için önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Wise, Charmer, and Randour (1976) kariyer farkındalığının kariyer karar verme süreçlerinde oldukça büyük öneme sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Üniversite öğrencileri eğitim hayatlarının sonuna doğru kariyer tercihi yapmak durumunda kalmaktadırlar. Bu süreçte kimi öğrencileri kariyer kararsızlığı yaşarken (Bozgeyik-

li, 2004) kimisi de kariyer stresi yaşamaktadır (Özden ve Sertel-Berk (2017). Yaptığımız çalışmada kariyer farkındalık düzeyini belirlemek amacıyla bir kariyer farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede ölçek geliştirmenin bilimsel standartları kullanılarak ölçek geliştirilmiştir.

Literatür taraması, nitel görüşmeler ve uzman görüşleri sonucunda oluşan 43 madde 641 kişiye uygulanmış ve veriler açıklayıcı faktör analizine (AFA) tabi tutulmuştur. AFA sonucunda KMO değeri

,92 düzeyinde çıkmıştır. Bartlet değeri ise anlamlı bulunmuştur ($P < 001$). AFA sonucunda ölçek maddeleri altı boyut altında toplanmış ve faktör yük değerleri uygun olmayan 12 madde ölçekten çıkartılmış ve madde sayısı 31'e düşürülmüştür. Ölçekte altı alt boyut ortaya çıkmıştır, bunlar: Kişisel farkındalık, kendini tanıma ihtiyacı, genel kariyer farkındalığı, iş-meslek farkındalığı, Doğrulayıcı faktör analizinde (DFA) ise (PCMIN/DF) ki-kare değeri serbestlik değeri oranı ($1185,666/419 = 2,830$), CFI değeri ,914; NFI değeri ,874; GFI değeri ,891; RFI değeri ,860 ve RMSEA değeri ,0,53 şeklinde bulunmuştur. Bu değerler DFA değerlerinin 31 maddelik yapıyı teyit ettiğini göstermiştir. Benzer ölçek geçerliliğinde kariyer kararı yetkinlik beklentisi ölçeği ile kariyer farkındalık ölçeği arasında ,78 düzeyinde anlamlı bir ilişki çıkmıştır ($P < 001$). Güvenirlik çalışmaları çerçevesinde de ölçek maddelerinin Cronbach Alpha değerlerine bakılmış 31 maddenin toplam Cronbach Alpha değeri ,92 düzeyinde çıkmıştır. Yine 103 katılımcı üzerinde yapılan test tekrar test ölçümlerinde iki uygulama arasında ,74 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 001$).

Elde edilen bu sonuçlar çerçevesinde kariyer farkındalık ölçeğinin 31 maddelik hali üniversite öğrencilerinin kariyer farkındalık düzeylerini ölçmek için geçerli ve güvenilir olduğu ifade edilebilir. Çalışma sonuçları bu alanla yakın ölçümler yapmak için ölçekler geliştirmiş bilim insanlarının çalışmalarıyla uyumludur (Bozgeyikli, 2004; Büyükgöze-Kavas, 2012; Kalafat, 2012; Sarı, 2017;

Ulaş&Yıldırım, 2016).

KAYNAKÇA

- Bozgeyikli, H. (2004). "Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11: 221-234.
- Brown, S. D. ve Lent, R. W. (2013). *Career development and counseling*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Büyükgöze-Kavas, A. (2012): "Turkish adaptation of career decision scale: Validity and reliability study." *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 4.38 159-168.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Yayıncılık. Ankara Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi Yayınları. Ankara

- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). *Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis Conventional criteria versus new alternatives*. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Kalafat, T (2012). “Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk örnekleme için psikometrik özelliklerinin incelenmesi.” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 4.38 (2012): 169- 179.
- Morgan, T. ve Ness, D. (2003). Career decision-making difficulties of first-year students. *The Canadian Journal of Career Development*, 2(1), 33-39.
- Nasir, R., Lin, L.S. (2013). The Relationship between Self-concept and Career Awareness amongst Students. *Asian Social Science*. Vol. 9, No. 1.
- Oesch, M. & Bower, C. (2009). *Cirriculum Guide: Integrating Career Awareness into the ABE & ESOL Classroom*. NCTN & SABES.
- Özden, K., & Sertel-Berk, Ö. (2017). Kariyer Stresi Ölçeğinin (KSÖ) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin sınanması. *Psikoloji Çalışmaları Studies in Psychology*, 37(1), 35-51.
- Sarı, S.V., Yazıcı H., ve Şahin M. (2017). “Kariyer Araştırma Öz-yeterliliği Ölçeği-Türkçe (KAÖYÖ- T): Türkçeye Uyarlama Çalışması.” *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25.5: 1715-1728.
- Savickas, M. L. (2005). *The Theory and Practice of Career Construction*. *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work*. Edited by S. D. Brown and R. W. Lent. Hoboken. John Wiley & Sons: New Jersey.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Test of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research - Online*, 8(2), 23-74.
- Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 282-298.
- Ulaş, Ö., Yıldırım, İ. (2016). Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt/Volume 6, Sayı/Number 45, Ocak/January 2016; Sayfa/Pages 77-90.

ÜSTÜN YETENEKLİLERİN FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİMLERİNE YÖNELİK ALGILARI

Elif PARILDAR¹, Murat GÖKDERE²

¹MEB, Bahçelievler Kazım Karabekir Ortaokulu, İstanbul / Türkiye

²Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı üstün yetenekli çocuklara devlet okullarında öğretmenlik yapan fen bilimleri öğretmenlerinin, üstün yetenekli çocuklar ve eğitimlerine yönelik algılarını belirlemektir. Farklı özelliklere sahip üstün yetenekli öğrencilerin fen bilimleri öğretmenlerinin algılarının incelenmesi bakımından bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Bahçelievler ilçesinde devlet okullarında görev yapmakta olan 100 fen bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veriler Demirok ve Özcan (2016) tarafından geliştirilen “Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Ölçeği” anketi ile toplanmıştır. Ölçek beş boyuttan ve 34 maddeden oluşmaktadır. Boyutlar, “Öğrenme İstekliliği”, “İfade Etme Özellikleri”, “Kişisel Özellikleri”, “Öğrenme Özellikleri” ve “Zihinsel Özellikleri” şeklindedir. Likert tipi olarak hazırlanmış ölçekte yer alan her bir madde için “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde beş kategoriden biriyle cevaplar toplanmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde SPSS programı kullanılarak aritmetik ortalama, standart sapma, parametrik testlerden t-testi, tek yönlü varyans (One Way ANOVA) ve welch testi uygulanmıştır. Analiz verileri tablo haline getirilmiş ve yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı ve kıdem yıllarına göre algılarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ayrıca fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının ortalama puanı “Katılıyorum” sınırları içerisinde belirlenmiştir. Bu anlamda, fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli Çocuklar, Fen Bilimleri, Öğretmen Algıları

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Günümüzde bilim, teknoloji ve sanat alanlarında ilerleme sağlayabilmek adına çağın gerektirdiği özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Toplumların içerisinde öğrenme düzeyleri açısından normal olan, öğrenme güçlüğü çeken ve üstün yetenekli olan bireylerin bulunması olası bir durumdur. Toplumları yönetecek ve yükselmelerine katkıda bulunabilecek kesimi genelde üstün yetenekli olan bireyler oluşturur. Bu nedenle bu bireylerin erken tanınması ve kendilerine uygun ihtiyaçları doğrultusunda eğitim almalarının sağlanması önem arz etmektedir. Bireysel farklılıklar dikkate alınarak düzenlenmiş bir eğitim-öğretim şüphesiz ki hem bireyin topluma uyum sağlayarak yararlı ve mutlu bireyler olarak yaşamalarına hem de toplumun gelişmesine katkı sağlayacaktır. Diğer yandan teknolojinin gelişimi yaşamımızın her alanında belirgin bir şekilde görülmeye başlandığı bu dönemlerde fen bilimleri eğitiminin önemi ortadadır. Fen bilimleri okuryazarı denilince akla ilk gelen bilgiyi ezberleyen değil bilgiye ulaşabilen ve ulaştığı bilgiyi gereken durumlarda kullanabilen bireylerdir (Solmaz, 2007). Bu durumda üstün yetenekli ya da üstün zekalı olarak belirlenen çocukların fen

okur yazarı olma durumları normal zeka düzeyinde olan çocuklara oranla daha olası bir durumdur. Bu durumda ‘üstün zeka’ ya da ‘üstün yetenek’ kavramı üzerinde durulmalıdır.

Üstün yetenekli bireylerin tanımlanması birçok eğitimci tarafından farklı parametrelerle yapılmıştır. Üstün yetenekliler; farklı türden insanlar değildir onlar bütün insanlarda bulunan özelliklerin dağılımı, sıklığı, zamanlaması ve kompozisyonu açısından farklılık gösteren bireylerdir (Akarsu, 2001). Tannenbaum (1983)’ a göre özel yetenek, genel yetenek, şans, çevresel faktörler ve zihinsel olmayan faktörler olmak üzere beş şartı yerine getirebilenler üstün yetenekli olarak kabul edilmektedir (Demirel,2008). Renzulli (1985); üstün yetenekliliği üst seviye yetenek, motivasyon ve yaratıcılık olmak üzere üç temel özelliğin ilişkisine göre üstün zekâlı insanı belirlemiştir. O’na göre üstün zekâlı bireyler, bu üç temel özelliği geliştirme becerisine sahip olmakla birlikte hayatlarındaki alanlara uygulayabilme kapasiteleri de mevcuttur (Sarıkaya ve Özgöl, 2015). Feldhussen’e (1986) göre bireyde var olan üstün yetenekler bireyin hayatını kolaylaştırır ve daha güvenilir, daha sağlıklı, daha etkin olmasını sağlar. Üstün yetenekli kişinin özelliğini; yüksek seviyede beceri gerektiren durumlarda başarı sağlayan genel kabiliyet, kişisel düşünce ve motivasyonun bileşkesi olduğu şeklinde belirtmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 1991 yılında aldığı kararda; kendi akranlarına oranla daha ileri düzeyde performans sergileyebilen ve bu performansı, alanında uzman kişiler tarafından onaylanan kişileri üstün yetenekli olarak değerlendirmektedir. Vaivre Douret (2011) ise üstün zekâlı öğrencilerin problem çözme yöntemlerini yeni bir duruma adapte etmede normal bireylerden daha iyi olduklarını rapor etmiştir. Günümüzde üstün yetenekliliğin göstergesi sadece yüksek zeka düzeyi değil de genel ve özel yetenek, yaratıcılık, duyarlılık ve yoğun motivasyon olduğu söylenebilir.

Fen bilimleri öğretmenleri normal sınıflarda eğitim gören üstün yetenekli öğrenciler için bazı öğretim stratejilerini kullanabilirler (Stepanek, 1999). Bu stratejiler; üst düzey düşünmeyi gerektiren açık uçlu sorulara yer verme, karar verme ve değerlendirme gibi düşünme stratejilerini kullanma, gelişimlerini desteklemek adına onlardan gelebilecek önerileri ve fikirleri kabul etme, orijinal ve bağımsız problemlerin çözümlerinin tanımlanması ve gerçekleştirilmesi fırsatları sunma, konu hakkındaki kurallar, prensipler ve ilişki tanımlamalarına yardımcı olma şeklinde ifade edilebilir. Üstün yetenekliler; taşıdıkları doğuştan gelen merak duygusu, sürekli keşfetme ve öğrenme istekleriyle birlikte fen bilimlerine olan ilgilerinden dolayı mevcut motivasyonlarını daha da ileri taşımada açık uçlu sorulara ve yapılandırılmamış problemlere ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle öğretmenler tarafından onlara yönelik fen eğitiminde bu tür sorulara yer verilmelidir (Karnes ve Riley, 1999). Eğitim ailede başlayıp okulda devam eden bir süreçtir. Bu durumda üstün yetenekli çocukların fark edilmesi aile ya da öğretmenler tarafından gerçekleşir. Çünkü çocuk okula başladıktan sonra günün önemli bir bölümünü öğretmeniyle ve arkadaşlarıyla geçirmektedir. Bu durumda üstün yetenekliliğe sahip bireylerin belirlenmesi ve sahip oldukları yetenek alanlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde düzenli ve sistemli bir yol izlenmelidir. Çocuklar kendini rahat ve güvende hissetmelidirler. Erken yaşta tanıları konulsa bile bu konuda ilköğretim ya da ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Üstün yetenekli çocukların birçoğunun fen bilimlerine olan ilgi düzeyleri literatürde çok kez ortaya konulmuştur. Dolayısıyla görev başında olan fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ve onların eğitimine yönelik algıları mevcut durumun ortaya konulması ve

geleceğe yönelik plan yapma boyutlarından önem taşımaktadır. Normal sınıflarda üstün yeteneklilerin eğitimi konusunun spesifik olarak öğretmen bakış açılarıyla incelenmesi, değerlendirilmesi ve mevcut olan durumun ortaya konulması bakımından bu çalışmanın, ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı üstün yetenekli çocuklara devlet okullarında öğretmenlik yapan fen bilimleri öğretmenlerinin, üstün yetenekli çocuklar ve eğitimlerine yönelik algılarını belirlemektir.

KAPSAM

Bu araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde, ortaokul kademesinde İstanbul ilinde görev yapan fen bilimleri öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde devlet okullarında görev yapmakta olan 100 fen bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada fen bilimleri öğretmenlerinin farklı özelliklere sahip üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarını belirlemek amacıyla, evren hakkında genel bir yargıya varma olanağı sağlayan modellerden tarama modeli tercih edilmiştir. Genel tarama modeli, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005). Bu çalışmada öğretmen algılarının ölçekler aracılığıyla betimlemek amaçlandığı için bu model tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Demirok ve Özcan (2016) tarafından geliştirilen ‘Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Ölçeği’ kullanılmıştır. Ölçek beş boyuttan ve 34 maddeden oluşmaktadır. Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Ölçeğindeki boyutlar, “Öğrenme İstekliliği”, “İfade Etme Özellikleri”, “Kişisel Özellikleri”, “Öğrenme Özellikleri”, ve “Zihinsel Özellikleri” şeklindedir. Likert tipi olarak hazırlanmış ölçekte yer alan her bir madde için; “Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” gibi beş kategoriden biriyle cevap alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Ölçekten elde edilen veriler parametrik testlerden olan t testi, welch testi ve tek faktörlü varyans analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiş ve tablo halinde açıklanmıştır. Grupların birbirleriyle olan ilişkilerinin ya da ortalamalar arasındaki farkların anlamlılık testinde 0.05 düzeyi esas alınmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algı ölçeğine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Ölçeği’nin ortalama, standart sapma ve anlamlılık değerleri tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algılarının Betimsel İstatistik Sonuçları

	Mean	Std. Error	Sig
Algı Ölçeği	3,98	,037	0,200
Öğrenme İstekliliği	3,84	,044	0,041
İfade Etme Özellikleri	3,97	,047	0,059
Kişisel Özellikleri	3,70	,050	0,070
Öğrenme Özellikleri	4,06	,047	0,000
Zihinsel Özellikleri	4,32	,052	0,000
Algı Ölçeği	3,98	,037	0,200

Öğretmenlere yönelik algı sorularının genel ortalaması 3.98 olarak bulunmuş olup yüksek bir değer ile “Katılıyorum” seçeneğine yakın olmuştur. Standart sapma değeri ise .037’ dir. Bu bulgu, fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının olumlu yönde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin en çok katıldıkları ifadeler, ‘Zihinsel enerji seviyeleri yüksektir’ (4.43), ‘Mantık yürütme yetenekleri oldukça gelişmiştir’ (4.36), ‘Dinozor, uzay, rakamlar gibi soyut fikirlere karşı ilgileri fazladır’ (4.36), ‘Çok meraklıdırlar’ (4.34), ‘Çabuk öğrenir kolay hatırlarlar’ (4.32), ‘Var olan kuralları sorgulama özellikleri vardır’ (4.32), ‘Çok soru sorarlar’ (4.30), ‘Kendilerine ait orijinal ilgileri vardır’ (4.30), ‘Bulmaca, labirent gibi zihinsel aktivitelerle uğraşmayı severler’ (4.30) olmuştur.

2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algılarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız t-testi analizi kullanılmıştır. Tablo 2’ de öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarıyla ilgili betimsel veriler cinsiyetlerine göre verilmiştir.

Tablo 2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Genel Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Algı Ölçeği	Kadın	63	4.00	.37	97	1.19	.24
	Erkek	37	3.91	.36			
Öğrenme İstekliliği	Kadın	63	3.89	.42	97	1.82	.07
	Erkek	37	3.73	.54			
İfade Etme Özellikleri	Kadın	63	3.97	.46	97	1.18	.24
	Erkek	37	3.85	.51			
Kişisel Özellikleri	Kadın	63	3.71	.53	97	.34	.73
	Erkek	37	3.68	.44			
Öğrenme Özellikleri	Kadın	63	4.07	.47	97	.21	.84
	Erkek	37	4.05	.49			
Zihinsel Özellikleri	Kadın	63	4.36	.54	97	1.11	.27
	Erkek	37	4.24	.50			

*p<0,05

Tablo 2’de görüldüğü gibi, fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin;

‘Öğrenme istekliliğine’ ilişkin algı puanları ortalamaları kadınlar için (\bar{X} =3.89, S=.42) ve erkekler için (\bar{X} =3.73, S=.54) ‘katılıyorum’ sınırına yakın bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlılık değeri (t=1.82, p>0.5) olduğundan kadın ve erkek öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme istekliliğine yönelik olarak algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

‘İfade etme özelliklerine’ ilişkin algı puanları ortalamaları kadınlar için (\bar{X} =3.97, S=.46) ve erkekler için (\bar{X} =3.85, S=.51) olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlılık değeri (t=1.18, p>0.5) olduğundan kadın ve erkek öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin ifade etme özelliklerine yönelik olarak algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

‘Kişisel özelliklerine’ ilişkin algı puanları ortalamaları kadınlar için (\bar{X} =3.71, S=.53) ve erkekler için (\bar{X} =3.68, S=.44) olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlılık değeri (t=.34, p>0.5) olduğundan kadın ve erkek öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin kişisel özelliklerine yönelik olarak algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

‘Öğrenme özelliklerine’ ilişkin algı puanları ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4.07$, $S=.47$) ve erkekler için ($\bar{X}=4.05$, $S=.49$) olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlılık değeri ($t=.21$, $p>0.5$) olduğundan kadın ve erkek öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme özelliklerine yönelik olarak algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

‘Zihinsel özelliklerine’ ilişkin algı puanları ortalamaları kadınlar için ($\bar{X}=4.34$, $S=.54$) ve erkekler için ($\bar{X}=4.24$, $S=.50$) olarak bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlılık değeri ($t=1.11$, $p>0.5$) olduğundan kadın ve erkek öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin zihinsel özelliklerine yönelik olarak algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin genel olarak üstün yetenekli öğrencilere yönelik algıları incelendiği zaman kadın öğretmenler ($\bar{X}=4.00$, $S=.37$) ile erkek öğretmenlerin ($\bar{X}=3.91$, $S=.36$) algıları arasında ($t=1.19$, $p>0.05$) anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Bu bulgu öğretmenlerin cinsiyetlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarını etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

3. Fen Bilimleri Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algılarının Yaşlarına Göre Karşılaştırılması

Fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek adına zihinsel özellikleri alt boyutu için welch testi, diğer boyutlar için de One Way ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 3’ te fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarıyla ilgili betimsel veriler yaşlara göre verilmiştir.

Tablo 3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Genel Ortalama Puanlarının Yaşlarına Göre Karşılaştırılması

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Algı Ölçeği	Gruplar arası	,112	3	,037	,27	,848	Yok
	Gruplar içi	13,29	96	,138			
	Toplam	13,40	99				
Öğrenme İstekliliği	Gruplar arası	,634	3	,211	1,12	,346	Yok
	Gruplar içi	18,17	96	,189			
	Toplam	18,802	99				
İfade Etme Özellikleri	Gruplar arası	,380	3	,127	,55	,648	Yok
	Gruplar içi	22,067	96	,230			
	Toplam	22,447	99				
Kişisel Özellikleri	Gruplar arası	,743	3	,248	1,01	,393	Yok
	Gruplar içi	23,629	96	,246			
	Toplam	24,372	99				
Öğrenme Özellikleri	Gruplar arası	,306	3	,102	,45	,715	Yok
	Gruplar içi	21,564	96	,225			
	Toplam	21,870	99				
Zihinsel Özellikleri	Gruplar arası	,013	3	,004	,02	997	Yok
	Gruplar içi	27,093	96	,282			
	Toplam	27,107	99				

*p<0,05

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin ‘Öğrenme istekliliği’ boyutunda (F=1,12, p>0.05), ‘İfade etme özellikleri’ boyutunda (F=0,55, p>0.05), ‘Kişisel özellikleri’ boyutunda (F=1,01 p>0.05), ‘Öğrenme özellikleri’ boyutunda (F=0,45, p>0.05) ve ‘Zihinsel özellikleri’ boyutunda (F=0,02, p>0.05) algıları arasında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algılarının Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması

Fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için One Way ANOVA yapılmıştır. Tablo 4’ te fen bilimleri

öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarıyla ilgili betimsel veriler mesleki kıdemlerine göre verilmiştir.

Tablo 4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Genel Ortalama Puanlarının Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Algı Ölçeği	Gruplar arası	,336	4	,084	,61	,656	Yok
	Gruplar içi	13,064	95	,138			
	Toplam	13,400	99				
Öğrenme İstekliliği	Gruplar arası	,863	4	,216	1,14	,341	Yok
	Gruplar içi	17,938	95	,189			
	Toplam	18,802	99				
İfade Etme Özellikleri	Gruplar arası	,165	4	,041	,18	,950	Yok
	Gruplar içi	22,282	95	,235			
	Toplam	,165	4	,041	,18	,950	
Kişisel Özellikleri	Gruplar arası	1,519	4	,380	1,58	,186	Yok
	Gruplar içi	22,853	95	,241			
	Toplam	24,372	99				
Öğrenme Özellikleri	Gruplar arası	,220	4	,055	,24	,914	Yok
	Gruplar içi	21,650	95	,228			
	Toplam	21,870	99				
Zihinsel Özellikleri	Gruplar arası	,972	4	,243	,88	,477	Yok
	Gruplar içi	26,135	95	,275			
	Toplam	27,107	99				

*p<0,05

Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin ‘Öğrenme istekliliği’ boyutunda ($F=1,14$, $p>0.05$), ‘İfade etme özellikleri’ boyutunda ($F=0,18$, $p>0.05$), ‘Kişisel özellikleri’ boyutunda ($F=1,58$, $p>0.05$), ‘Öğrenme özellikleri’ boyutunda ($F=0,24$, $p>0.05$) ve ‘Zihinsel özellikleri’ boyutunda ($F=0,88$, $p>0.05$) algıları arasında mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

SONUÇ

Fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının ortalama puanı “Katılıyorum” sınırlarına yakın belirlenmiştir. Bu bulgu, fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının kesinlikle katılıyorum aralığında olmasa dahi olumlu yönde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Literatüre bakıldığı zaman bu bulguyu destekler nitelikte Demirok (2012), yapmış olduğu çalışmasında ilköğretim öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının katılıyorum sınırları içerisinde olumlu yönde olduğu belirtilmiştir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin “Öğrenme istekliliği”, “İfade etme özellikleri”, “Kişilik özellikleri”, “Öğrenme özellikleri” ve “Zihinsel özellikleri” boyutlarına ilişkin algı puanı ortalamalarına cinsiyetlerine göre bakıldığında kadın ve erkek fen bilimleri öğretmenlerinin algıları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algı genel ortalama puanlarının yaşlarına göre karşılaştırılma sonuçlarına bakıldığında fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin “Öğrenme istekliliği”, “İfade etme özellikleri”, “Kişilik özellikleri”, “Öğrenme özellikleri” ve “Zihinsel özellikleri” boyutlarına ve genel algılarına ilişkin algılarında yaşlarına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Demirok (2012)’ de yaptığı çalışmada, ilköğretim öğretmenlerinin yaşlarının üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarında bir farklılık yaratmadığı sonucunu belirtmiştir.

Fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algı genel ortalama puanlarının mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılma sonuçlarına bakıldığında ise fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin ‘Öğrenme istekliliği’, ‘İfade etme özellikler’, ‘Kişilik özellikleri’, ‘Öğrenme özellikleri’ ve ‘Zihinsel özellikleri’ boyutlarına ve genel algılarına ilişkin algılarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu sonucu desteklemeyen nitelikte Gülkaya (2016) yapmış olduğu araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin algılarında mesleki kıdemlerine göre üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarında 6-10 yıl ve 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin daha olumlu algıya sahip olduklarını bu anlamda mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin algı puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Akarsu, F. (2001). Üstün Yetenekli Çocuklar. Ankara: Eduser Yayınları.

Demirel, Ş. (2008). Abraham Tannenbaum’un üstün yetenek sınıflandırmasına giren örnek yetenek türlerinin toplumsal değeri üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Demirok, M. (2012). Öğretmen, Yönetici, Denetmen ve Velilerin Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı, Görüş ve Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi. Doktora tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Demirok, M., Özcan, D. (2016). The Scale of Teacher Perception of Gifted Students: a Validity and Reliability Study. *Croatian Journal of Education*, 18, 817-836.
- Feldhusen, J. (1986). A Conception of Giftedness: Conception of Giftedness. In R.J. Steinberg, J.E Davidson (Eds), Conception of Giftedness. Newyork: Cambridge University press.
- Gülkaya, Ş. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin, Üstün Yetenekli Çocuklar Hakkındaki Algı, Görüş ve Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi (15. Baskı). Ankara: Nobel.
- Karnes, F. A. ve Riley, T. L. (1999). Developing an early passion for science through competitions. *Gifted Child Today*, 22(3), 35-38.
- MEB, (1991). 1. Özel Eğitim Konseyi, Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- MEB, (2006). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Ankara: MEB Yayınevi.
- Renzulli, J. (1985). Are teacher of gifted specialist? A land mark desicion on employment practices in special education for gifted. *Gifted Child Quarterly*, 29, 24-29.
- Sarıkaya, İ. ve Özgöl, M. (2015). Üstün Yetenekli Lise Öğrencileri İçin Problem Çözme Becerilerine Yönelik Algı Ölçeği. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(2), 45-57.
- Stepanek, J. (1999). The inclusive classroom. Meeting the needs of gifted students: Differentiating mathematics and science instruction. Portland, OR: Northwest Regional Educational Lab.
- Solmaz, A. (2007). Fen Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemleri ve Yöntemlerin Uygulanışına İlişkin Öğrenci Görüşleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tannenbaum, A. J. (1983). Gifted children: Psychological and educational perspectives. New York: Macmillan.
- Vaivre Douret, L. (2011). Developmental And Cognitive Characteristics Of “HighLevel Potentialities” (Highly Gifted) Children. *International Journal of Pediatrics*, 1, 1-14.

EMPRESYONİZM'DEN KÜBİZM'E RESİM SANATI'NDA YÜZEY

Aysun CANÇAT

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü

Öz: Bu çalışmada, Empresyonizm'den Kübizm sanat akımına kadar olan sürecin resim yüzeyi bağlamında gelişen ve değişen boyutları örnekler ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Süreçte var olan Puantilizm, Sembolizm, Fovizm, Soyut Dışavurumculuk akımları ele alınmıştır. Resim sanatında yüzeydeki etkiler, uzun yıllar boyunca; sadece nesnelere gerçek görüntüsü ile ele alınmaktaydı. Yani ressam, eşyanın yüzey dokusunu çoğu zaman, aslına uygun bir şekilde boyamak için yapmıştır. Bu, natüralist anlayıştır. Natüralist anlayışta, her şey doğada olduğu gibi, insan gözünün gördüğü biçimde betimlenmekteydi. 18. yüzyıl ve sonrasında, her türlü alana etkisini yansıtacak bilimsel değişim ve gelişmeler olmuştur. Özellikle, fotoğraf makinesinin icadı, sanatsal uygulamalarda önemli değişim ve gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Birçok sanatçı bu yenilikten etkilenmiştir. Böylece, doğaya yeni ve farklı gözle bakılmaya başlanmıştır. Natüralist anlayıştan uzak olan çalışma kapsamında ele alınan süreçteki akımlar; teknik ve mekanik çağın gelişimi, savaşlar vs. gibi yaşananlardan etkilenmiş, adeta akımların çıkış noktası olmuşlardır. Bazen de sadece duygular ön plana çıkarılmak istenmiştir. Akımlar, her ne kadar birbirlerine tepki niteliğinde ortaya çıksalar da aslında birbirlerinden beslenmişlerdir. Sanatçılar yaşamda deneyimlediklerine kayıtsız kalamamış, hissettiklerini değişik yüzey uygulamalarıyla ifade etmişlerdir. Bu uygulamalar; bazen hızlı fırça darbeleri, bazen kolaj, bazen de gerçeklikten uzak soyutlama teknikleriyle kendini göstermiştir. Yüzey uygulamalarındaki bu değişen boyut, daha sonraki akımların ya da bireysel uygulamaların özgürleştirilmesinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Empresyonizm, Kübizm, Yüzey

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Modernizm'e kadar süren Natüralist anlayış, gerçeği yansıtmaktaydı. Yaşanan ve yaşanmaya devam eden teknolojik çağ ile birlikte, Natüralist geleneğin yerine yeni bir tarzın yaratılması gerekliydi. Özellikle, fotoğraf makinesinin keşfi ile, sanatta temsil aşılmış, gerçeği yansıtmak yerine, yorumlamak, analiz etmek ve yenilikçi bir anlayışa geçiş yapılmıştır.

Endüstri çağı, her alanda olduğu gibi sanatta da önemli bir dönüm noktası olmuştur. Sürekli yenilikler peşinde olan endüstri çağının sanatçısı; insanın dünyasını, hayat üslubunu tasarlayan ve adeta şekil veren kişi olmuştur. Sanatçı bu dönemde, geleneksel anlayışların dışında özgür ve özgün üretimler gerçekleştirmiştir. Değişen algı biçimlerine paralel olarak, niteliği farklılaşan ve apayrı bir mantıkla sanatsal üretimlerin gerçekleştirildiği sürece girilmiştir. Bu dönemden itibaren sanat, yeni bir dil olarak var olacaktır. Dolayısıyla bu süreç, sanat akımları ve akımların kendi içlerindeki tüm üslupsal değişimlerin de şekillenmesinde etkili olmuştur.

20. yüzyılın başıyla bireysel sanat hareketleri belirmiş, böylece bir akımlar dönemi başlamıştır. Her yeni sanat akımıyla, yeni arayışlarla gelenekselleşen sınırlar zorlanmaya çalışılmıştır. Bu zorlama, özellikle eserlerin yü-

zeylerindeki değişimlerde belirgindir. Alışlagelen tuval resminde, hacimsel betimlemelerin gerçekleştirildiği anlayıştan uzaklaşmış, her türlü nesnenin ve her türlü nesneyle yüzey sınırlarının aşıldığı arayışlara yönelme olmuştur.

AMAÇ

Bu çalışma, sanat tarihinde Empresyonizm'den Kübizm sanat akımına kadar olan süreçte sanatçıların eserlerindeki yüzey uygulamalarının değişen boyutunu örnekler üzerinden değerlendirmeyi amaçlamıştır.

KAPSAM

Çalışma; Empresyonizm'den Kübizm sanat akımına kadar olan süreci, resim yüzeyi bağlamında değerlendirilmesini kapsamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, çeşitli dokümanların analizi ile gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik olarak nitel bir araştırma süreci izlenmiştir.

BULGULAR

Resim Sanatı'nda Yüzey

Yüzey; ışık, renk, hacim, doku, ton, espas gibi kompozisyon elemanları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu elemanlarla bir bütün olan yüzey organizasyonu; resmin algılanmasında, çözümlenmesinde ve yorumlanmasında önemlidir. Resimde, elemanlar içerisinde renkten sonra yüzey özellikleri öne çıkmaktadır.

Resim yüzeyinde estetik olduğu kadar, anlamlı görüntüler bütünü oluşturulması sonucunda mekân olgusu ortaya çıkar. Bu mekân, tuvalin ya da benzer malzemelerin fiziksel olarak sınırlamasının yanında, yüzeyin boşluk-derinlik ilişkisini ve anlam bütünlüğünü içermektedir (Atalay,2002:93).

Yüzey; belli resim teknikleri ile ışık-gölgeli, açıklı-koyulu, perspektifli ya da renkli alanlarda hareketli yansımalar yaratmaktadır. Bu noktada, yüzeyin dokusallığı, boyanın sürülüş şekli önemli olmaktadır. Ayrıca, yüzey ile belli yön farklılıkları, hatlar ortaya çıkmaktadır. İç, dış, yan, alt yönler resimsel etkiye de yön vermektedirler. Tüm bu hareketlerle yüzey, izleyicinin gözlerinin gezinmesini, resmin bütününde olup biteni kavramasını sağlamaktadır.

Resim sanatında yüzey organizasyonunun ilkeleri; dönemden döneme, ülkeden ülkeye farklılık gösterir. Örneğin Çin'de, yüzey organizasyonu ilkelerinin nasıl anlaşılması gerektiği konusu ile bir başka ülkeninki birbirinden farklıdır. Örneğin, doğu sanatında pirinç taneleri üzerine yapılmış çizimler, belli bir geleneğe aittirler (Atalay,2002:94-97). Bir başka gelenekte de minyatür portrelerin, fildişi üzerine yapıldığı da bilinmektedir. Tahta, deri ve çeşitli hayvan kemikleri, üzerine resimlerin yapıldığı diğer yüzeylerdir.

20. yüzyılda, tuvali renklerle boyanmış bir yüzey olarak değerlendiren ve hacimsel anlatımdan uzaklaşan sanatçının dikkati zamanla, yüzeyin sınırlarından da uzaklaşan arayışlara yönelmiştir. İlk olarak, Kübizm'in tuvale sokmuş olduğu yabancı malzeme, bu malzemenin zamanla yüzeyden kopması, kendi başına var olması, hatta sonra tüm bir odayı kaplaması gibi uygulamalar arasında geçen süreç, sanattaki tüm boyut ve malzeme geleneklerinin yıkılışını göstermektedir (Bayav ve Ayteş,2011:37-39).

Empresyonizm'den Kübizm'e Yüzey

19. yüzyıl sonlarına doğru optik alandaki gelişmeler ve diğer pek çok etken, resim sanatında Empresyonizm (İzlenimcilik) akımının doğmasına neden olmuştur. Rönesans'taki, kurala dayalı ve algısal bütünlük gerektiren yüzey, geometrik perspektif kapsamında, üç boyutlu değişmez bir dünyayı, sağlam kontur ve form içerisinde derinliğine betimlerken, Empresyonizm ile birlikte, illüstratif bir şekilde oluşturulan derinlik etkisinden, gitgide tuvalin yüzeyine doğru çekilmiştir (Deştecioğlu,1993:T7). Bu durum, çizgisel perspektif anlayışının yerini hava perspektifine bırakmasıdır.

Rönesans resminde betimlenen natüralist anlayış, yerini Empresyonizm ile birlikte tuval yüzeyinde boya, fırça darbeleri, birbirleriyle kesişen, ayrılan çizgilere, alansal dokulara ve bu alanların oluşturdukları ton farklılıklarına geçiş yapmıştır. Çünkü Empresyonistler için günün değişen saatlerindeki ışık etkileri önemliydi. Doğa; sabah, öğle, öğleden sonra ve akşam saatlerinde birbirinden farklı ahenklere dönüşüyordu. Klasik anlayışta çalışılan atölye ortamındaki ışık onları hiç çekmemişti. Dolayısıyla, onların çalışma ortamları açık hava idi. Sanatçılar değişen anlık ışık titreşimleri içinde dünyayı görüp göstermek için, hızlı fırça vuruşları ve tonlamalarla çalışmışlardır.

İlk olarak resim yüzeyindeki fizik doku, Empresyonizm akımı ile girmiş; fakat, Kübizm ile şuurulu bir duruma gelmiştir. Empresyonistler'in, doğa karşısında, doğanın geçici hallerini hızlı fırça vuruşlarıyla tespitte çalışırken, iri fırçaların ve kalın boyanın tuval üzerinde bıraktığı izlerden ve boya katmanlarından meydana gelen doku tesirlerinin, ayrıca bir güzellik konusu teşkil etmiş ve resme plastik bir tat vermiştir. Böylece resim yüzeyindeki doku, sadece göze hitap eden görüntü olmaktan çıkmış; duyularımıza da hitap eden bir kimliğe kavuşmuştur. Empresyonist sanatçıların, farkında olmadan gerçekleştirdikleri bu durum, resim sanatında, resim elemanı olarak yüzey dokusunun fark edilmesini sağlamıştır (Çakar,2001:18). Görüldüğü gibi resim yüzeyinde dokusal etkilerin yeni oluşumları Empresyonizm sanat akımı ile bilinçsiz bir şekilde oluşturulmuş olsa da ilk değişimler ve gelişimler bakımından önemli bir yere sahiptir.

Empresyonizm ile, dünyanın nesnel betimlemesi özneye gönderilen izlenimler örgüsünde, öznel bir şekilde kurgulanarak bir betimlemeye dönüşmüştür. Ayrıca, Empresyonizm'in belirgin bir özelliği; Rönesans'ın mutlak sınırlı çerçevesi yerine, kenarların yapısal işlevinin yumuşadığı, biraz sağa ya da sola kaysa, çok da fark edilmeyecekmiş gibi bir hal almasıdır (O'Doherty,2010:35). Resimlerinin yüzeylerinde, tüm bu etkilerin derinden hissedildiği dönemin önemli sanatçılarından biri Vincent van Gogh'tur.

Resim 1. Vincent van Gogh, “Yıldızlı Gece”, Tuval üzerine yağlıboya,73,7 x 92,1 cm, 1889, Modern Sanat Müzesi, New York.

Post empresyonist sanatçı Vincent van Gogh, formları çeşitli fırça vuruşları ya da noktalar halinde kalın bir tabaka halindeki kurguladığı yüzey tekniği sonraları kişisel bir üslûp haline getirmiştir. Sanatçı, kalın boya tabakalarında bazen bazen palet bıçağı kullanmıştır.

Kendi duyarlılığını ve çalkantılı psikolojisini, özgür fırça darbeleri ile yansıtan sanatçı, işlenen konuya özel bir titreşim etkisi kazandırmıştır. Bu üslubuyla van Gogh, çağının Empresyonist anlayışından ayrılmış; yeni tekniği, özgür fırça kullanımının başlangıcını oluşturmuştur. Bir süre birlikte resim yapan, Paul Cézanne ve Vincent van Gogh’un sanat sorunsalları farklı olsa da, iki sanatçının hemen hemen uzlaştıkları hususun; farklı ve özgün ifade diline varmaya çalışmaları olmuştur. Her iki sanatçı da çağdaş sanat sürecinde yeni ifade dillerinin ve dolayısıyla, tekniklerin ortaya çıkmasına ışık tutması bakımından son derece önemli bir yere sahiplerdir (Alagöz,2010:59).

Empresyonizm’de, Rönesans resmindeki lokal renkler yerine, optik konumlar resme girmiştir. Renk, resim için önemli bir eleman olmuştur. Çeşitli hacimlerdeki nesnelere, renk ve kendisini duyurmaya başlayan boyasal değerler ile birlikte resme, yüzeyinin iki boyutluluğunun algılanmasını sağlayacak nitelikler yüklemiştir. Nesne, bulunduğu konumda espas ile bir eşdeğerlilik içerisinde daha doğrudan ve basit olarak algılanmaya başlamıştır. Resim yüzeye, yüzey resmine gitmeye başlamıştır (DeStecioğlu,1993:T7-T8). Bu aslında resimde yeni bir derinlik boyutudur. Doğa, yeni bir derinlik içinde kavranmakta ve ifade edilmektedir. Post-empresyonist sanatçı Paul Cézanne, bu derinlik boyutunu görmüştür. Bu konuda Cézanne “Doğa, yüzeyde değildir; tersine derinliktedir. Renkler, bu derinliğin yüzeydeki ifadesidir; renkler, dünyanın derinliklerinden yüzeye doğru çıkarlar” der (Tunalı,1981:87). Cézanne bu tarz resim ile, doğanın ve doğadaki her bir nesnenin dış görünüşünden, kendi biçiminden uzak, iç yapının yüzeye yansıdığı bir anlayışın ortaya konduğunu ifade etmektedir. Bu da sanatçının kendisini evrenin tüm yüzeyel görünüşlerinden uzak tutması demektir.

Nesnenin kendi doğal biçiminden uzaklaşılması, sanatçının da malzemeyi farklı kullanmasıyla farklı üslupların doğmasına ve dolayısıyla, özgün yüzey uygulamalarının ortaya konmasına neden olmuştur. Bütün bunlar, yüzey bakımından sonsuz bir çeşitliliğin kapılarını açmıştır.

Renk ve yüzey üzerinde yoğunlaşmış olan Cézanne, hacmin yapısını aramış; doğanın kurgusunu basit geometrik biçimlere indirgemiş; renk tonlarını ışık ve gölgeyle değiştirmek yerine, doğrudan renkleri değiştirmiştir. Sonuçta ortaya, gerçeğe sadık kalmayan ama ışık-gölge etkileşimiyle tonlama ve hacim kazanan resimler ortaya çıkmıştır (Kolektif: Sanat Kitabı/500 sanatçı-500 sanat eseri,1997:91).

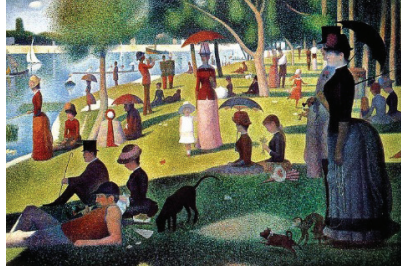

Resim 2. Paul Cézanne, “Sainte-Victoire Dağı ve Château Noir”, Tuval üzerine yağlıboya, 65,5x81 cm, 1904-1906, Bridgestone Sanat Müzesi, Tokyo

Cézanne, nesnelere, bu çoğaltılmış bakışlara dayalı perspektifler ve eşzamanlı görünüşlerle resmetmiş; çok sayıda ilişkiler arasındaki uyumdan yararlanarak, yeni bir mantık geliştirmiştir. Böylece artık, tuval yüzeyi, sadece doğanın betimlendiği yanılama aracı olmaktan çıkmıştır. Nesnenin özü sorununa ilk kez eğilen ve her şeyden önce yapıya önem veren Cézanne ile birlikte, resim sanatının niceliksel değişimleri, niteliksel bir farklılığa dönüşmüştür. Böylece resim, bir yandan biçimsel olarak, diğer yandan zihinsel olarak iki ayrı alan içerisinde günümüze kadar bir gelişim izlemiştir. Resim sanatındaki akımlar ve yaklaşımlar, bu iki ayrı gelişim çizgi içerisinde yer almıştır. Yüzeyi irdeleyen yapısıyla Cézanne, 20. yüzyıl bakış açısının genişlemesine öncü olmuştur. Özellikle, Cézanne’ın sunduğu bu geniş araştırma olanaklarını takiben, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Kübizm sanat akımı, Cézanneci (Sezancı) yaklaşımın, biçimci gelişimi içerisinde ortaya çıkmıştır. Küçük hacim parçalarına bölünen yüzey, 20. yüzyılın oluşturucu ve parçalayıcı düşünce yapısının önceleyicisi olmuştur (Deştocioğlu,1993:T6-T9). Bütün bu çabalar resim sanatının yeni bir gerçekle karşılaşmasını doğurmuştur. Bu gerçek, kâğıt yapıştırma ile elde edilen Kolaj tekniğidir. Bu teknik ile, resim yüzeyine boyanın yerine çeşitli malzemeler girmiştir. Bu uygulamalarda, görüntünün yanında gerçeğe dayalı bir dokunsallık elde edilmiştir. Görüldüğü gibi, Empresyonizm’den Kübizm’e giden yolda Cézanne’ın, yeni düşüncelerle ortaya koyduğu yeni gerçekliği, kendinden sonraki sanat anlayışlarının oluşumunda önemli olmuştur.

Empresyonist görüşlerinden etkilenerek ve onun devamı niteliğinde sanat tarihine girmiş olan Puantilizm (Noktacılık) akımında, Empresyonistlerde olduğu gibi doğrudan tuvale ve birbirine yakın konumlandırılan renk noktalarının insan gözünde birleşik görünmesi temeline dayanmaktadır. Bu teknik, palet üzerinde boya-

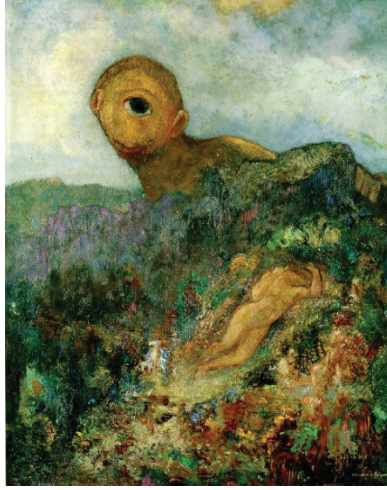
ların karıştırılarak tuvale aktarıldığı akademik resimden tamamen farklıdır. Georges Seurat, Paul Signac, Camille Pissarro ve Henri-Edmond Cross gibi sanatçıların etkin bir şekilde kullandığı teknikte, renk karışımları bilimsel metotlarla uygulanmıştır. Bu durum, renk teorisini iyi bilmeyi gerektiriyordu.

Resim 3. Georges Seurat, “La Grande Jatte Adasında Bir Pazar Öğleden Sonrası” Tuval üzerine yağlı boya, 206 x 306 cm, Chicago Sanat Enstitüsü

Renk tuşlarının gözün ağ tabakasında oluşturduğu bu fizyolojik görme olayı her ne kadar Noktacılar ile ortaya çıkmış gibi görünse de öncülere Empresyonistler olmuştur. Resim yüzeyinde böyle bir renk tuşu tekniğinin ilk örnekleri, Claude Monet’de görülmüştür. Yeni empresyonistlerle bu renkler, maddi varlıklarını, realitesini kaybetmekte, psişik bir nitelik elde edilmekte ve oluşan renk izlenimi, bir yüzey rengi karakteri taşımaktadır. Bu yüzey rengi içinde puantilişt resim, tek tek renk izlenimlerinin gözde meydana gelen fizyolojik karışımıyla bütünlüğünü elde etmektedir. Burada önemli olan, resim karşısında belli bir uzaklıkta durulması gerektiğidir. Çünkü, tuvale yakından bakılırsa, doğrudan doğruya küçük renk noktaları görülmektedir (Tunalı,2011:80-81).

Empresyonizm ve Postempresyonizm’den sonra Sembolizm ve Art Nouveau sanat akımları; konu, içerik ve teknik açıdan farklılık gösterirler. Sembolistler, Empresyonistler’in realist yaklaşımına karşı olmuş, insanın iç dünyasına, tinselliğe, melankoliğe yönelmişlerdir. İzlenimci gerçekliği ve tüm maddeci tavra karşı olan akım için en önemli şey, hayal ve duygu dünyasının ifadeci anlatımlardır. Doğanın gizemi ve ruhu, yaşamda deneyimledikleri, gördükleri, çeşitli semboller ve çağrışımlarla, en önemlisi de güçlü duygusal etkiler uyandıracak şekilde betimlenirler. Sembolistlerin konuları; düşler, iç dünya, çeşitli düşünceler, gerçek dışı şeyler, yalnızlık, gizemli şeyler, uyku, ölüm vs.dir. Öncüleri Francisco Goya, William Blake olarak kabul edilirken, Ferdinand Hodler, Gustave Klimt akımın başlıca temsilcileri olmuştur. Diğer önemli sanatçıları ise; Arnold Böcklin, Edvard Munch, Henri Fantin-Latour, Jan Toorop, Max Klinger, Gustave Moreau, Odilon Redon, Viktor Vasnetsov’dur.

Resim 4. Odilon Redon, “Kiklop”, Tuval üzerine yağlıboya, 64 x 51 cm, 1914, Kroller-Mueller Müzesi, Hollanda

Sembolist sanatçılar, ele aldıkları temayı direkt olarak işlemektense simgesel anlatımları tercih etmişlerdir. Bu sanatçılar için, mitoloji ve İncil’den ele aldıkları konular da kaynak teşkil etmiştir. Odilon Redon’un Yunan mitolojisinden ele aldığı üstte yer alan çalışması da insan ruhunun mistik iç dünyasına dair simgesel bir anlatımın ifadesidir. Akımın ana amacı duyguların ve gizemli ruh durumlarının simgesel anlatımı olunca, resim yüzey teknikleri de bu doğrultuda uygulanmıştır.

Sembolistlerin içine kapalı imajlarla kurdukları dünyalarına karşılık, Art Nouveau akımı, yeni uygulama alanları ile çok yumuşak ve kıvrımlı çizgilerin hakim olduğu desenler ve görsel bir zenginlik ve güzellik arayışını en üst boyuta taşımaya hizmet etmiştir. Yaratılarda süsleme çıkarılmış, sanayiye bağlı bir tarzı benimseme eğiliminde olunmuştur. Bu renkli anlatım etkileşim bakımından güçlüdür. Mimarlıkta da oldukça etkin olan akımın resimdeki önde gelen temsilcileri; Gustav Klimt, Jan Toorop, Aubrey Vincent Beardsley’dir. (Beksaç,2000:102).

Resim 5. Guştav Klimt, “Öpüşme”, Tuval üzerine yağlıboya, 180x180 cm, 1907-1908, Österreichische Galerisi, Viyana

Art Nouveau'nun inceliği ve ayrıntılı süsleme tekniği Guştav Klimt'ın eserlerinde açıkça görölmektedir. Klimt, kompozisyonlarının bütününi bir süs ve dekor halinde tasarlamıştır. Mozaiği andıran ilginç erotik dili, bezemeci, lirik ve zariftir. Sanatçı, resimlerinde pek çok değerli materyalin yanında gerçek altın tozlarını kullanmıştır. Perspektifle neredeyse hiç uğraşmayan sanatçı, resmi üç boyutlu gösterebilmek için alçı kullanmıştır.

Foviştler, Semboliştlerin ve Art Nouveau'nun hayalci, dekoratif yaklaşımları sebebiyle unutulmuş olan serbest çalışma tarzını yeniden canlandırmışlardır (Krausse,2005:84). Resimlerinde yüzey, kontur ve özellikle de renge önem veren ve rengin etkisini vurgulamak için gölgelendirmeden kaçınan Foviştler derinlikten uzak, detaylardan arınmış bir tekniğe yönelmişlerdir (Per,2012:118). Saf, canlı ve parlak renkleri genellikle karıştırmadan direkt tüpten çıktığı gibi serbest fırça vuruşları ve kesik çizgilerle tuvale aktarmışlardır.

Fovişt sanatçılar, yağlıboya çalışmalarından sonra farklı resim teknikleri de kullanmışlardır. Bu sanatçılardan biri de Fovizm akımının öncüsü, Henri Matisse'tir. Sanatçı, yaşamının son yıllarına doğru geçirdiği rahatsızlık nedeniyle tuval başında ayakta duramadığı 1940'lı yıllarda, kolaj tekniğinde çalışmalar yapmıştır. Dekopaj ve kanvas gibi yüzeyler üzerine parlak renkli kâğıtları keserek eserlerini ortaya oluşturmuştur. Bunların en önemlisi, 1944-47 yılları arasında “Jazz” adlı kitap için hazırladığı, kesilmiş kâğıt üzerine uyguladığı guaj tekniğindeki çalışmalardır (Orhan,2007:79). Sanat tarihçisi ve yazar Norbert Lynton bu konuda şu açıklamayı yapar: “Matisse, 1944'ten 1947'ye kadar içinde kendi el yazısıyla yazılmış bir metinle, kesilmiş büyük renkli kâğıtlarla hazırladığı süslü resimler için, “Jazz” adlı bir kitap üzerine çalıştı... “Jazz”da “Makasla Çizim” başlığı altında şu satırları yazmıştı: “Doğrudan doğruya renkli kâğıdı kesmek, bana taşı oyan heykelcinin dolaysız eylemini hatırlatıyor” (Kavukçu,2006:62).

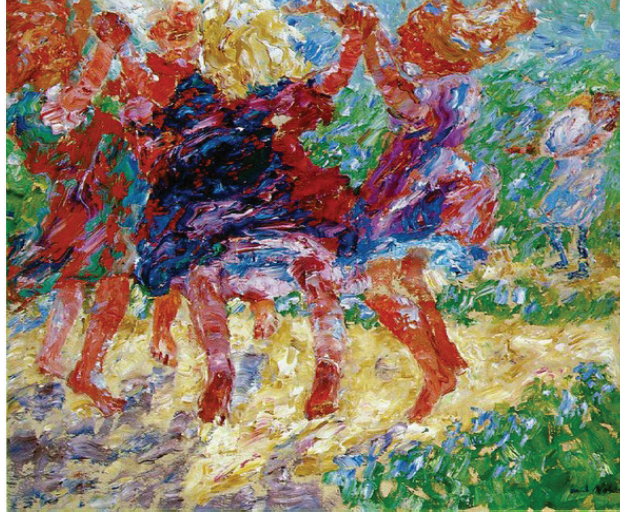

Resim 6. Henri Matisse, “Eskimo”, Kâğıt üzerine guaj ve kolaj, 40.5 x 86 cm, 1947, Danske Kunst industrimuseet, Copenhagen

Henri Matisse, kolaj uygulamalarında; spontane olarak kestiği parçalar ve bu kesilen parçaların da etrafından çıkan parçaları atmamış, çalışmalarında kullanmıştır. Genellikle, yaprak, yosun ya da yosunu anımsatan organik şekiller kullanan Matisse, öncelikle bunları geçici olarak stüdyosunun duvarlarında kompoze etmiştir. Biçim ve renkte, istediği dengeye ulaşıktan sonra bunları kâğıt, tuval, ahşap gibi yüzeyler üzerine yerleştirmiştir. Matisse’in üstte yer alan eserinde de bu özellikler açıkça görülmektedir.

Fovistlerden sonra, gelişmekte olan mekanik çağa ve kapitalist düzene bir başkaldırı niteliğinde olan Ekspresyonizm akımı ise; I. Dünya Savaşı öncesinde Almanya’da doğmuş, savaş yıllarında gelişerek diğer ülkelere hızlıca yayılmıştır. Akım adeta, Avrupa’nın bu bunalımlı döneminin yeni bir arayışı ve ifade dili olmuştur. Dolayısıyla akımın çıkış noktası, bu sürecin yarattığı huzursuzluk, tedirginlik, korkulu ve istikrarsız ortamdır. Ekspresyonist sanatçı, bu ruh durumlarını resimlerine yansıtmıştır. Burada özlenen ‘yeni bir insan’ modeli ile, yeni bir dünya, yeni bir sosyal yapı, yeni bir gerçekliktir.

Ekspresyonist sanatçı, yaşananları ifade etmeye yönelik olarak resim yüzeylerinde, farklı duygulardaki çizgilerin yanında, parlak renkler ve boya kalınlığının yarattığı dokusal nitelik giderek önem kazanmış ve yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Erzen,1997:1958). Psikolojik araştırmalardan da yararlanan bazı dönem sanatçıları; yüzeydeki değişik renkler, yapılar ve benzeri durumların, insan üzerinde ne gibi duyuşsal etkileri olduğundan haberdar olarak hareket etmişlerdir (Lynton,2009:38). Bu sanatçılardan biri de Emil Nolde’dur.

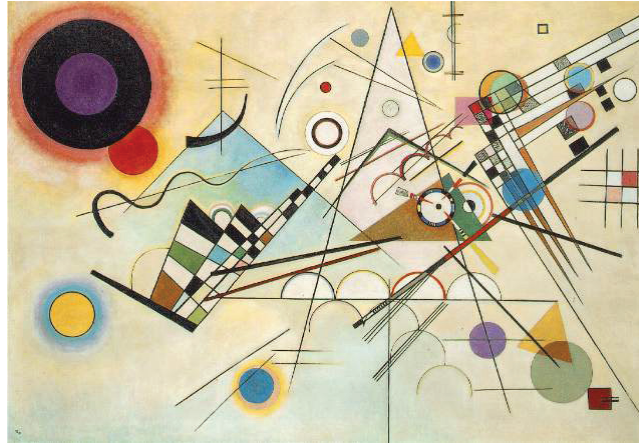
Resim 7. Emil Nolde, “Çılgınca Dans Eden Çocuklar”, Tuval üzerine yağlıboya, 73 x 88 cm, 1909, Kunsthalle Kiel, Kiel, Almanya.

Alman dışavurumcuların oluşturduğu ‘Die Brücke’ grubu sanatçıları ilkelliği, hem sanatta hem de yaşam biçimlerinde örnek almışlardır. Bu primitiflik adeta doğal, bozulmamış ve masum olana özlemin dilidir. Bu grubun sanatçısı Emil Nolde da ilkel bir resim tekniğini benimsemiştir. Nolde, başlarda benimsediği empresyoniist üslûptan zamanla uzaklaşmış; resim yüzeyinde, dramatik etkilerin hissedildiği renkli bir stile doğru geçiş yapmıştır. Resim yüzeylerinde; parlak ve yoğun renkler, serbest fırça vuruşları, sıra dışı anlatımlar, fantastik ve hayali bir dünya söz konusudur. İnsan figürleri de sembolik olarak, çelişkilerin dehşetli abartılı halleriyle karşımıza çıkmaktadır. Nolde, derin dinsel duyguları, coşkuyu resme geçirme isteği ile; belleğinden, düş gücünden gelen görüntülere yönelmiş ve giderek büyüyen bir dışavurum saflığı ile dramatik mesajın, resim yüzeyinde yoğun dokusal renklerin etkileriyle verilmesi boyutuna ulaşmıştır. Sanatçı rengi, dokusal etkilerle bütünleşen bağımsız bir dışa vurum gücü olarak kullanmıştır (Altuner,2013:160). Nolde, çalışmalarında duygu yoğunluğunu en iyi; renkli üslubunu hızlı fırça vuruşlarıyla ortaya koymuştur. Bu üslubun Empresyoniistler’den farkı, yoğun dramatizmi ifade edebilme arayışıdır.

Ekspresyonizm’in bir uzantısı olarak doğan ve tuval yüzeyi ile renk ilişkilerine dayanan Soyut Ekspresyonizm’de ise; dokusal etkilerin, başlı başına bir eser oluşturabileceği kabul edilmeye başlanmıştır. Bu durum, II. Dünya Savaşı’ndan sonra yapılan soyutlama çalışmalarıyla ortaya konmuştur. Dolayısıyla, yeni estetiğin kuralları, soyut resimde yeniden belirlenmeye başlanmıştır.

Ekspresyonizm’in içsel ve protest bir yapıda oluşu, akımın bir devamı olan Soyut Ekspresyonizm’in de bir özelliğiydi. Soyut Ekspresyonizm’in bir diğer çıkış kaynağı ve önemli kilit noktası da Wassily Kandinsky’nin temsil ettiği estetikti. Çünkü, özellikle 1920’li yıllarda, Almanya’da gündeme gelen Soyut Ekspresyonizm tanımı, ilk olarak Kandinsky’nin resimlerini açıklamak için kullanılmıştır. Akımın köklerini; Post-empresyonizm, Alman Dışavurumculuğu, Fovizm’in yanı sıra Sürealizm ve Dadaizm’de bulmak mümkündür. Soyut Ekspres-

yonizm, iki kuşak olarak kendini göstermiştir: 20. yüzyılın ilk çeyreğinde var olan, soyut dışavurumculuğun temelini oluşturan ‘birinci kuşak’ ve 1940’ların sonlarında başlayıp 1970’lerde yoğun etkisini gösteren ‘ikinci kuşak’ soyut ekspresyonizmdir. Felsefi yapılanmada farklılıklar gösteren iki kuşak sanatçılardan ilki, varoluşçulukla temellenmişken; ikincisi, daha çoğul ve çeşitlemeci çağdaş felsefi yapılanmalarla donanmıştır (Eroğlu, 2013).

Resim 8. Wassily Kandinsky “Kompozisyon VIII”, 140 x 201 cm, Tuval üzerine yağlıboya, 1923, Solomon R. Guggenheim Müzesi, New York.

Temsili gerçeklikten kopararak, özellikle, renk ögesine ve şekillere odaklanan ve böylece soyut resimsel ifadenin yolunu açan Wassily Kandinsky’nin, daha çok “iç gereklilik” prensibiyle oluşmuş biçimlerle ruhsal titreşimler oluşturmaya dayalı sanatında, bilinç ve zekâ önemli rol oynamıştır. Çevresinde yer alan her şeyde -somut nesnelere soyut geometrik biçimlere, sayılara, renk ve seslere kadar- kişiliği varmış gibi bir karakter niteliği görmüş ve kendi deyimi ile “ruhsal titreşimler” uyandırmıştır. Burada, yüksek düzeyde gerçekler ve özgürlük söz konusudur (Karahana,2001:72). Wassily Kandinsky’nin üstte yer alan geometrik bir ritimle oluşturduğu eserinde de; renkten ziyade formun hâkim olduğu, farkı renklerde farklı geometrik biçimlerin üst üste yerleştirilmeleri ile bir dinamizm ve denge sağlandığı görülmektedir.

Kısacası, Ekspresyonizm ve sonrası Soyut Ekspresyonizm’de, boyanın kullanımı tekniği dolayısıyla, bir tür derinlik sağlanmış ve böylece dokusal (tekstural) düzlemde bir gerilim yaratılmıştır. Fakat son kertede, işin esası, perspektifin yok edilmesine dayandığı ve ressam, doğadan, konudan, anlatıdan uzaklaştığı için; doğrudan doğruya yüzey ve renkle baş başa kalmıştır (Oktay,2004:68). Ayrıca, Soyut Ekspresyonist resimlerin boyut olarak enine genişlemesi ve böylece resmin kenarlarının duvarla ilişkiye girmesini sağlayan yapısal bir unsur olarak algılanması da üslûbun diğer bir özelliğidir (O’Doherty,2010:44).

Empresyonistler ile resme giren fizik doku yüzeyleri, Kübizm ile şuurulu bir duruma gelmiş; ‘gerçek’ değerini bulmuştur. Kübizm ile geleneksel malzemelerin dışına çıkılmaya başlanmıştır. Günlük yaşamda kullanılan sıradan malzemeler, birer sanat nesnesine dönüşmüştür. Ayrıca, resim yüzeylerinde kullandıkları kolaj tekniğine, boya resmine eşit bir ifadesel içerik yükleyerek, onu bir sanat formu düzeyine yükseltenler Kübiistler olmuştur

(Cansever:92). Örneğin, Sentetik kübizm ile tuval üzerinde resmedilmeye çalışılan nesnenin dokusunu vermeye çabalamak yerine, kendisi kullanılmaya başlanmıştır.

SONUÇ

Resim yapılacak yüzey; hem betimleme yapılan alan olması, hem de betimlemelerdeki anlamsal derinlikler bakımından bütünlük sağlamaktadır. Sanatçı, kendi içselliğini, eseri, dolayısıyla yüzey uygulaması ile ortaya koymaktadır. Burada, hiçbir eleman birbirinden bağımsız değildir.

Empresyonizm'den Kübizm'e giden süreçte, yaşananlara paralel yeni arayışlarla resim yüzeyi yapısında değişimler ve çeşitlilikler birbirini izlemiştir. Empresyonizm'de anı yakalamaya ya da duygu durumlarını ifade etmeye yönelik olarak yüzeyde fırça vuruşları ile oluşturulan dokulardan sonra, gerçeklikten uzak iç dünyanın ve gizemin çeşitli sembollerle güçlü duygular uyandıracak yüzey uygulamalarına geçilmiştir. Art Nouveau'nun detaylı süsleme ve bezeyici ağırlıklı tekniğinden sonra Fovistler'le hayalci, dekoratif yaklaşımları karşı bir duruşla saf ve parlak renkli eserlerini ortaya koymuşlardır. Fovistlerden sonra, teknoloji ve makine çağına tepki niteliğinde ve savaşın yarattığı bunalımlı ortamın içinden çıkan Ekspresyonizm ile resim yüzeyi bambaşka bir boyut kazanmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, resim yüzeylerinin yaşananlardan bağımsız olarak değişim göstermediğidir. Sanatçı, içinde bulunduğu ana kayıtsız kalamamış, tüm duygu durumlarını tuvaline yansıtmıştır. Tüm bu gelişmeler, birbirinden bağımsız olmamış Kübizm'den sonraki akımların önünü açmıştır. Bu aşamalardan sonra yeni buluş ve zenginliklerle yeni yaratılar ortaya konmuş, resim yüzeylerinin sınırları zorlanmıştır. Geleneksel anlayışların dışına çıkan, iki boyut üzerinde deneysel çalışmalar ve iki boyutlu yüzeyde üçüncü boyut arayışları başlamıştır. Günümüzde ise çağdaş anlayışlarla, her türlü nesne yüzey olarak kullanılabilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alagöz, B.B. (2010). Sanat Tarihine Yön Vermiş Sanatçıların Yaşamlarından Kesitler:3 Vincent Van Gogh, İstanbul, Artist Modern Dergisi, s.56-59.
- Altuner, H. (2013). Emil Nolde'un 'Çarmıhta İsa' Tasvirinin İkonografik Açıdan İncelenmesi. JASSS-TheJournal of AcademicSocialScienceStudies (Akademik Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi), 1(6), s.155-178.
- Atalay, C. (2002). Resim Sanatı'nda Yüzey Organizasyonu ve Plan Araştırmaları. Anadolu Sanat Dergisi, 13,s.93-104.
- Bayav, D.; ve Ayteş, E. (2011) 20. Yüzyıl Resim Sanatında Yüzeyin Sınırlarını Aşan Arayışlar. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi,8, s.35-57.
- Beksaç, E. (2000). Avrupa Sanatı'na Giriş. İstanbul: Engin Yayıncılık
- Cansever, M. (-). Kolajlar. Dada ve Gerçeküstüçülük, Sanat Dünyamız Dergisi Ekleri Modernizmin Serüveni Dizisi: 7, Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat, Turhan Ilgaz, İstanbul: Yapı Kredi Yayınevi, s.92-94.

- Çakar, A. U. (2001). Soyut Resim Sanatında İmge ve Dokunun Kullanılması. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Deştecioğlu, A. (1993). Resim Sanatı Bağlamında Yüzey. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Erzen, J. N., (1997). Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3, İstanbul: Yem Yayınları
- Kavukçu, M. (2006). Resimsel Mekândan Gerçek Mekâna Objenin Seyri. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, 10, s.54-67
- Kolektif: (1997). Sanat Kitabı/500 sanatçı-500 sanat eseri, ,s.91
- Lynton, N. (2009). Modern Sanatın Öyküsü. Çev. Cevat Çapan, Sadi Özis, İstanbul: Remzi Kitabevi
- O'Doherty, B. (2010). Beyaz Küpün İçinde Galeri Mekânının İdeolojisi. Çev. Ahu Antmen, İstanbul: Sel Yayıncılık
- Oktay , A. (2004). Adem Genç/Post Dada ve Pop Sürecinde Yeni-Soyut Yaklaşımlar. İstanbul: Bilim Sanat Galerisi Yayınevi
- Orhan, A. H. (2007). Henri Matisse'in Sanatı'nda Zaman ve Mekân Kavramı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 47(1), s.77-93
- Per, M.(2012). Resim Sanatı'nda Rengin Tarihsel Süreçte İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2(4),s.103-119.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Eroğlu, Ö., Soyut Dışavurumculuk, <http://www.ozkaneroglu.com/goster.asp?kat=yazilar&baslik=36>, (E.T.:13.04.2013)
- Karahan, Ç., (2001). Kandinsky ve Sanatta Manevilik. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article/view/2383/2393>, (E.T.:21.05.2015)
- Tunalı, İ. (1981). Soyut'un Sanattaki Anlamı. İstanbul Üniversitesi Felsefe Arşivi Dergisi, S.2292. <http://journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/felsefe/article/viewFile/17725/16967>, (E.T.:15.05.20165)

GÖRSEL KAYNAKLAR

- Resim 1.** <http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html> (E.T.:29.05.2014)
- Resim 2.** https://www.artchive.com/ftp_site.htm, <http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html> (E.T.:04.02.2020).

- Resim 3.** http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Georges_Seurat_-_Un_dimanche_apr%C3%A8s-midi_%C3%A0_1%C3%8Ee_de_la_Grande_Jatte.jpg (<http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html>) (E.T.:09.05.2014)
- Resim 4.** <https://br.wikipedia.org/wiki/Kiklop#/media/Resim:Redon.cyclops.jpg>, (<http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html>) (E.T.:20.09.2019)
- Resim 5.** http://www.artchive.com/ftp_site.htm, (<http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html>) (E.T.:20.07.2019)
- Resim 6.** <http://www.henri-matisse.net/cutouts/hb.html>, (<http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html>) (E.T.:10.05.2014)
- Resim 7.** http://www.artchive.com/artchive/N/nolde/wildly_dancing.jpg.html, (<http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html>) (E.T.:28.05.2014)
- Resim 8.** <http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/kandinsky/kandinsky.comp-8.jpg>, (<http://arthistoryblogger.blogspot.com/2012/08/van-goghs-starry-night.html>) (E.T.:29.05.2014)

**6. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ
VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ**

SÖZEL SUNUM

ÖZET METİNLER

DISABILITY AND GENDER BASED VIOLENCE

Chapasi KHUMBO

Zambia

Abstract: The purpose of this study is to investigate the causes of Gender Based Violence (GBV) among the parents with disabled children in Zambia. The main aim of the study was to determine whether having a disabled child resulted in GBV. Case study design was used in this study and semi-structured interview technique was used in order to collect data from a sample composed of 20 parents in Chainda part of Lusaka city region of Zambia. Purposeful sampling procedure was used to select the parents known to have disabled children. Snowflake sampling procedure was used to monitor other parents with disabled children. In order to collect data from parents, focus group discussion guide and interview guides were used. Interviews and focused group discussions were performed. Thematic analysis was used in data analysis. The research has concluded that having a disabled child resulted in GBV. The research has also indicated the reasons of GBV among the parents with disabled children as family disagreements, ignorance, poverty, unemployment, misuse of alcohol, cultural beliefs, family history, blaming game (couples blame each other to have a disabled child). The effects of GBV can be listed as separation, divorce, indifference, impotence, infidelity, psychological disability in the parent affected and the child, depression, physical injuries, children taken from school, abasement, terrorization and aggression. The study has also made some recommendations to reduce GBV, some of them are as follows; the community development ministry should be included in the process of community sensitization on the causes of people with disabilities, the government must provide the families with disabled children with the employment opportunities and the ministry of internal affairs must ensure removal of all kinds of discrimination and stigmatization.

Keywords: Disability, Child, Gender and Violence

THE EFFECT OF CONCEPTUAL KNOWLEDGE ON STUDENTS IN STUDENT SCIENCE

Michael HARAHAHAP

Indonesia

Abstract: Education for Indonesian citizens is essential for their citizens to live properly, to compete with other countries and to advance the Indonesian economy in the face of the current global economic instability in Indonesia and to produce resources in Indonesia. For this reason, the government should start from the education sector, especially primary schools, of potential human resources generations. An effort to improve the quality of education is to change the educational paradigm, especially in primary schools, the technique based solely on student-centered learning for teachers. This requires that each teacher be more creative in developing learning to ensure that students are perfected through real activities that can maximize their fun and potential. Likewise, the science learning requires the creativity of teachers. Based on research published in educational journals, it shows that there are differences between the STAD-type cooperative learning model and the achievement of important learning outcomes between classical learning. STAD-type cooperative learning model is superior to classical learning in influencing student learning outcomes published in the international educational research journal entitled "The effect of motivation on the learning of secondary school students in Karachi; an analytical study (International journal academic social science)". Research results show that teachers need to understand student psychology. The teacher uses teaching methods according to interest, age and content. Because teaching methods can increase students' motivation to learn. With the motivation of the students, of course, they try to reach their learning goals. Parna's research results show that the motivation and learning outcomes of students learning with STAD-type cooperative learning are significantly better than students studying with the traditional model. It has been stated that the learning motivation of students taking Astrawan's STAD learning model is significantly different from the students receiving conventional learning and that there is an important difference in the learning success of students receiving traditional learning and STAD learning.

Keywords: Conceptual Knowledge, STAD Type, Students

POLITICAL EDUCATION MODEL OF POLITICAL PARTIES

Rutilo CANNATA

Italy

Abstract: One of the classic reasons for being a scapegoat from women's political backwardness is the issue of patriarchal culture, which is considered to be more suitable for women to look at the indigenous (private) areas while men are eating in the public sphere. This reason certainly tends to be cliché, because if we are honest, the low representation of women in the political sphere cannot be separated from the political party (political party) platform itself. The partisanship of political parties towards gender equality is still half-hearted. As an important pillar of democracy, it is time to assume the role of political parties successfully on the agenda of women's representation. This study aims to find the political party platform. What is the political education model carried out in political parties? Is it based on gender sensitivity? The results of this study show that from the platforms of the four political parties, missions, goals and gender-sensitive programs are not yet clearly specified. There was no specific application of gender-sensitive political education in four political parties. Only a few programs are related to the field of women. A political education model based on gender sensitivity can be developed from the political education conditions mentioned above. Political education is vital because it is the process of giving political learning to staff and people who need to be treated promptly and consistently by interested parties who aim to keep staff and people in general aware of the problems of the nation and the state. In 2 of the four Law on Political Parties 2008 No.4, it is stated that political education is the process of learning and understanding the rights, obligations and responsibilities of every citizen in nation and state life. As a result, political education in political parties is important in the state, which has a democratic climate like Indonesia. Political education is very important as it will form the political behavior of people. Conceptually, political education is a process that goes through several stages: (a) traditional, patriotic political education, (b) institutional political education, and (c) political behavioral education.

Keywords: Political Education Model, Gender Sensitivity, Political Parties

THE IMPORTANT ROLE OF ORIENTATION PROGRAMS IN HIRING NEW EMPLOYEES IN COMMERCIAL BANK

Aytok RODİNİ

Pakistan

Abstract: Employees often have unrealistic inflated expectations about the organizations they intend to join. However, after the start of new employment, initial expectations are not confirmed and this often leads to dissatisfaction. They regret and start resisting and eventually leave. It is argued that employees who get Realistic Job Preview (RJP) during the selection process have higher job satisfaction and more realistic expectations. It is likely to be held longer at work compared to those who do not get enough guidance. A 2016 study of 224 employees working in the telecommunications and banking sectors in Pakistan showed a significant positive relationship between realistic information and job satisfaction. For this reason, this study tried to adapt to new job psychologically and possibly affect job acceptance, affect retention rates, and affect job satisfaction after leaving work, and thus identify different human resource interventions that would positively affect employers. Employee resistance is seen as the biggest obstacle to employee retention and a major obstacle to the organization's expansion and growth due to its negative repercussions. The findings have revealed that a well-planned induction program is needed to give a realistic front-view induction for new hires, they become more positive not only about the psychological preparation of new employees for any possibility, but also about the new job and the whole organization, and therefore they are more likely to stay at work. Other findings reveal that induction attitude trainings will reduce employee frustration because they help them anticipate the changes and challenges they may encounter in their task performance, thus making them more adaptable.

Keywords: Realistic Job Preview, Employee Resistance, Employee Retention

DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC LITERACY SKILLS ECOLOGY AND ENVIRONMENTAL LEARNING MATERIALS

Bács GERGELY

Hungary

Abstract: Scientific literacy skills of Hungarian students are still low. The availability of scientific literacy learning material and textbook has been limited and rarely developed due to local potential, especially for ecology and environmental issues. The research aimed to develop a learning material on ecology and environmental issues based on the local potential of North Sumatera-Indonesia, which is scientifically literate and experimentally possible. The feasibility of learning materials is achieved by approval by scientific literacy specialists, design specialists, biology teachers, and students' answers. Borg and Gall model was used in the research. However, this study is limited only to the field test. Data validation is qualitatively analyzed. As a result of the research, according to scientific literacy content experts, the feasibility of the learning material is very feasible, it is an average of 93.75% of science-based feasibility and 87.50% of science as a research path. 95.31% for thinking and 92.50% for and science technology and community interaction (STS). The feasibility of the design of the learning material corresponding to the design specialist was also quite feasible, with 91.43%. The result of biology teacher learning material evaluation is 93.75% (very convenient). The students' response to the pre-test individual tests was 80.35% (applicable), small group work was 84.52% (very suitable), and large-scale group was 91.38% (very suitable). Based on the above findings, it has been shown that the feasibility of the learning material is very feasible. The results of this research are in line with Trianto (2010) and Nisak & Susantini (2013) expressing that there should be good learning material, and didactic (content) and construction (linguistic), and the secondary requirement is techniques (writing).

Keywords: Scientific Literacy, Ecology and Environmental Learning Material, Local Potential

PROFESSIONAL COMMITMENT WITH SPECIAL REFERENCE TO RURAL-URBAN DILEMMAS OF PUBLIC AND PRIVATE SCHOOL TEACHERS

Lukas HERNANDEZ

US

Abstract: This study was conducted to find and compare the professional commitment of Government and private school teachers on gender, rural and urban duality. 800 Public and private school teachers were selected by using random stratified sampling technique. The Professional Loyalty Scale developed by Ravinder Kaur Ranu and Sarvjeet Kaur Brar was used for data collection. Data were statistically processed using percentage, Mean, Standard Deviation and “t” test. The results have revealed that public and private school teachers differ significantly between the various professional commitment levels. Private School teachers were found to be highly dependent on their profession compared to Public School teachers. In addition, it has been found that the region has a significant impact on the professional commitment of school teachers, and urban school teachers are more determined than rural school teachers. The study showed above average professional commitment level of the majority of private school teachers. However, the majority of Government teachers were observed in the low average category regarding their commitment to their profession. In the study, the majority of urban school teachers were above the average of professional commitment compared to school teachers in rural background. The researcher observed that most of the participants from rural and urban areas had a positive attitude towards professional commitment. Private school teachers have been found to have high professional commitment compared to public school teachers. High levels of commitment to learners, commitment to the community, commitment to the profession, commitment to achieve excellence and commitment to basic human values have been associated with teachers from private organizations. Public school teachers were found to have a high level of professional commitment on all dimensions. Student loyalty is associated with Community Commitment, Professional Commitment, commitment to achieve Excellence compared to teachers in rural areas, and commitment to core human values.

Keywords: Professional Commitment, Public and Private School Teachers, Rural-Urban Duality

YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİNİN TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNE ETKİSİ

Nazmi Zariği GÜRKAN, İbrahim Attila ACAR

Türkiye

Öz: Performans esaslı ve duyarlı bir devlet yönetimi anlayışı kapsamında kamu mali yönetiminde yurttaşlarla kamu yönetimleri arasındaki ilişkilerde yeni düzenlemelerin yapılması, bilişim teknolojisinin kamu yönetiminde derinlik, yaygınlık ve genişlik kazanması, yönetsel alanların iyileştirilmesi, denetimin danışmanlık fonksiyonunun ön plana çıkarılması gibi daha etkin yönetim şekli amaçlanmıştır. Söz konusu ihtiyaç ve değişimin arka planında; piyasa merkezli ve müşteri tercihli kamu hizmetlerinin, verimlilik kriterine sahip etkin yönetsel yapılar aracılığı ile sunulmasını sağlayan, özel sektörün kabul ettiği standartların kamu kesiminde de ulaşılabilmesine imkan veren bir anlayış çerçevesinde, sonuç - çıktı odaklı yönetim olarak da tanımlanması mümkün olan yeni kamu işletmeciliği (YKİ) anlayışının yattığını söylemek mümkündür. Bu yeni yaklaşım, yönetim kademesine, özellikle hacimsel olarak büyük ve karmaşık yapıdaki örgütlerin nasıl yönetileceği konusunda önemli fikirler sunmak suretiyle özel kesim işletme kavramlarının ve tekniklerinin kamu kesiminde uygulanmasını önererek, Weberyen bürokrasi anlayışı yerine, piyasa ilkelerine ve bireylerin memnuniyetine dayanan, esnek, karar verme süreçlerinin organizasyon içerisinde yukarıdan aşağı değil yatay bir şekilde tanımlandığı, sonuca yönelik ve girişimciliğe önem veren bir yönetim anlayışı benimsemektedir. Rekabete ve kullanıcı tercihlerine, açıklığa, şeffaflığa ve motivasyona vurgu yapan özel sektör modelli ekonomik yönetim modelinin kamu sektöründe uygulanması esasına dayanan bu yeni anlayışının ön plana çıkması sonucunda, son yıllarda liberasyon ve piyasa tabanlı yönetim düşüncesi, kamu (mali) yönetimi alanında da hakim olmaya başlamıştır. Türkiye’de de özellikle 1980’li yıllardan itibaren, mevcut mali yönetim sisteminde çok yıllık bütçeleme yapılamaması, yatırım-cari harcama ilişkisinin yeterince kurulamaması, kamu bütçesinin gerek bürokratik gerek siyasi karar alma süreçlerinin ihtiyaç duyduğu stratejik karar almayı sağlayacak bilgileri üretememesi, planlar ile bütçeler arasındaki ilişkinin kopması ve program bütçe sisteminin uygulanamaması, mali kontrol ve denetim sisteminin etkin bir şekilde işlememesi gibi nedenler, kamu mali yönetimi anlayışında değişimi kaçınılmaz kılmıştır. Türk kamu mali yönetiminin işleyişini düzenleyen ve 1927 yılından 2003 yılı sonunda kadar yaklaşık 86 yıl boyunca uygulanan ancak, bugünün dünyasında ortaya çıkan yeniliklerin gereklerini karşılayamaz hale gelen 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu yürürlükten kaldırılarak, kamu mali yönetimi reformunun temel çerçevesini oluşturan ve 24/12/2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanarak bütün hükümleri ile 01/01/2006 tarihinde uygulanmaya başlayan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) ile yeni kamu mali yönetim anlayışının arka planında yer alan YKİ yaklaşımı da Türk kamu mali yönetim sisteminde yerini bulmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Kamu İşletmeciliği, Kamu Maliyesi, Kamu Mali Yönetimi

ENOK'UN KİTABINDAKİ BAZI OKÜLTİZM UNSURLARI

*Ayhan ASLANOĞLU**Türkiye*

Öz: Okültizm; fal, kehanet, büyü, mistik unsurlar, astroloji, tabiat ve tabiatüstü gibi konuların ezoterik bilgisinin içerisinde yer aldığı genel bir sözcük olarak tarif edilebilir. Bu kavramın tam olarak ne zaman ve nerede ortaya çıktığı ile ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bilindiği üzere “Enok’un Kitabı” olarak bilinen yazmalar, James Bruce tarafından 1773’te Habeşistan’daki bir manastırda bulunmuştur. Daha sonra bu belgeler, Richard Laurance tarafından (1821’de) İngilizceye çevrilmiştir. Bu çalışmada kullandığımız versiyonunu 2011’de Günyüz Keskin, İngilizceden Türkçeye tercüme etmiştir. Hz. İdris olduğu öne sürülen Enok’un, İslam dini kaynaklarında; “Hanuh, Ahnuh” ismine karşılık geldiği, Kitab-ı Mukaddes’te ise Hanok olarak ifade edildiği genel olarak kabul edilmektedir. Özellikle Kitab-ı Mukaddes’in Yaratılış bölümünde “Hanok” ismi ile kendisinden sıkça söz edilmektedir. Enok kitabının yedinci bölümünde yeryüzüne inmiş meleklerden (göklerin çocukları) ve bu meleklerin liderlerinde bahsedilmektedir. Devamındaki bölümlerde bu meleklerin yeryüzüne indikten sonra insanlar arasına karıştığı ve insanlara okültizm çerçevesinde ele aldığımız öğelerden bazılarını öğrettiğini söyleyebiliriz. Bu unsurlardan bazılarını Enok kitabından örnekler vererek şu şekilde sıralayabiliriz: “onlarla birlikte olan diğer tüm meleklerle birlikte kendilerine eşler aldılar. Her biri kendine bir eş seçti ve onlarla birleşmeye, kendilerini onlarla kirlitmeye başladılar. Onlara büyüler öğretiler. Onları bitkiler konusunda uşalaştırmak için kök kesmeyi de öğretiler.”(Enok’un Kitabı; 7: 10) Başka bir yer de “Armaros büyü çözülmesini, Baraqiyael astrolojiyi, Kokabel takımyıldızları, Ezeqeel bulut bilgilerini, Araqiel toprak bilgilerini, Shamsiel güneş bilgilerini ve Sariel de Ay’ın hareketlerini öğretti.” (Enok’un Kitabı; 8: 4-10) Yine başka bir bölümde “...dördüncüsünün adı Penemuel’di. O insanoğullarına acıyı, tatlıyı ve meleklerin bilgeliklerinin tüm sırlarını öğretti.” (Enok’un Kitabı; 68: 4-10) Bu tebliğimizde Enok’un kitabındaki bölümlerden hareketle okültizm çatısı altında yer alan bazı unsurları ve bu unsurların süreç içerisindeki durumunu ve günümüze kadar farklı şekillerde yansımaları ele almayı amaçlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Enok (Hanok), Enok’un Kitabı, Okültizm, Düşmüş Melekler

EMPRESYONİZM'DEN KÜBİZM'E RESİM SANATI'NDA YÜZEY*Aysun CANÇAT**Türkiye*

Öz: Bu çalışmada, Empresyonizm'den Kübizm sanat akımına kadar olan sürecin resim yüzeyi bağlamında gelişen ve değişen boyutları örnekler ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Süreçte var olan Puantilizm, Sembolizm, Fovizm, Soyut Dışavurumculuk akımları ele alınmıştır. Resim sanatında yüzeydeki etkiler, uzun yıllar boyunca; sadece nesnelere gerçek görüntüsü ile ele alınmaktaydı. Yani ressam, eşyanın yüzey dokusunu çoğu zaman, aslına uygun bir şekilde boyamak için yapmıştır. Bu, natüralist anlayıştır. Natüralist anlayışta, her şey doğada olduğu gibi, insan gözünün gördüğü biçimde betimlenmekteydi. 18. yüzyıl ve sonrasında, her türlü alana etkisini yansıtacak bilimsel değişim ve gelişmeler olmuştur. Özellikle, fotoğraf makinesinin icadı, sanatsal uygulamalarda önemli değişim ve gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Birçok sanatçı bu yenilikten etkilenmiştir. Böylece, doğaya yeni ve farklı gözle bakılmaya başlanmıştır. Natüralist anlayıştan uzak olan çalışma kapsamında ele alınan süreçteki akımlar; teknik ve mekanik çağın gelişimi, savaşlar vs. gibi yaşananlardan etkilenmiş, adeta akımların çıkış noktası olmuşlardır. Bazen de sadece duygular ön plana çıkarılmak istenmiştir. Akımlar, her ne kadar birbirlerine tepki niteliğinde ortaya çıksalar da aslında birbirlerinden beslenmişlerdir. Sanatçılar yaşamda deneyimlediklerine kayıtsız kalamamış, hissettiklerini değişik yüzey uygulamalarıyla ifade etmişlerdir. Bu uygulamalar; bazen hızlı fırça darbeleri, bazen kolaj, bazen de gerçeklikten uzak soyutlama teknikleriyle kendini göstermiştir. Yüzey uygulamalarındaki bu değişen boyut, daha sonraki akımların ya da bireysel uygulamaların özgürleştirilmesinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Empresyonizm, Kübizm, Yüzey

ÜSTÜN YETENEKLİLERİN FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE EĞİTİMLERİNE YÖNELİK ALGILARI

Elif PARILDAR, Murat GÖKDERE

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı üstün yetenekli çocuklara devlet okullarında öğretmenlik yapan fen bilimleri öğretmenlerinin, üstün yetenekli çocuklar ve eğitimlerine yönelik algılarını belirlemektir. Farklı özelliklere sahip üstün yetenekli öğrencilerin fen bilimleri öğretmenlerinin algılarının incelenmesi bakımından bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Bahçelievler ilçesinde devlet okullarında görev yapmakta olan 100 fen bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veriler Demirok ve Özcan (2016) tarafından geliştirilen “Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Algı Ölçeği” anketi ile toplanmıştır. Ölçek beş boyuttan ve 34 maddeden oluşmaktadır. Boyutlar, “Öğrenme İstekliliği”, “İfade Etme Özellikleri”, “Kişisel Özellikleri”, “Öğrenme Özellikleri” ve “Zihinsel Özellikleri” şeklindedir. Likert tipi olarak hazırlanmış ölçekte yer alan her bir madde için “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde beş kategoriden biriyle cevaplar toplanmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde SPSS programı kullanılarak aritmetik ortalama, standart sapma, parametrik testlerden t-testi, tek yönlü varyans (One Way ANOVA) ve welch testi uygulanmıştır. Analiz verileri tablo haline getirilmiş ve yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı ve kıdem yıllarına göre algılarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ayrıca fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının ortalama puanı “katılıyorum” sınırları içerisinde belirlenmiştir. Bu anlamda, fen bilimleri öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere yönelik algılarının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli Çocuklar, Fen Bilimleri, Öğretmen Algıları

MARKA İLETİŞİMİNDE GERÇEK ZAMANLI PAZARLAMA: TURKCELL COVID-19 ÖRNEĞİ

Fatma Gül BİLGİNER ÖZSAATCI

Türkiye

Öz: Yeni pazarlama anlayışlarının tüketici temelli olması tüketici iletişiminin önemini daha çok arttırmıştır. Gelişen iletişim teknolojileri yeni mecralardan tüketicilere ulaşmayı sağlamaktadır. Yeni mecralardan biri olan sosyal ağlar tüketiciler ile markaların en fazla bir araya geldiği platformlardır. Sosyal ağlarında sürece katılımıyla birlikte markalar tüketicilerle sürekli etkileşimde bulunmak amacı ile gündemde yer alan olaylar ve haberler bağlamında içerik, reklam ve ürün yerleştirme gibi çeşitli yollarla hedef kitlelerine ulaşarak onların ilgisini çekmeyi başarmaktadır. Bu gerçek zamanlı pazarlama olarak adlandırılmakta olup hem işletme imajında hem de tüketicilerle iletişimin sürekliliğinde oldukça etkili dir. İşletmelere çeşitli faydalar sağlayan gerçek zamanlı pazarlamanın içeriğinin doğru oluşturulması başarı sağlanmasında son derece önem arz etmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz de ilk vakanın açıklandığı 11 Mart'tan bu yana etkisini sürdüren Covid-19 için markalar sosyal izolasyon çağrısına destek vermekte evde kalmaya yönelik içerikler yayınlamaktadırlar. Çalışmanın amacı; gerçek zamanlı pazarlama bağlamında turkcell'in süreçteki instagram paylaşımlarını irdeleyerek yapılan çalışmaların teoriye uygunluğunu ve gündem ile mesaj içeriklerinin uyumluluğunu tespit etmektir. Bu amaçla sürece ilişkin ilk gönderisini 13.03'de yayınlayan Turkcell'in 13.03-17.04 aralığındaki gönderileri incelenmiştir. Analize taabi 38 gönderinin %68,42'si süreçle ilişkidir. Gönderilerin %94,74'ünde görsel ve yazı birlikte kullanılmıştır. Gönderilerdeki görsel içeriklerin gündeme uyumu ise; %28,95 yüksek, %36,84 düşük uyumlu ve %31,58'de ise uyum olmadığı tespit edilmiştir. Gönderilerin kullanılma amaçlarına bakıldığında ise ilk sırada %39,48 ile "Süreci kolaylaştırıcı ve destekleyici uygulamalara ve hizmetlere yönelik gönderiler" olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda markanın ürün veya hizmetleri ile ilişkin gönderilerinin %71,43'ünün gündemle uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Gönderilerin tüketici etkileşimine bakıldığında ise sürece ilişkin hazırlanan reklam filmi en fazla görüntüleme ve yoruma sahip gönderidir.

Anahtar Kelimeler: Marka İletişimi, Gerçek Zamanlı Pazarlama, Turkcell, Covid-19

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ (REHBER ÖĞRETMENLERİN) PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Gülşah TURA, Beyza Betül DOĞAN

Türkiye

Öz: Hayatın her alanında karşılaşılan olumsuz yaşantılara rağmen uyum sağlayabilme olarak ifade edilebilen psikolojik sağlık kavramı; ulusal literatürde yeni bir araştırma alanı olarak görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeylerini, cinsiyet, yaş, çalışılan okul türü, mesleki kıdem, öğrenci sayısı, okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısı, okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi ve meslekte yeterlik düzeyi gibi demografik değişkenler açısından incelemektir. Araştırmada betimsel tarama yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu ise İstanbul’da görev yapan 290’ı kadın, 116’si erkek olmak üzere toplam 406 okul psikolojik danışmanıdır. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’ ve Işık (2016) tarafından geliştirilen ‘Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ)’ kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.00 programı kullanılmıştır. Yapılan normallik testi sonucunda veriler normal dağılım göstermektedir. Araştırmada verilerin analizi için bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Scheffe testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyet, yaş, çalışılan okul türü, mesleki kıdem, öğrenci sayısı, okul yönetiminin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi değişkenleri açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermediği; okulda görev yapan okul psikolojik danışmanı sayısı ve meslekte yeterlik düzeyi açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde öneriler ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışman, Psikolojik Sağlık, Meslekte Yeterlik Düzeyi

ERGENLERİN SOSYAL ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE ÖZGÜVEN ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Kübra Fadime PARÇAL, Ayşegül YETKİN TEKİN

Türkiye

Öz: Ergenlik dönemi, bireyin kimlik algısının şekillenmesinde önemli bir gelişim basamağıdır. Bu araştırmanın amacı; ergenlerin sosyal anksiyete düzeyleri ile özgüven algıları arasında ilişkiyi incelemektir. Kesitsel ve ilişki arayıcı nitelikteki bu çalışmanın evrenini İstanbul'un Üsküdar ilçesindeki bir ortaöğretim kurumunda eğitim ve öğretimine devam eden, 11-14 yaş arası 431 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise, evreni belli örneklem hesabına göre (%95 güven aralığı ve %5 hata payı baz alınarak) 256 gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Her bir katılımcı ile katılımcı velisi araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve bilgilendirilmiş onam formunu imzalamıştır. Her bir katılımcı bir sosyodemografik veri formu ile beraber Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ) ve Özgüven Ölçeği'ni doldurmuştur. Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde SPSS 21.0 paket programı kullanılarak verilerin aritmetik ortalama, standart sapma, sayı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Sürekli değişkenler normal dağılıma uygunluk göstermediği için verilerin analizinde non parametrik testler kullanılmıştır. Sürekli değişkenler arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, kızların dış özgüven alt ölçek puanlarının sıra ortalamaları erkeklere göre daha yüksek saptanmıştır. Cinsiyetler arasında ESKÖ alt ölçek ve toplam ölçek puanları açısından farklılık saptanmamıştır. Katılımcıların ESKÖ ve Özgüven Ölçeği toplam puanları arasında negatif yönde orta güç düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, ergenlerde yüksek sosyal kaygı düzeylerinin düşük özgüven algısı ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Anksiyete, Özgüven, Ergen

OKULLARDA SOSYAL ADALETİ SAĞLAMAYA YÖNELİK UYGULAMALARIN İNCELENMESİ

Kübra VURAL, Tuğba KONAĞLI

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı okullarda sosyal adaleti sağlamaya yönelik uygulamaların incelenmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde, sosyal adaleti sağlamaya yönelik uygulama sürecinin nasıl gerçekleştiği, süreçte ortaya çıkan liderlik rolleri, sürece ilişkin sorun ve çözüm önerileri ve sosyal adaleti sağlamaya yönelik uygulamaların sonuçları irdelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma modelinde durum çalışması deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneklemine 13 katılımcı dahil edilerek veriler görüşme yöntemi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, sosyal adaleti sağlamaya yönelik uygulamaların, sağlık, göç, etnik köken, cinsiyet, ekonomik durum kategorileri altında toplandığını, sosyal adalet uygulamaları sürecinde ise, ihtiyacın farkedilmesi, karar verme, örnek inceleme, destek ve değerlendirme kategorilerinin ortaya çıktığı saptanmıştır. Bulgular, sosyal adaleti sağlamaya yönelik uygulamalarda öğretmenlerin çeşitli liderlik rolleri sergilediklerini göstermiştir. Bu liderlik rolleri karar verme, problem çözme, risk alma, empati, yenilikçilik, işbirliğine teşvik etme, ikna yeteneği şeklindedir. Sosyal adaleti sağlamaya yönelik uygulamalarda ortaya çıkan sorunlar bireysel, örgütsel, fiziki ortam ve çevre koşulları, zaman ve sosyo kültürel faktörler kategorileri altında toplanmıştır. Katılımcılar, sosyal adalet uygulamalarında yaşanan sorunlara ilişkin, veli eğitimlerinin gerçekleştirilmesini, örgütsel anlamda uygulamalara yönelik prosedürlerin kolaylaştırıcı nitelik taşımasını, öğretmenlere sosyal adalet uygulamaları konusunda bilgilendirici çalışmalar yapılması, okulların fiziki olanaklarının geliştirilerek yerel yönetimlerle işbirliğinin artırılmasını önermişlerdir. Araştırma bulguları, sosyal adalet uygulamalarının, öğrencilerde olumlu benlik algısı, özgüven, kendini ifade etme becerilerinin gelişmesi, bireysel farklılıkların farkında olma ve saygı duyma gibi özelliklerini geliştirdiği saptanmıştır. Bu bağlamda araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak, okulların bu uygulamaları gerçekleştirmelerine fırsat sağlayacak fiziki koşulların oluşturulması, maddi desteğin sağlanması için yerel yönetimlerle işbirliğinin gerçekleştirilmesi, uygulama sürecinin verimliliğini sağlamak adına uygulamalarla ilgili velilere eğitimlerin sağlanması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Adalet, Liderlik Roller, Öğretmen, Okul Yöneticisi

BİR GÜRÜH HAREKETİ OLARAK LİNCİN SOSYAL MEDYADA YENİDEN ÜRETİMİ

Mehmet Can AKTAN, Merve Deniz PAK

Türkiye

Öz: İnsanlar içinde yaşadıkları kültür havzalarında pek çok farklı kültürel dinamiği bünyelerinde barındırırlar. Genetik özelliklerden inanç sistemlerine ve ideolojik bakış açılarına değin geniş bir çerçevede topluluklar arası farklılıklar görülebilmektedir. Din, dil, ırk, etnisite gibi ayırıcı etmenler ile bir bütün olarak kültürel çeşitlilik, geçmişten bugüne insanın yaşadığı farklı coğrafyalarda var olagelmıştır. “Farklılıkların zenginlik olduğu” anlayışı, çok-kültürcü yaklaşım dahilinde kapsayıcı bir anlama ve öneme sahip olmakla birlikte, günlük yaşam pratiklerinde ayırıcı unsurların çoğu zaman birer çatışma nedeni olduğu da yadsınamayacak bir gerçekliktir. Durum böyle olunca, mahalle baskısından toplumsal baskıya doğru genişleyen bir çerçevede, sosyo-kültürel olarak inşa edilen ve toplumsal zeminde ayrımcılığın yeniden üretilmesine konu olan beşeri nitelikler (inanç, milliyet, etnik köken vs.) konu özelinde bir temel teşkil etmektedir. Bireysel farklılıklar çoğu zaman tek başına görünür değilken sosyal bir grup içerisinde tutum, davranış, alışkanlık gibi yansımalarla topluluğun dikkatini çekebilir. Sosyal etki kuramının öne sürdüğü üzere, sosyal etkileşim ve sosyal baskı unsurları birbirinden bağımsız değildir. Sosyal psikolojide olduğu gibi insanlar birbirleriyle reel veya sanal ortamlarda etkileşime girdiklerinde, pek çok yönden standardize olabilirler. Bu aynılaşıma hali ise kutuplaşmayı veya bireysel düzlemde linç olgusunu gündeme getirebilir. Siyasi, kültürel, sosyolojik pek çok temelde yansımaları ve örnekleri bulunan linç kültürü, son dönemde sosyal medyanın kişilere anonimlik imkanı tanıyan doğasından güç alarak bir grup hareketi olarak neredeyse her gün karşımıza çıkmaktadır. Özetle, bu çalışmada linç olgusunun sosyal medyada neden ve nasıl yeniden üretildiği ele alınmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Linç Olgusu, Çokkültürlülük, Sosyal Medya

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNE-BABALARININ YAŞAM TECRÜBELERİNİN TESPİT EDİLMESİ

Muhammed ÇİFTÇİ, Ahmet ŞİRİN

Türkiye

Öz: Özel yetenekli çocuklar karakteristik olarak akranlarından farklı oldukları için özel yetenekli öğrencilerin eğitimi özel eğitimin bir parçası olarak düşünülür. Türkiye, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında özel yetenekli eğitim çalışmalarına nispeten daha yakın zamanda başlamıştır. Ancak bu çalışmaların önemli bir kısmı ebeveynlerden ziyade özel yetenekli çocukların kendilerinin ve öğretmenlerinin eğitimine odaklanmıştır. Bu çalışmada doktora tezi kapsamında özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam tecrübelerini kültüre özgü kavram, yapı ve süreçler çerçevesinde derinlemesine bir şekilde betimlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda İstanbul ilinde çocukları Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden 12 anne-baba ile nitel görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Elde edilen veriler klasik betimleyici yöntem doğrultusunda Giorgi'nin (2008) kullandığı "betimleyici fenomenolojik analiz" metoduyla analiz edilmiştir. Araştırma bulguları özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam tecrübelerinin "Bilgi İhtiyacı, Bilişsel Güçler-Zayıflıklar, Sistem Olarak Aile, Kültüre Özgü Konular" olmak üzere dördü genel bir yapı üzerinde şekillendiğini göstermiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur. Özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile etkili bir şekilde çalışabilmek için psikolojik danışmanların ve terapistlerin, bu çocukların ve ailelerinin kendilerine özgü ihtiyaçlarını, kaynaklarını ve streslerini anlamaları gerekmektedir. Bu çalışmanın özel yetenekli çocukların aileleri üzerinde yapılan aile danışmanlığı literatüründeki boşluğu giderme konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın çıktılarının, özel eğitim, eğitim psikolojisi, okul psikolojisi, danışmanlık psikolojisi ve aile danışmanlığı alanlarına iş birliğine dayalı uygulamalar adına önemli ölçüde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yeteneklilik, Özel Yetenekli Çocuk, Ebeveynlik

KARİYER FARKINDALIK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE GEÇERLİLİK-GÜVENİRLİK ÇALIŞMASININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Mustafa ÖZTÜRK, Ahmet ŞİRİN

Türkiye

Öz: Kariyer gelişimi kişinin eğitim hayatına başladığı günden emekli olduğu zamana kadar devam eden aktif bir süreçtir. Kariyer gelişimini birçok kuramcı farklı evrelere ayırmışlardır. Kariyerin en kritik dönemlerinden birisi kişinin eğitim hayatını bitirdikten sonra profesyonel bir mesleğe başlama sürecidir. Fakat bu süreç yeteri kadar sağlıklı yürütülmediğinde yanlış kariyer seçimleri yapılabilmektedir. Öğrencilerin doğru kariyer seçimleri yapma süreçlerine katkı sağlamak için yürütülen bir çalışmanın parçası olarak kariyer farkındalık ölçeği çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışma doktora tezi kapsamında kariyer farkındalık ölçeğini geliştirmek ve psikometrik değerlendirmelerini yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Kariyer farkındalık ölçeğini geliştirebilmek için öncelikli olarak öğrenci, veli ve kariyer uzmanlarıyla nitel görüşmeler yapılmıştır. Nitel veriler betimsel analize tabi tutulmuş ve öğrencilerin kariyer farkındalık düzeyleriyle ilgili bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Diğer değerlendirmeler de yapıldığında öğrencilerin kendilerini tanıma, meslekleri tanıma ve meslek edinme yetkinliklerini tanıma noktasında farkındalık düzeylerinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bir sonraki aşamada ise konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Nitel veriler ve literatür taraması sonucuna dayalı olarak bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra maddeler konu hakkında uzman olan akademisyenlerle paylaşılmış ve maddelerle ilgili değerlendirmeleri istenmiştir. Gelen değerlendirmeler sonucunda bazı maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Araştırmanın evrenini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde uygun örneklem yöntemi kullanılmıştır. Örneklem seçildiği üniversite ve bölüm sayısı olabildiğince geniş tutulmaya çalışılmıştır. Ölçek, psikometrik analizler için 705 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada, kariyer farkındalık ölçeği formu ile kariyer kararı verme yetkinlik ölçekleri kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri için test-tekrar test, benzer ölçek geçerliliği, Conbach Alpha analizi, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda ölçeğe son hali verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Gelişimi, Kariyer Farkındalığı, Mesleki Seçimi

YÜKSEKÖĞRETİMDE İNGİLİZCE HAZIRLIK OKULU ÖĞRETİM GÖREVLİLERİNİN MESLEKİ BECERİLERE YÖNELİK İHTİYAÇLARININ ANALİZİ

Polat ERDOĞAN, Mehmet GÜROL

Türkiye

Öz: Kaliteli bir eğitim sunmayı ve onu sürdürülebilir kılmayı etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri ise şüphesiz eğitimi veren personelin mesleki gelişiminin sağlanmasıdır. Mesleki gelişimi sağlamanın önemli bir yolu da ihtiyaç analizinden geçmektedir. İhtiyaç analizi, eğitimi veren personelin geliştirmeye ihtiyaç duyduğu mesleki özelliklerin tespit edilmesi ve buna yönelik gerekli adımların atılması noktasında önem arz etmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, yükseköğretimde İngilizce hazırlık okulu öğretim görevlilerinin geliştirmeye ihtiyaç duydukları mesleki becerileri tespit etmek olarak belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sadece bir yükseköğretim kurumunun bir birimini kapsadığından bütüncül tek durum deseni tercih edilmiştir. Katılımcılar arasında öğretim görevlileri, yöneticiler, öğrenciler ve öğretim üyeleri bulunmaktadır. Katılımcıların seçiminde kolay ulaşılabilir ve ölçüt örnekleme tekniklerinden yararlanılmıştır. Görüşme tekniğinin kullanıldığı araştırmada Mesleki Becerilere Yönelik Görüşme Formu uygulanmıştır. Veri toplama süreci 2018 – 2019 akademik yılı bahar döneminde, sekiz haftada gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Betimsel analiz ile zengin bilgi ve tecrübe paylaşımı amaçlanırken; içerik analizi ile öğretim görevlilerinin geliştirmeye ihtiyaç duydukları mesleki beceriler tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretim görevlilerinin geliştirmeye ihtiyaç duyduğu 20 mesleki beceri tespit edilmiştir. Bilgilendirme: Bu çalışma Sayın Prof. Dr. Mehmet GÜROL'un danışmanlığında, Polat ERDOĞAN tarafından hazırlanan Yükseköğretimde İngilizce Hazırlık Okulu Öğretim Görevlilerinin Mesleki Becerilerine Yönelik Bir Eğitim Programının Geliştirilmesi isimli doktora tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İhtiyaç Analizi, Mesleki Beceri, Öğretim Görevlisi

UYGULAMALI FEN KULÜPLERİ

*Sena ARSLAN, Ünsal UMDU TOPSAKAL, Gülbin ÖZKAN**Türkiye*

Öz: Günümüzde çağın gereksinimleri göz önünde bulundurulduğunda fen eğitiminin uygulamalı olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin günlük yaşam problemlerinin üstesinden gelebilmesi için eğitim-öğretim ortamında uygulamalar yapması önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, uygulamalı fen kulüplerinin öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik tutumlarına etkisini ve bu uygulamalara yönelik görüşlerini incelemektir. Araştırma 2018-2019 bahar döneminde beşinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada farklı okullarda okuyan toplam 12 öğrenci yer almaktadır. Araştırma deseni olarak ön-test son-test tek gruplu deneysel desen seçilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce ders planları hazırlanmıştır. Uygulama iki hafta boyunca haftada beş saat olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi laboratuvarlarında fen konu alanlarına uygun etkinlikler yapılarak yürütülmüştür. Araştırmanın nicel veri toplama aracı Akınoğlu (2011) tarafından geliştirilen güvenilirliği 0.89 olan Fen Bilimleri Dersine Yönelik Tutum Ölçeği, nitel veri toplama aracı ise öğrenci günlükleridir. Araştırmanın nicel verileri SPSS programı ile analiz edilirken, nitel verilere içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin deney öncesi ve sonrası tutum testi sonuçlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları öğrencilerin tutum testi puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Öğrenci günlüklerindeki veriler analiz edildiğinde, öğrencilerin genel olarak fen dersine yönelik olumlu düşüncelerinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğrencileri, fen kulüplerinde iş birliği içinde kolay öğrenim gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular kapsamında, eğitimcilere önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fen Eğitimi, Uygulamalı Fen Kulüpleri, Tutum

E-HİZMET KALİTE ALGISI: KÜLTÜRLERARASI KARŞILAŞTIRMA İNGİLTERE – TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Türkan AKISKALI

Türkiye

Öz: Günümüzde internet kullanımı hayatımızın vazgeçilmezi haline gelmiştir. İnternet kullanımının bu denli yaygınlaşması ile elektronik ticaret faaliyetleri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle birçok hizmet veren firma ve kuruluşlar faaliyetlerini sanal ortamda genişletmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla bu firmalar için internet sitelerinin kalite boyutlarını belirlemek önemli hale gelmiştir. Artan rekabet ortamı firmaları, müşterilerin kalite algılarını anlamaya yöneltmiştir. Herbir müşterinin hizmetten beklentisi de farklılık gösterir. Müşterilerin algıladıkları kalite farklı iki ülkede farklılık göstermektedir. Burada ulusal kültür kavramı ortaya çıkar. Birbirinden farklı iki toplumun karar verme mekanizmaları birbirinden farklıdır. Hofstede'nin belirlediği kültür boyutlarına göre kültür bireyin bilişsel süreçlerinden, sosyal hayatla olan etkileşimden, sosyolojisinden, eğitimine birçok noktada değişiklik göstermektedir. Bu düşünceden hareketle farklı kültür yapılarına sahip uluslararası tüketicilerin incelenmesi güdüsüyle bu çalışma hayata geçirilecektir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı ulusal kültürün elektronik hizmet kalitesi üzerindeki etkisini oraya koymaktır. Çalışmada karşılaştırmayı İngiltere ile yapılmasının sebebi gelişmişler ülkeler bazında e-ticaretten en çok ciro yapan gelişmiş ülke İngiltere'dir. Çalışmanın yöntemi gelişmiş ve gelişmekte olan iki ülke: İngiltere ve Türkiye'den belirlenen örneklem ile online anket ile yapılacaktır. Yapılan çalışma ile birlikte Türkiye'de hizmet veren birçok e-perakende ve e-ticaret yapan firmalara da yol gösterici olacaktır. Daha önce Türkiye'de e-hizmet üzerien kültür karşılaştırması yapılmamış olması nedeniyle çalışma benzersiz olacaktır.

Anahtar Kelimeler: E-hizmet, E-hizmet Kalitesi, Ulusal kültür, Karşılaştırmalı Kültür

TÜKETİCİ TUTUNDURMA STRATEJİLERİNİN MARKA FARKINDALIĞI YARATMADA Kİ ETKİSİ

Şeref Ahmet ULUDAĞ¹, Felor EBGHAEF

¹⁻² İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Son dönemlerde işletmelerin gündemindeki yerini kaybetmeyen çalışma alanlarından birinin, ürettikleri ürün ve hizmetlere ait markaları geliştirmek olduğunu söylemek mümkündür. Tüketicilerin bilgi kaynakları hızla artmakta, tutum ve davranışlarını değiştirerek tercihlerini etkilemekte ve firmaların rekabet alanları daralmaktadır. Bu sürekli değişim karşısında firmaların marka kararları da, eskiye oranla daha stratejik boyutlara uzanmaktadır. Marka yaratılması, yaratılan markaların korunarak geliştirilmesi, pazarlama yöneticilerinin önemli amaçları arasında yer almaktadır. Hızla gelişen pazarlama alanında markaların artan rekabet koşullarında marka farkındalıklarının, imajlarının ve güveninin sağlanmasının önemi her geçen gün artmaktadır. Markalar, pazarlarında rakiplerinin önüne geçmek için sahip olduğu tüketici sayısını koruyabilmek ve arttırabilmek amacıyla bu etkenleri eksiksiz olarak uygulamak, geliştirmek ve süreklilik sağlamak durumundadırlar. Marka çalışmalarına bağlı olarak tüketici nezdinde marka farkındalığının yaratılması ise pek çok işletme açısından önemli gündem konusu olmaya devam etmektedir. İşletmelerin temel amaçlarından birisi ürün ve hizmetlerini satarak kar elde etmektir. Araştırmanın temel amacı, tüketici tutundurma stratejilerinin marka farkındalığı üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Araştırmanın diğer bir amacı, tüketici tutundurma stratejileri, ambalajlama, fiyat, mağaza ismi, algılanan risk, algılanan kalite, mağaza imajı ve satın alma davranışı ve marka farkındalığı ile akıllı telefon kullanma süresi, kullanılan akıllı telefon markası, cinsiyet, yaş medeni durum, aylık gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemektir. Bunun yanında tüketici tutundurma stratejileri ile ambalajlama, fiyat, mağaza ismi, algılanan risk, algılanan kalite, mağaza imajı ve satın alma davranışı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının ortaya konması araştırmanın diğer bir amacıdır.

Anahtar Kelimeler: Tutundurma, Tutundurma Stratejileri, Marka Farkındalığı

PREGENİTAL DÖNEMDE ÇOCUKLARI OLAN ANNELERİN CİNSEL YAŞAM KALİTELERİNİN; SÜTTEN KESME, YATAKTAN VE ODADAN AYIRMA DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Şükran Vildan OKAY, Ali Yiğit KUTLUCA

Türkiye

Öz: Prenatal dönem, psikoseksüel gelişim evrelerinin kritik ilk üç basamağını kapsamaktadır. Bu dönemde süttten kesme, yataktan ve odadan ayırma değişkenleri çocuğun ve ailenin yaşamını şekillendirmektedir. Çocuk bakımının getirdiği sorumluluk, duygusallık, yorgunluk karı-koca alt sistemini ebeveyn alt sistemine dönüştürecektir. Ülkemizde annelik ve kadınsılık kavramları birbirinden ayrılmamış durumdadır. Annelik, kültürel olarak cinsellikten uzak bir noktaya konumlandırılmıştır. Toplumda kadınsı olarak var olamamak, kadını anne olarak tatmin olmaya ve kendini kanıtlamaya itmektedir. Bu araştırma ile süttten kesme, yataktan ve odadan ayırma değişkenleri ile annenin cinsel yaşam kalitesi arasındaki ilişki psikanalitik bakıştan incelenmiştir. İlişkisel tarama yöntemi kullanılmış olup, araştırmaya katılan annelerin cinsel yaşam kalitelerini belirlemek için Tuğut ve Gölbaşı (2010) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği (CYKÖ-K) kullanılmıştır. Annelerin cinsel yaşam kalitesi ölçeğine verdiği yanıtlar betimsel düzeyde incelendiğinde ise, cinsel yaşamlarının kendilerini; sıkıttığını, üzdüğünü, hayal kırıklığı yaşattığını, depresif hissettirdiklerini, eşlerine yakın hissetmediklerini ve eksik hissettikleri saptanmıştır. Varyans analizlerinde anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen: Çocuklarını süttten 0-3 ay aralığında kesen, çocuklarını odadan 0-12 ay aralığında ayıran; yaşları 18-21 aralığında olan annelerin cinsel yaşam kalitelerinin diğer annelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatürden farklılık göstermesinin, ilgili alan için bir çeşitlilik olması bakımından önemli olduğu ve bu anlamda literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Prenatal Dönem, Cinsel Yaşam Kalitesi, Annelik, Kadınsılık

www.sosyalbeseriveegitimilimlerikonferansi.org

